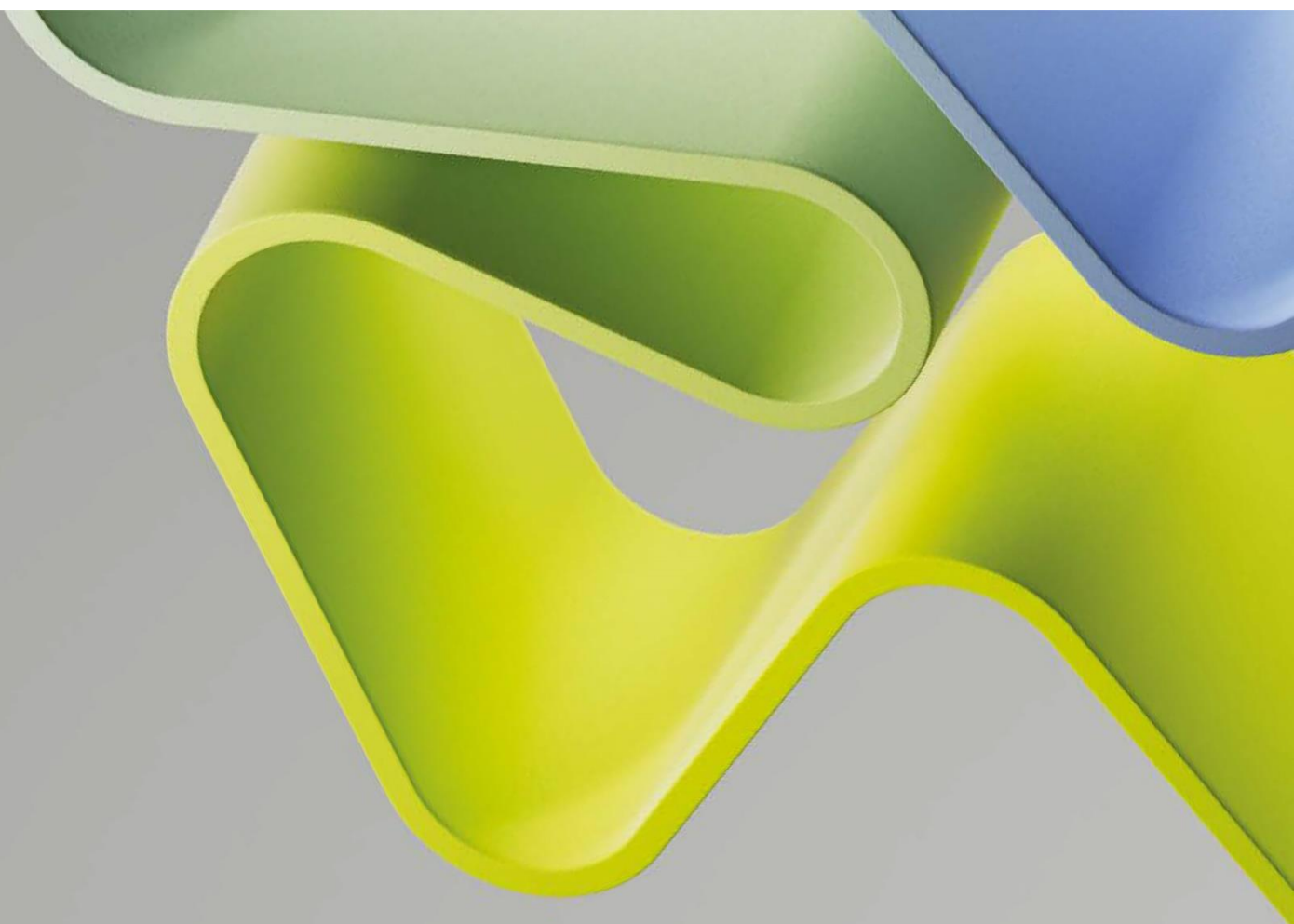

Kunnskapsgrunnlag for vurdering av videre satsing på forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling fra 2025

Forskning med relevans for distriktsutfordringer og regional utvikling

Innholdsfortegnelse

Innledning	4
Sammendrag	4
Om oppdraget	5

Bakgrunn	6
Om politikk- og forskningsfeltet	7
Forskningshistorikk og -status	9
Makt og levekår	12
Andre spør	12
Forskningsorganisasjoner	13

Kildetilfang	15
Bibliometristudien	15
Dialogmøter	18
Fylkesvise dialogmøter	18
Dialogmøte med regional- og distriktsforskere	20
Dialog med KS og Distriktssenteret	22

Diskusjon	25
Anbefalinger	28
Anbefaling 1: Langsiktig perspektiv og kapasitetsbygging	29
Anbefaling 2: Styrk samspillet	29
Anbefaling 3: Prioriter	29

Vedlegg	30
Vedlegg 1 – NIFU Rapport 2024:21	30
Vedlegg 2 – Forskningsorganisasjoner identifisert i NIFU-analysen	30
Vedlegg 3 – Deltakere fylkesvise dialogmøter	31
Vedlegg 4 – Deltakere dialogmøte med regional- og distriktsforskere	32

Innledning

Sammendrag

Dokumentet gir en oversikt over forskning knyttet til distriktsutfordringer og regional utvikling. Det er utarbeidet av Forskningsrådet på oppdrag fra Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) og bygger på flere datakilder, inkludert Forskningsrådets databaser, en bibliometristudie utført av NIFU, samt dialog- og innspillsmøter med regionale forsknings- og innovasjonsaktører. De ulike delene av oppdraget har i stor grad vært drevet fram parallelt, dialogmøtene har derfor vært gjennomført før resultatene fra bibliometriundersøkelsen forelå. Oppdraget har vært å identifisere og kartlegge norsk forskning som er relevant for distrikts- og regionalpolitiske spørsmål samt gi en anbefaling om videre satsning. Dokumentet gir en overordnet historisk gjennomgang av norsk distrikts- og regionalpolitikk, og hvordan forskningen på dette feltet har utviklet seg over tid.

Bibliometrianalysen kartlegger norsk forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling i perioden 2014–2023. Den viser at forskningen er preget av stor tematisk bredde og tverrfaglig samarbeid, også internasjonalt. Analysen fremhever også betydelige bidrag i form av innsats og publikasjoner fra et mangfold av forskningsorganisasjoner og fagmiljøer.

Dialogmøtene fremhevet verdien av forskningsbasert kunnskap for feltet, og understreket at tverrfaglig samarbeid og regionale partnerskap er avgjørende for å styrke forskningens relevans og anvendelse. Det ble påpekt at eksisterende initiativer og fagmiljøer må videreutvikles for å møte de utfordringene som identifiseres, og at kontinuitet og kapasitetsbygging er essensielt. Fagmiljøene må opprettholde høy kvalitet og relevans for å kunne bidra med innsikter og forskning som adresserer krevende utviklingstrekk og fremtidige behov innen distrikts- og regionalpolitikken.

Rapportens anbefalinger bygger på at en rekke aktører, fra store breddeuniversiteter til spesialiserte institusjoner og forskningsgrupper, bidrar med relevant og kvalitetsmessig god forskning innen et bredt spekter av temaer og utfordringer knyttet til distrikts- og regionalpolitikken. Forskningsmiljøenes største utfordring, som også påvirker brukerne av forskningsbasert kunnskap, er å sikre kontinuitet og langsiktighet i forskningsinnsatsen. Dette inkluderer evnen til å opprettholde og fornye kapasiteten i fagmiljøene, innretning av innsats mot nye utfordringsbilder, samt styrke samarbeidet.

Samarbeid mellom forskningsmiljøer, næringsliv og offentlig sektor er essensielt for å sikre forskningens relevans og praktiske anvendelse, tilpasset ulike regionale utfordringer og behov. Forskningen bør fokuseres, med tydelige prioriteringer innen politikkområder med betydelige kunnskapsbehov, og hvor forskning er nødvendig for å møte nye utfordringer, som demografiske endringer, grønn omstilling og klima, digitalisering og innovasjon, samt infrastruktur og boligmarked. Det er nødvendig med virkemidler som fremmer tverrfaglig, fokusert og langsiktig samarbeid med brukere, for eksempel gjennom forskningsentre. Kommunenes samarbeidsarena for forskning (KSF)¹, er her relevant som modell, ved å aggregere lokale kunnskapsbehov, innrette forskningsinnsats iht. behovene samt bidra med resultatspredning og implementering. KSF ble opprettet i 2020 og er fortsatt under oppbygging som plattform for å organisere lokale og regionale forskningsinitiativ. Det vil derfor være viktig å utvikle samarbeidet med KSF i årene framover.

Forskningsrådet vurderer, med utgangspunkt i materialet fra bibliometristudien og dialogmøtene, at en ny satsing på distrikts- og regionalforskning har gode forskningsmiljøer å bygge på. Disse har ikke minst god internasjonal orientering, noe som styrker deres evne til å møte fremtidige kunnskapsbehov. Med riktig innretning, prioritering og tilstrekkelig kontinuitet og nivå av forskningsfinansieringen kan kunnskapsgrunnlaget for distrikts- og regionalpolitikken styrkes på en rekke viktige områder.

---

¹ <https://www.ks.no/fagomrader/forskning-og-utvikling-fou/forskning-og-utvikling/kommunenes-strategiske-forskningsorgan/>

Om oppdraget

I tildelingsbrev for 2024 fikk Forskningsrådet i oppdrag fra Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) å «innhente kunnskapsgrunnlag for vurdering av vidare satsing på forskning på distriktsutfordringar og regional utvikling frå 2025». Oppdraget er en oppfølging av Distriktsmeldingen, Meld. St. 27 (2022-2023) «Eit godt liv i heile Noreg – distriktpolitikk for framtida» (heretter omtalt som distriktsmeldingen), og kan også sees i lys av Langtidsplan Meld. St. 5 (2022- 2023) «Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032» (heretter omtalt som LTP).

I Forskningsrådets påfølgende dialog med KDD er det avklart at satsingen skal omfatte ulike fagfelt og disipliner med det territorielle som tverrgående perspektiv. Oppdraget favner dermed bredden av relevant forskning og forskningsorganisasjoner, også utover aktører som tradisjonelt har hatt distrikts- og regionalforskning som sine sentrale satsingsområder.

Distriktpolitiske og regionale utfordringer har hatt en fremtredende plass i norsk politikk, og til dels også i forskningspolitikken. Dette dokumentet ser på historiske og nåværende utfordringer. Oppdraget bygger på flere datakilder; Forskningsrådets egne databaser, en bibliometristudie utført av NIFU på oppdag fra Forskningsrådet samt flere dialog- og innspillmøter med de regionale forsknings- og innovasjonsaktørene, med sentrale forskningsorganisasjoner og med KS og Distriktssenteret.

Formålet med bibliometristudien var å identifisere og kartlegge norsk forskning som er relevant for distrikts- og regionpolitiske spørsmål. Det er også lagt vekt på å belyse utviklingstrekk og utfordringer knyttet til forskningsfeltet som sådan. Studien inkluderer en oversikt over forskningsmiljøer som direkte eller indirekte arbeider med relevant tematikk, hvilke nettverk forskerne er en del av, samt en analyse av det tematiske innholdet i forskningen.

Dokumentet diskuterer nødvendigheten av å avklare begrepene distrikt og regional utvikling, og hvordan disse forstås i norsk og internasjonal sammenheng. Dokumentet er strukturert som følger: en kort omtale av bakgrunn for oppdraget, etterfulgt av en gjennomgang av politikk- og forskningsfeltet samt en gjennomgang av forskningsstatus. Så presenteres den empirien som er hentet inn spesielt for dette oppdraget. Med dette som bakteppe diskuteres utfordringer for videre forskning, før det til slutt gis anbefalinger for satsing.

Bakgrunn

Distriktpolitiske og regionale utfordringer er omtalt i Hurdalsplattformen², og har fått en mer fremtredende plass i norsk politikk og forskning enn i mange europeiske land. Langtidsplan omtaler distriktsutfordringer som en del av de demografiske og økonomiske utfordringene Norge står overfor, inkludert synkende fødselstall, aldring, utfordringer med å opprettholde arbeidskraft i mindre befolkede områder og tilrettelegge utdanningstilbud i distriktene for å motvirke kompetansemangel. Regionale perspektiver er noe bredere omtalt i LTP. Det strategiske målet Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne har regjeringen-vil-punkt om arbeidslivsrelevans i utdanningene basert på regionale behov samt om å bruke forskning og høyere utdanning til å fremme konkurransedyktige grønne næringer i hele landet. Under den tematiske prioriteringen Tillit og felleskap er det vil-punkt om forskning og innovasjon om «regionale forhold». LTP bruker oftere begrep som lokale (lokalsamfunn, lokale forhold, lokale forhold ol) enn begrepene distrikt og regional som sådan.

Stein Rokkan identifiserte i sin tid den territorielle dimensjonen som den første og mest skjellsettende skillelinje (cleavage) i det norske samfunnet.³ Bakteppet her er fremveksten av ulike periferier og motkulturer, og den mobilisering disse har gitt opphav til som inntak til nasjonsbyggingsprosessen fra 1814 og fram til vår tid. Det er også mot dette bakteppet vi må forstå distriktpolitikkenes sterke stilling i Norge. I senere tid har offentlige utredninger som NOU 2020:12 (Distriktsnæringsutvalgets innstilling)⁴ og NOU 2020:15 (Distriktsdemografiutvalgets innstilling)⁵ gitt nytt tilfang til å forstå spenningene innenfor feltet og til den aktuelle debatten rundt de regionale utfordringene på flere viktige samfunnsområder. Noen av utfordringene vi står overfor i dag er beslektet med dem vi historisk har hatt, mens andre er nye.

Norge har en lang tradisjon, helt tilbake til den tidlige etterkrigstiden, for forskning og politikkutvikling knyttet til distriktsutfordringer og regional utvikling. Tynghedpunktene i denne forskningen har variert over tid. Vår tolkning er at forskningen har vært mest effektiv når den har dekket hele spennet mellom sentrum og periferi, by og land – et tema vi utdyper senere i dokumentet. Denne tolkningen er forankret i våre erfaringer fra Regionalforskningsprogrammet og DEMOSREG, og i en allmenn betraktning rundt de regionale integrasjons- og avhengighetsprosesser som beskrives i de overnevnte NOUene fra 2020. Vi leser også et økt behov for å forstå de overgripende territorielle prosessene på tvers av geografiske skiller gjennom den dialogen vi har hatt med KDD om verdien av å satse tematisk bredt.

Regionalforskning i all sin variasjon er et felt der særlig samfunnsvitenskapene har gitt store bidrag. Det er bygd opp betydelig relevant kompetanse, fordelt på en rekke disipliner og fagmiljøer. Det blir viktig at denne kompetansen vedlikeholdes og fornyes. Distriktsmeldingen følger opp distriktsdemografiutvalgets arbeid og nevner særlig at det tradisjonelt har vært behov for kunnskapsgrunnlag knyttet til forholdet mellom demografi og sysselsetting, men at sammenhengen her nå er snudd om: “Vi har gått fra ein situasjon med mangel på arbeidsplassar til mangel på arbeidskraft.”⁶ Denne innsikten reflekterer at etablerte fagdisipliner fortsatt trengs, men at det kreves faglig fornying for å kunne levere inn relevant kunnskap. Liknende resonnement kan gjøres på flere saksfelt. I tillegg har det kommet til nye problemstillinger der den regionale dimensjonen har økt i betydning de siste årene. Forsvar og samfunnssikkerhet er et eksempel på dette. Økt oppmerksomhet om klima- og bærekraftsutfordringer har medført at også naturvitenskapene har fått en større plass inn mot dette forskningsfeltet.⁷ Dette reflekteres bl.a. i dialogmøtene og i bibliometristudien.

² Hurdalsplattformen. For en regjering utgått fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

³ Rokkan, S. (1967) *Geography, religion and social class: Crosscutting cleavages in Norwegian politics*. I Lipset, S.M. & Rokkan, S. (red.). *Party Systems and Voter Alignments*. New York: The Free Press.

⁴ NOU 2020:12 *Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn*.

⁵ NOU 2020:15 *Det handler om Norge - Utredning og konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene*

⁶ Meld.St.27 (2022-2023) s. 103.

⁷ Karlstrøm, H., Wollscheid, S. & Lynnebakke, B (2024) *Forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling*. NIFU-rapport 2024:21.

Om politikk- og forskningsfeltet

Det er nødvendig å avklare begrepene *distrikt* og *regional utvikling*. *Distriktpolitikken* retter seg mot områder med særlige utfordringer på grunn av store avstander og spredt bosetting. Avgrensningen av hvilke områder som klassifiseres som distriktsområder har imidlertid variert over tid og mellom ulike distriktpolitiske virkemidler. Siste distriktsmelding (Meld. St. 27 (2022-2023)) omtaler distriktene som følger: «Distriktskommunar er kjenneteikna av at det bur få folk på store areal. Dette gjer at det vert lange avstandar mellom folk, arbeidsplassar og tenester. Distriktskommunar kan definerast som kommunar med låg sentralitet, men skiljet mellom distriktskommunar og meir sentrale kommunar er flytande.» Her vises det vidare til SSBs sentralitetsindeks som en sentral indikator for å måle geografiske ulemper, og at distriktskommuner kan defineres som kommuner på de laveste nivåene av sentralitetsindeksen. Distriktsindeksen er et verktøy for å peke ut de distriktskommunene som trenger distriktpolitiske virkemidler, og gir en rangering av kommunene etter graden av distriktsutfordringer⁸. Distriktsindeksen blir brukt i fastsettingen av virkeområdet for distriktsrettet investeringsstøtte og til fordelingen av distriktpolitiske virkemidler. Begrepet *regional utvikling* omfatter enhver regions utvikling uavhengig av beliggenhet og sentralitetsnivå, det vil si at regionalpolitikken dekker alle deler av landet og tilpasses de forutsetninger, utfordringer og muligheter som finnes i den enkelte region.

I dette dokumentet legger vi til grunn et territorielt, tverrgående perspektiv som favner både distriktsutfordringer og regional utvikling. Dette innebærer en bred tilnærming som ikke begrenser seg til tradisjonell distrikts- og regionalforskning, men som favner et mangfold av relevante forskningsområder som kan belyse og styrke utviklingen i hele landet. Vi anser dette å være i tråd med LTPs omtale av de demografiske og økonomiske utfordringenes varierende geografiske nedslag, samt behovet for å utvikle politikk som både styrker muligheter der de oppstår og motvirker negative konsekvenser der utviklingen byr på utfordringer.

I EU-sammenheng defineres geografiske målområder annerledes og mer mangefasettert enn hos oss. Regionalpolitikk er, nest etter landbrukspolitikk, EUs betydeligste budsjettområde målt i volum. For Nordens del ble det ved finsk og svensk medlemskap definert et eget målområde for nordlig speditbygdhet, som også ville ha omfattet Norge dersom vi hadde gått inn i EU.⁹ Gjennom årene har EU utviklet en rekke territorielt spesifiserte målområder for politisk innsats, og det er ofte knyttet utviklingsmål til disse. Noen av disse har også betydning for politikktutforming og forskning i Norge, så som Interreg- satsingene med formål å styrke samhandling og integrasjon i grenseregioner¹⁰ og lanseringen av smart spesialisering (RIS 3) som obligatorisk planverktøy for tilgang til EUs strukturfondsmidler.¹¹ Flere fylkeskommuner bruker RIS 3 i regional plansammenheng, og flere bykommuner og fylkeskommuner har latt seg inspirere av EUs ulike plan- og utviklingsverktøy selv om disse ikke løser ut midler til bruk i Norge.¹²

I Norge har det siden midten av 1970-tallet vært et politisk mål at bosettingsmønsteret, med ulik presisering over tid, skal opprettholdes. I siste distriktsmelding er dette gitt følgende spesifisering: «at alle lokalsamfunn skal ha rom for utvikling og verdiskaping, og at folketalet skal auke i distriktskommunar.»¹³ Dette betyr at all distriktpolitikk i Norge også er en politikk for utvikling, mens det for eksempel i Sverige, lenge har vært skilt mellom områder av landet som gis potensial for vekst og utvikling, og en del av den rurale periferien, særlig i Nord-Sveriges innland, der ambisjon om vekst blir sett på som urealistisk.¹⁴ I senere tid har uttynning og befolkningsnedgang satt agenda både for forskning om, og politikkutvikling for, 'shrinking societies' i en rekke europeiske land.¹⁵ I Norge er

⁸ Distriktsindeksen 2024, Kommunal- og distriktsdepartementet (2024)

⁹ Mendéz, C., Wislade, F. & Yuill, D. (2006). Conditioning and Fine-Tuning Europeanization: Negotiating Regional Policy Maps under the EU's Competition and Cohesion Policies. *Journal of European Market Studies* 44(3), 461-667.

¹⁰ <https://interreg.no/>

¹¹ Foray, D. (2015). *Smart Specialisation: Opportunities and Challenges for Regional Innovation Policies*. New York: Routledge.

¹² Gløersen, E. (2011). *La Finlande, la Norvège, la Suède face au projet d'une Europe polycentrique. La centralité à la marge de l'Europe*. Rennes: PUR.

¹³ Meld. St. op.cit, s. 6.

¹⁴ Nygren, O & Persson, L.O. (2001). *Det enkelriktade Sverige. Tjänstesektorn och den framtida regionale befolkningsutvecklingen*. Stockholm: TCO.

¹⁵ Khavarian-Garmsir, A. R. (2023). A systematic review of shrinking cities literature: lessons from the past and directions for the future. *International Planning Studies*, 28(3-4), 219-238.

forskning på dette feltet ennå sin spede begynnelse. Politisk er dette også et følsomt tema å sette på dagsorden.

Man kan skille mellom den brede og den smale distrikts- og regionalpolitikken. Den brede politikken handler om de territorielle virkningene av all (sektor-) politikk, mens den smale distriktspolitikken omfatter de særskilte distrikts- og regionalpolitiske virkemidlene under KDDs budsjettposter. KDD har en samordnende rolle for distrikts- og regionalpolitikken.

Fylkeskommunene har en særlig rolle som regionale utviklingsaktører og som ansvarlige for regional planlegging, mens kommunene har ansvaret for den fysiske planleggingen innenfor sine grenser. Fra den første etterkrigstiden av var distrikts- og regionalpolitikken innhold statsens ansvar. Etter hvert har mye av ansvaret for virkemiddelbruken blitt delegert til fylkeskommunene. Mye av tilsyns- og kontrollansvaret på feltet ligger hos statsforvalteren. Forskningen beskriver relasjonen mellom stat og fylkeskommunen som et forhandlet forhold, ofte betegnet governance.¹⁵ Regionreformen som trådte i kraft i 2020, innebar planer om ytterligere overføring av oppgaver fra staten til større regioner¹⁶. Denne prosessen er imidlertid kun delvis gjennomført, og det er per i dag uklart hvordan det videre arbeidet med kommune- og regionstruktur vil bli håndtert. For å sikre en relevant kunnskapsbase, er det viktig å opprettholde nødvendig forskningskompetanse og -kapasitet på dette feltet.

Når det gjelder forskning innen nærings- og innovasjonsutvikling, ser vi spor av en dreining mot at omstilling blir viktigere enn innovasjon for den regionalt rettede delen av feltet. Samtidig er den regionale innovasjonsforskningen, særlig studier av regionale innovasjonssystemer (RIS), i kontinuerlig endring. Dette bidrar til utvikling av nye forskningstemaer og behov.¹⁶ En overordnet trend er overgangen fra å studere RIS til å utforske CoRIS,¹⁷ der «co» representerer innovasjonssystemenes integrasjon med samfunnsansvar, bærekraft og sirkulær økonomi.¹⁸ Denne utviklingen kan tolkes som en ny normativitet i forskningen, som møter de store samfunnsutfordringene (great challenges).¹⁹ Denne normative dreiningen mot «missions» kan diskuteres kritisk fra et akademisk perspektiv, men sett fra et politisk ståsted knytter den forskningen tettere til politikktutforming på ulike nivåer i den geografiske styringskjeden.

En lignende tendens kan observeres innen demografisk orientert forskning. Økende demografisk ubalanse kobles i stadig større grad til utfordringer med å opprettholde et kvalitativt godt og geografisk desentralisert offentlig tjenestetilbud på tvers av sektorer.²⁰ Dette berører et sentralt mål i norsk distriktspolitikk: ambisjonen om å opprettholde og styrke bosettingen i alle deler av landet. I så måte kan vi se at forskningen på dette feltet går lengre enn i en del andre europeiske land, der strategier for å skape gode lokalsamfunn med befolkningsnedgang allerede er satt på forskningsagendaen.²¹

NOU-er adresserer utviklingen innen demografi, næringsutvikling og lokal forsyning av velferdstjenester. Spissformulert kan vi si at vi beveger oss fra å skulle skaffe arbeid til folk der de bor, til å finne arbeidskraft for virksomheter der disse er lokalisert. Dette gjelder de fleste typer næringer, både innen offentlig tjenesteyting og privat næringsvirksomhet. Utviklingen skaper betydelige utfordringer for utformingen av distrikt- og regionalpolitikken, særlig fordi problemet med spredt bosetting og en aldrende befolkning generelt forsterkes jo lavere sentralitet et område har. I tillegg har boligpolitikk blitt et mer aktuelt tema, spesielt knyttet til utfordringer med boligforsyning i distrikter med svakt fungerende boligmarkeder.

¹⁶ Bai, C., Han, C & Hassink, R. (2024) Regional Innovation Systems: Evolution, Transition, and Future Agenda. GEIST – Geography of Innovation and Sustainability Transitions, 2024(04), Kiel: GEIST Working Paper series.

¹⁷ Tödting, F., Trippel, M., & Desch, V. (2021). New directions for RIS studies and policies in the face of grand societal challenges. *European Planning Studies*, 30(11), 2139–2156.

¹⁸ Asheim, B.T., Laudal, T. & Mykletun, R.J. (Eds.) (2023). *Practicing Responsibility in Business Schools. Implications for Teaching, Research and Innovation*. Edw. Elgar.

¹⁹ Mazzucato, M. (2018) Mission-oriented innovation policies: challenges and opportunities. *Industrial and Corporate Change*, 27(5), 803–815.

²⁰ NOU 2020:15. op.cit.

²¹ For en nærmere innføring i den finske debatten, se Kiviahho, A., & Toivonen, S. (2023). Reimagining alternative future development trajectories of shrinking Finnish cities. *International Planning Studies*, 29(1), 1–18.

Endringene innen helse, demografi, utenforskap mm gjør at kunnskapsbehovene, og dermed forskningen, knyttet til disse er i stadig endring. Hvordan vi håndterer eldrebølge og ungt utenforskap, vil bli sentralt for forskning i skjæringsfeltet mellom helse, omsorg, styring – samt økonomi og teknologi. I mange år har utfordringene innen helse og omsorg vært samlet under begrepet folkehelse. Folkehelse har lenge blitt fremhevet som et satsingsområde innen høyere utdanning, forskning samt lokal og regional styring. Likevel har folkehelsefeltet i liten grad har fått en tydelig og definert plass i lokal og regional planlegging og styring. Samtidig er utdanningskapasiteten på området under press.²² Dette skaper et behov for forskning på mekanismene bak denne utviklingen og om kommunenes helseoppdrag mer generelt. Opprettelsen av KSF kan ses som en del av svaret på dette behovet.

Planforskning er sentral fordi den omhandler samordning av arealbruk og dermed både sammenfall og konflikter knyttet til dette. Utfordringene ligger i avveiningene mellom utvikling og vern, samt mellom de miljømessige, sosiale og økonomiske dimensjonene av bærekraft. Avveiningene har innvirkning på planlegging og politikkutvikling på både kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Derfor er planforskning og regionalforskning tett sammenknyttede fagområder. Mens desentralisering og miljøhensyn for noen tiår siden ofte ble betraktet som to sider av samme sak, er situasjonen i dag nærmest omvendt. Klima- og miljøhensyn anses i økende grad å bli best ivaretatt gjennom fortetting og effektiv arealbruk. Denne nye dynamikken skaper et økende behov for forskning. Videre fører økt aktivitet i reiselivet til press på infrastruktur og slitasje på landskapet, noe som også krever økt forskningsfokus.

Forskningshistorikk og -status

Mye av den norske forskningsvirksomheten rettet mot distrikts- og regionalpolitiske problemstillinger har vært og er koplet til det vi omtaler som instituttsektoren. Tidlig på 1960-tallet ble det dannet tre slike institutter med utspring i finansiering fra Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF):

- Norges byggforskningsinstitutt (NBI) i 1949 – formelt fra 1962. I 1985 omdannet til selvstendig, privat stiftelse. Fra 2006 av innlemmet som del av SINTEF
- Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) i 1964 – formelt fra 1967. Fra 2016 innlemmet som del av OsloMet - storbyuniversitetet
- Transportøkonomisk institutt (TØI) i 1964. Fra 1986 fristilt privat stiftelse

KDD og dets forløpere har hele tiden vært viktige oppdragsgivere for disse instituttene. Utover på 1980-tallet ble det med utgangspunkt i NOU 1981: 30B Vedlegg til utredning om offentlig støtte til teknisk-industriell forskning i Norge, etablert en rekke regionale forskningsstiftelser. Flere av dem viet innovasjons- og regionalpolitiske temaer stor oppmerksomhet. Mange av disse er fra 2017 del av forskningsinstituttet NORCE Norwegian Research Centre AS.

Forskningen på distriktsutfordringer og regional utvikling har i volum og innretning særlig vært orientert mot temaer som økonomi, demografi og styringsorden. Dette er brede, tematiske kategorier som igjen rommer undertemaer, og som også knytter an til en rekke politikkområder. Forskningen har ulike røtter og tradisjoner, paradigmatisk og institusjonelt. Vi vil først peke på to hovedspor: et bredt samfunnsvitenskapelig og et med utspring i økonomisk tenkning og planlegging. Det brede, samfunnsvitenskapelige perspektivet er særlig knyttet til ulike tilnærminger til sentrum-periferi-dimensjoner og spenninger i det norske samfunnet, ofte med et nedenfra perspektiv på maktforhold og utviklingsmuligheter. Det økonomiske sporet var i utgangspunktet sterkt knyttet til troen på nasjonal planlegging og ressursallokering som nøkkel til å utløse regional utvikling, mens det de senere tiårene har blitt preget av markedsvendingen innenfor økonomifaget og sterke opptatt av regionale innovasjonssystemers og -dynamikkens potensialer til å skape vekst og utvikling.

Statsviteren Stein Rokkan er alt nevnt som tidlig inspirasjon for norsk regionalforskning og for det samfunnsvitenskapelige sporet. Rokkan brukte begrepsparet sentrum og periferi for å forstå

²² www.khrono.no/foreslar-flere-nedleggelser-for-a-berge-okonomien/904183

spenningene i det norske samfunnet og de politiske mønstre det ga opphav til. Rokkans fagfelt var den komparative politiske sosiologien i europeisk kontekst.¹⁷ Metodene og tilnærmingene var de samme for Rokkan som for hans internasjonale samarbeidspartnere. Arven etter ham vil vi i dag særlig finne igjen innenfor valgforskningen, både i Norge og internasjonalt. Men denne måten å tenke territorielt på spredte seg raskt og ble f.eks. utviklet til en eksplisitt kritikk av gjenreisningsarbeidet i Nord-Norge og norsk distriktpolitikk av Ottar Brox ved det da nystartede universitetet i Tromsø, mens Johan Galtung brukte det samme begrepsparet til å utvikle sine teorier om globale sentrum-periferi-relasjoner.²³

Det økonomisk sporet i forskningsfeltet springer ut av Oslo-skolen innenfor sosialøkonomien. Økonomen Erik Brofoss var sterkt påvirket av John M Keynes' tanker om en aktiv stat og av Ole Colbjørnsens og Axel Sømmes programskrift fra 1933 *En norsk treårsplan*.²⁴ Colbjørnsen og Brofoss var en del av det politiske miljøet rundt London-regjeringen under krigen, og begge var sentrale i tenkingen rundt gjenreisningsarbeidet. Brofoss var den aktive strategen bak utformingen av den norske distriktpolitikken. Han satt selv som styreformann i Distriktenes utbyggingsfond (DU) fram til 1978. Rundt denne tradisjonen vokste det fram en faglig tilnærming til regionalforskningen som særlig brukte økonometrisk modeller inn i planleggingen for å tilnærme seg problemstillingene. Herfra går det en linje fram til dagens modellarbeid ved f.eks. Transportøkonomisk institutt (TØI) og Statistisk sentralbyrå (SSB) som gir underlagsmateriale til nasjonal og regional planlegging og politikktutvikling.

Planøkonomiens krise utover på 1970-tallet kom etter hvert til å prege både politikk- og forskningsfelt. Håvard Teigen hevder i sin historiske fremstilling om norsk distriktpolitikk at denne fikk en institusjonell nedbygging ved DUs innfasing i Statens Nærings- og Distriktsutviklingsfond (SND) i 1993 og senere Innovasjon Norge (IN).²⁵ Det går an å argumentere for at de opprinnelige hovedsporene blir mindre hegemoniske eller at de blir supplert med andre og konkurrerende perspektiver. For eksempel vokser det fram et arbeidslivsrelatert og aksjonsforskningsrettet underspor med utgangspunkt i Bjørn Gustavsens mangeårige virke ved Arbeidsforskningsinstituttet,²⁶ og en bedriftsøkonomisk orientert regional- og innovasjonsforskning basert på arbeidene til de amerikanske økonomene Paul Krugman og Michael E. Porter. Innflytelsen fra disse tradisjonene gjenfinnes i programkjeden Bedriftsutvikling 2000 (BU 2000) – Verdiskaping 2010 (VS 2010) – Virkemidler for regional innovasjon (VRI- fase 1,2,3). En sentral forsker i det norske bildet, ved siden av Gustavsen, er BI-professor Torger Reve, som gjennom sin innovasjonstrilogi²⁷ fungerte som et bindeledd mellom flere av forskningsmiljøene internasjonalt og hjemlig politikktutvikling. Denne påvirkningen kom særlig til syne i etableringen av klyngeprogrammene som innovasjonspolitisk virkemiddel.

Fra denne måten å tenke kopling mellom forskning og politikk på går det også en bro til andre satsinger og virkemidler, som ulike senterordninger i Forskningsrådet (for eksempel Senter for forskningsdrevet innovasjon, SFI) og målrettede tiltak for forskningsdrevet innovasjon i regionene (FORREGION og deler av FORINNPOL). Dette inkluderer også Kapasitetsløft, som er mindre sentre for bygging av forskningskapasitet og -kompetanse i regionene, basert på regionenes særegne fortrinn.

Den historiske innretningen norsk distrikts- og regionalpolitikk har hatt på demografiske og økonomiske faktorer og utvikling, preger naturlig forskningstradisjonene. Det er imidlertid viktig å understreke at det, i tillegg til de overordnede tematiske områdene, finnes en rekke temaer og forskningsfelt som er relevant for og har påvirket (eller påvirker) distrikts- og regionalforskningen. Vi skal kort nevne noen og henviser samtidig til bibliometristudien for nærmere omtale.

Samferdsel

Samferdsel er både i formål og funksjon territorielt integrerende, og transportforskningen fikk allerede i 1964 sitt eget forskningsinstitutt, Transportøkonomisk institutt (TØI), som driver forskning rundt alle

²³ Knudsen, Jon P. (2020). Dealing with rural-urban economic welfare challenges in the Nordic countries - a theory-based overview. *Nordisk velfærdsforskning / Nordic Welfare Research*, 5(1), s. 58-69.

²⁴ Røed, H. (2018). Ola tiltak. En biografi om den politiske strategen Ole Colbjørnsen. Oslo: Gyldendal.

²⁵ Teigen, H. (2019). Distriktpolitikken historie i Norge. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

²⁶ For en introduksjon, se Gustavsen, B. (2015). Practical discourse and the notion of democratic dialogue. *European Journal of Workplace Innovation*, 1(1), 25-35.

²⁷ Reve, T., Lensberg, T. & Grønhaug, K. (1992). Et konkurransedyktig Norge. Oslo: TANO Aschehoug. Reve, T. & Jakobsen, E.W. (2001). Et verdiskapende Norge. Oslo: Universitetsforlaget. Reve, T. & Sasson, A. (2012). Et kunnskapsbasert Norge. Oslo: Universitetsforlaget.

aspekter ved samferdselen. TØI leverer bl.a. mye underlagsmateriale til arbeidet med nasjonale transportplaner.

Helse og velferd

De ulike velferdstjenestene er jevnlig gjenstand for debatt, særlig når det gjelder regional struktur og institusjonell organisering. Diskusjonen om organiseringen av helse står spesielt sentralt. Disse sektorene er gjenstand for betydelig forskning. Ekspertutvalget for regionreformen hadde f.eks. en fyldig diskusjon av den geografiske organiseringen av spesialisthelsetjenesten.²⁸

For helsesektoren er det relevant å påpeke utfordringene som fremheves i NOU 2023:4, knyttet til tilgang og fordeling av personell og kompetanse for å bemanne helse- og omsorgstjenestene i hele landet.²⁹ Bekymringene som fremkommer i den utredningen kan forstås som en konkretisering av perspektiver tidligere belyst av Distriktsdemografiutvalget. Det er verdt å merke seg forskningens rolle i denne sammenhengen, ettersom det, kort tid etter publiseringen av NOU 2023:4, ble fremlagt en alternativ vurdering fra Legeforeningen.³⁰ Flere av bidragsyterne i denne motmeldingen er forskere som presenterer alternative analyser og konklusjoner, noe som illustrerer hvordan forskningsfeltet kan bli preget av motsetninger i lys av sentrum-periferi-dimensjonen.

Utdanning

På utdanningsfeltet trekkes også den geografiske dimensjonen opp, både i forskning om grunnskolenes rolle i ulike lokale kontekster,³¹ om hvordan UH-sektoren vokser fram i brytningen mellom akademiske krav og regionale behov,³² og om hvordan en fornyet satsing på høyere yrkesutdanning skal planlegges i et regionalt perspektiv.³³ For tiden styrkes fagskolene og det legges opp til økende grad av desentralisert utdanning, ved blant annet flercampusinstitusjoner. Samtidig fører økonomiske utfordringer til press for nedleggelse av enkelte videregående skoler i distriktene.

Klima og miljø

Det har vært økt oppmerksomhet rundt miljøspørsmål og globale klimautfordringer med betydningen disse har for regionalforskningen, og for organiseringen av regionalpolitikken de siste tiårene. Går vi tilbake til 1970-tallet ser vi opprettelsen av Miljøverndepartementet i 1972 som et uttrykk for en ny miljøbevissthet. Miljøverndepartementet (MD) ble samtidig også fagdepartement for kommuneplanleggingen. Dermed ble det planfaglige ansvaret delt ved at det daværende Kommunal- og arbeidsdepartementet beholdt ansvaret for den økonomiske planleggingen som ble drevet av fylkene, som fra 1976 ble opprettet som folkevalgt regionalt nivå, bl.a. med ansvar for å være førstelinje for den næringsrettede planleggingen og forvaltningen av de distriktpolitiske virkemidlene. Dermed kom også den fysiske rettede planforskningen i noen grad til å bli skilt fra regionalforskningen og den næringsrettede planforskningen. Dette institusjonelle skillet ble først opphevet da Planavdelingen i MD ble overført til Kommunal- og moderniseringsdepartementet høsten 2013.

To historiske forhold bør i denne sammenheng belyses. Det første er den sterke planoptimismen. Planøkonomiens begynnende krise ved inngangen til 70-årene med stagflasjon og økende arbeidsløshet, hadde ennå ikke nedfelt seg i noen krise for troen på planen som verktøy for samfunnsanalyse og -endring. Et vitnesbyrd om dette er at vi i Norge mellom 1977 og 1987 hadde et eget forskningsråd for samfunnsplanlegging, RFSP, med ansvar for å koordinere og lyse ut midler til forskning innenfor planfeltet. Denne optimismen omfattet også forskning på og planlegging for et mer desentralisert samfunn.

²⁸ <https://www.regjeringen.no/contentassets/2ac32be8629541259acade7d15d9451e/regionreform---rapport-fra-ekspertutvalget.pdf>

²⁹ NOU 2023: 4. Tid for handling. Personellet i en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste.

³⁰ Framtidens helse- og omsorgstjenester. Motmelding til NOU 2023:4. Tid for handling; kritiske merknader og nye analyser av premissene i innstillingen fra Helsepersonellkommissjonen. PDF. www.legeforeningen.no

³¹ Langfeldt, G. (Red.) (2015). Skolens kvalitet skapes lokalt. Presentasjon fra forskningsprosjektet «Lærende regioner». Bergen: Fagbokforlaget.

³² Knudsen, J.P. & Lauvdal, T. (Red.) (2019). Geografi, kunnskap, vitenskap: Den regionale UH-sektorens framvekst og betydning. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

³³ KBU 2022: Fremtidige kompetansebehov: Høyere yrkesfaglig utdanning for et arbeidsliv i endring. Temarapport 1/2022. Kompetansebehovsutvalget.

Det andre forholdet er at 1970-tallet som følge av den globale strukturkrisen oppviste en pause i urbanisering og sentralisering.³⁴ I Norge ble denne utviklingen ytterligere forsterket gjennom en motkonjunkturpolitikk i kjølvannet av folkeavstemningen om EF i 1972. Typisk for miljødebatten i denne epoken var at engasjementet for et grønnere samfunn falt sammen med troen på desentralisering, og et godt liv i periferien. Miljøforskningen og mye av regionalforskningen ble altså næret av de samme grunnleggende antakelsene om verdien av desentralisering. Dette står i kontrast til dagens miljøperspektiv som ser på arealbruk som en utfordring og de kortreiste løsningene som et ideal. Mens byen og byforskningen på 70-tallet hadde begrenset oppmerksomhet,³⁵ har den kompakte byen i dag blitt et ideal og et viktig forskningsfelt.³⁶ Dette har samtidig skapt et nytt spenningsfelt mellom miljøpolitikken og regionalpolitikken, samt mellom miljøforskningen og regionalforskningen.

Makt og levekår

Makt og levekår peker mot geografiske maktføringer og fordelingseffekter i samfunnsforskningen. Vi har lang tradisjon for å bedrive denne typen forskning i Norge, både løpende, som for eksempel gjennom SSBs regelmessige rapporteringer om levekår³⁷, og mer prosjektbasert forskning knyttet til større studier av maktforhold. Den siste store maktutredningen ble publisert i 2003,³⁸ mens et distriktsrettet prosjekt i skjæringspunktet mellom makt- og økonomiforskning, Sentraliserings pris, ble sluttført i 2009.³⁹

Av det er som skrevet over, følger også et betydelig forskningspolitisk arvegodt. Diskusjonen om begrepsparet sentrum og periferi sto sentralt gjennom det meste av etterkrigstidens regionalforskning, og denne debatten ble sterkt ideologisert, i forskningen som i politikken. Geografiprofessorene Jens Chr. Hansen og Tor Fr. Rasmussen hevdet at konsentrasjon av bosetting og investeringer var nødvendig for å sikre velferd og utvikling, og pekte i den forbindelse på behovet for å styrke forskningen på byenes og byregionenes funksjoner, roller og indre differensiering.⁴⁰

Fram til vår tid har interessen for, og etterspørselen etter byforskning økt markant.⁴¹ Mye av denne forskningen foregår i forskningsmiljøer som også er aktive innenfor regionalforskning i en bredere forstand. Disse miljøene arbeider ofte med problemstillinger som favner hele det geografiske kontinuumet og de styringsformene som kjennetegner dette feltet. Det er karakteristisk at de fleste forskningsmiljøene omtalt i NIBRs rapport om byforskning fra 2015 også er representert i vårt materiale (jf. bibliometristudien og innspillsmøte med forskere).

Andre spor

Så langt har vi belyst overordnede perspektiver av strukturell art som rammeverk for å forstå regionalforskningen utvikling og status. Som en slags understrøm bør det også nevnes en annen tilnærming innen regionalforskningen, som tar utgangspunkt i lokale tilpasninger, livsformer og strategier i et nedenfra-perspektiv. Denne forskningen omfatter et bredt empirisk materiale, fra utkantområder til storbyer. Den inkluderer studier av individuelle og kollektive livsformer, og den retter seg mot lokale forutsetninger for planlegging og politisk handling. Denne forskningstradisjonen tilsvarer nærmest kategorien sted og lokal utvikling i bibliometristudien.

---

³⁴ Illeris, S. (1991). Counter-urbanization revisited: the new map of population distribution in central and north-western Europe. Norsk Geografisk Tidsskrift - Norwegian Journal of Geography, 44(1), 39-52.

³⁵ Rasmussen, Tor Fr. (2005). «Det koster å bygge by». Byplanlegging er mer enn arkitektur og modernisme. Oslo: Kolon.

³⁶ Hanssen, G.S., Hofstad, H., Saglie, I.L. (Red.) (2015) Den kompakte byen. Muligheter og utfordringer. Oslo: Universitetsforlaget.

³⁷ Se www.ssb.no/sok?sok=levikaarsundersokelsen

³⁸ NOU 2003:19. Makt og demokrati. Sluttrapport fra Makt- og demokratiutredningen.

³⁹ Johansen, S. (red.) (2009). Sentraliseringens pris. Er sentralisering et problem? NIBR-rapport 2009:5.

⁴⁰ Hansen, J.C. (2009). Hva gjør vi med Oslo-regionen? Plan 38(3-4), 40-49.

⁴¹ Vedeld, T., Bergsli, H., Millstein, M. og Andersen, B. (2015) Forskning for framtidens byer. Status og utfordringer i møte med en ny global agenda. NIBR-rapport 2015:26. Oslo: NIBR.

I denne sammenhengen har dette forskningssporet et grensesnitt mot planforskningen, særlig den delen av den som har vært rettet mot kommune- og lokalsamfunnsplanlegging.⁴² Denne forskningstradisjonen kan også betraktes som viktig for å understøtte det vi kaller myke lokalpolitiske virkemidler, rettet mot attraktivitet, stedsutvikling og bolyst. Dette forskningsfeltet vokste fram parallelt med en økende vektlegging av myke virkemidler i den distriktpolitiske porteføljen, særlig fram til midten av 2010-tallet.⁴³

All forskning som involverer samfunnsområder der et geografisk perspektiv er relevant, faller naturlig inn under distrikts- og regionalforskning. På grunn av bredden i temaene er det ikke praktisk å gi en uttømmende oversikt over alle relevante forskningsfelt. Det henvises derfor til bibliometristudien kap. 3.3 for nærmere omtale. Det er imidlertid viktig å understreke betydningen av å inkludere og være oppmerksom på den geografiske dimensjonen i annen forskning, ettersom denne dimensjonen alltid vil ha betydning for samfunns- og politikktutviklingen.

Forskningsorganisasjoner

Forskningen de ti siste årene, identifisert av NIFU i vedlagte bibliometristudie (vedlegg 1), med relevans for distriktsutfordringer og regional utvikling i Norge er preget av stor bredde og dybde, med et mangfold av forskningsmiljøer som bidrar til feltet. I henhold til bibliometrianalysen spenner relevante forskningsorganisasjoner fra store universiteter til spesialiserte institusjoner. Dette mangfoldet representerer en styrke i norsk distrikts- og regionalforskning. Samtidig kan den geografiske spredningen representere en utfordring, særlig hvis den samlede innsatsen svekkes og enkelte forskningsmiljøer blir for små.

Forskningsorganisasjoner fungerer som knutepunkter i et tett nettverk av relasjoner, der sampublisering bidrar til å koble ulike tematiske og geografiske interesser. Denne kombinasjonen av tematisk bredde, geografisk spredning og samarbeid mellom forskningsorganisasjoner er verdt å merke seg når man skal vurdere nye satsinger for distrikts- og regionalutvikling.

Som en illustrasjon og eksemplifisering av dette gir vi en kort omtale av forskningsprofilen og organiseringen ved to av de miljøene som er nevnt i bibliometristudien, Høgskolen på Vestlandet (HVL) og Universitetet i Agder (UiA).

Høgskolen på Vestlandet (HVL):

HVL har siden sin opprettelse hatt en sterk orientering mot distriktpolitikk, innovasjon og regional utvikling. Særlig hadde den tidligere Høgskulen i Sogn og Fjordane dette med seg inn i fusjonen, men også for miljøet i Bergen har dette fagområdet vært viktig. Tilsynelatende har det dermed oppstått en slags akademisk arbeidsdeling på Vestlandet der Universitetet i Bergen har beholdt de klassiske elementene i en akademisk rettet forsknings- og undervisningstradisjon særlig ved Institutt for geografi og Institutt for sammenliknende politikk, mens HVL har tatt seg av den delen av feltet som mer har rettet seg mot en anvendt regional kontekst, planfaglig, næringsrettet og innovasjonspolitisk.

Dette arbeidet er organisert under Fakultet for teknologi, miljø og samfunnsvitenskap der to av fagmiljøets profilerte forskere, Jens Kr. Fosse og Stig Erik Jakobsen, er henholdsvis dekan og prodekan for forskning. Oversikten over relevante forskergrupper viser innretningen på den faglige virksomheten:

- Ansvarlig innovasjon og entreprenørskap
- By- og regionaløkonomi
- Bærekraft og grønn innovasjon
- Innovasjon og styring i offentlig sektor
- Marketing, Tourism and Innovation

⁴² Se f.eks. Aarsæther, N., Falleth, E., Nyseth, T. & Kristiansen, R. (red.) (2018) Plan og samfunn. System, praksis, teori. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

⁴³ Knudsen, J.P. (2018). Towards a new spatial perspective - Norwegian politics at the crossroads. Norsk Geografisk Tidsskrift - Norwegian Journal of Geography, 72(2), 67-81.

- Samfunnsendring, mobilitet, ungdom, kultur og kunnskap (SMUKK)

Fagmiljøet ved HVL har trukket til seg en rekke forskere fra inn- og utland. Blant disse kan nevnes de internasjonalt ledende professorene innenfor feltet regional innovasjon, Lars Coenen og Phil Cooke. Et av internasjonal regionalforsknings mest leste tidsskrift, *European Planning Studies*, har også en del av sin redaksjon ved HVL. I en periode fram til 2024 var en del av den faglige virksomheten organisert via Mohnsenteret for innovasjon og regional utvikling. Fagmiljøet har medvirket i og ledet en rekke forskningssatsinger med nasjonal og internasjonal deltakelse. For å trekke fram ett: *Regional Resilience and Sustainable Industrial Restructuring (RegReSlr)*, avsluttet i 2022 med finansiering fra Forskningsrådet og medvirkning fra ulike forskningsmiljøer i Norge, Sverige og Storbritannia. I det dette skrives lyser HVL ut en egen stilling som prorektor for regional utvikling.

Universitetet i Agder (UiA):

Den faglige aktiviteten rettet mot distrikts- og regionalpolitiske problemstillinger ved UiA er delt på ulike fagmiljøer. Den planrettede forskningen og undervisningen er organisert under Institutt for global utvikling og samfunnsplanlegging (IGUS) der den delen av instituttet som arbeider med regionalforskning, inngår i forskergruppen Urplan. Dette er et miljø som har bygget opp betydelig nettverk både innen- og utenlands. Særlig sterk har samhandlingen vært med danske og britiske planmiljøer. Den dansk-norske byforskeren John Plöger er en del av det miljøet, nå som emeritus. Den kjente britiske antropologen, Simon Abraham, er tilknyttet instituttet via bistilling. Instituttet har betydelig samarbeid med kommuner og fylkeskommuner gjennom en rekke pågående prosjekter.

Forskningsaktiviteten mot innovasjon og regional utvikling har særlig sete ved Handelshøyskolen på UiA. En av Norges mest meritterte innovasjonsforskere, Arne Isaksen, arbeidet her fram til sin bortgang i 2024. Han var, i likhet med flere av kollegene sine, aktiv deltaker i det internasjonale nettverket for Regional Innovation Policy (RIP). UiA arrangerte den årlige RIP-konferansen i 2011. Forskningsaktiviteten på feltet har nylig blitt reorganisert inn i Research Centre for Studies of Innovation for Sustainable Transition (RIST). Medlemmer av RIST er engasjert i to store Horizon 2020-prosjekter, begge ledet fra TNO i Nederland: *Growing Inequality: A Novel Integration of Transformation Research (GI-NI)* og *Bridges 5.0*. Disse prosjektene har også betydelig kopling til arbeidslivsforskningen nasjonalt og internasjonalt. En av prosjektdeltakerne, Hans Chr Garmann Johnsen er også en av initiativtakerne bak og redaktørene for det elektroniske tidsskriftet, *European Journal of Workplace Innovation*. Fagfeltet har opp gjennom årene hatt en rekke internasjonale forskere knyttet til seg i bistillinger, bl.a. fra Universitetet i Wien (Michaela Trippel), Kingston University (Richard Ennals) og Universidad de Deusto, San Sebastian (Miren Larrea).

Kildetilfang

Bibliometristudien

Studien er utført av NIFU på oppdrag fra Forskningsrådet, og gir en oppsummering av siste ti års forskning (2014-2023) i Norge gjennom bibliometrisk analyse av vitenskapelige publikasjoner samt omfattende litteratursøk. Formålet er å kartlegge hvilke forskningsmiljøer som arbeider med relevante temaer, hva disse miljøene forsker på, hvem de samarbeider med, samt å identifisere eventuelle kunnskapshull eller tematiske områder som ikke er tilstrekkelig belyst. Videre vurderes forskningens internasjonale gjennomslagskraft. Studien er vedlagt, se vedlegg 1.⁴⁴

Ved tolkning av resultatene er det flere viktige forhold å ta i betraktning. Studien inkluderer kun publikasjoner klassifisert på nivå 1 eller 2 i det nasjonale registeret over vitenskapelige publikasjoner. Populærvitenskapelig litteratur og såkalt "grå" litteratur, dvs. fagliglitteratur som ikke er registrert som vitenskapelig tellende, er ikke med, og det er heller ikke vitenskapelig litteratur med et rent urbant fokus. Videre dekker studien publiseringer fra perioden 2014–2023 og reflekterer dermed forskningsinnsats og prioriteringer i denne perioden. Det er viktig å påpeke at det kan gå flere år fra en satsing og utlysning av forskningsmidler til studier er ferdigstilt og publisert. Som følge av dette vil nyere satsinger og forskning igangsatt de siste årene være underrepresentert i dataene.

Til tross for disse begrensningene gir bibliometristudien en god oppsummering av forskning relevant for distrikts- og regionalutvikling i det siste tiåret. Nedenfor følger korte oppsummeringer av viktige funn, det henvises til bibliometristudien for nærmere omtale.

Hva fant vi?

1. Bred tematisk dekning

- a. Norsk forskning på feltet er både tverrfaglig og relevant, med stor variasjon i tematikk og høy grad av samarbeid. Temaene spenner fra kvalitative studier av lokalsamfunn til naturvitenskapelige klimamodelleringer, og inkluderer også forskning på innovasjon, næringsutvikling og styring. Mange av studiene setter søkelys på sosiale og politiske forhold, men flere publikasjoner omhandler også naturbruk og ressursforvaltning, som for eksempel jordbruk, fiske, lokal klimatilpasning og arealbruk
- b. Det er identifisert 17 overordnede temaer innen forskningen på distriktsutfordringer og regional utvikling. Blant disse utmerket tre temaområder seg med hensyn til antall publikasjoner: Styring, som omfatter 210 publikasjoner, etterfulgt av sted og lokal utvikling med 148 publikasjoner, og innovasjon, kompetanse og entreprenørskap med 122 publikasjoner.
- c. Det er identifisert tre temaer knyttet til spørsmål om klima: lokalt klimaarbeid (48 publikasjoner), regionale klimaendringer (41 publikasjoner) og klimamodeller (39 publikasjoner). De to førstnevnte temaene var preget av en tverrfaglig tilnærming med et betydelig innslag av samfunnsvitenskapelig forskning, mens klyngen for klimamodeller nesten utelukkende var orientert mot naturvitenskapelige perspektiver.
- d. Rapporten peker på få publikasjoner om arbeidsliv og arbeidsmarked på lokalt og regionalt nivå, selv om temaet berøres i forskning på arbeidsinnvandring, regional utvikling og innovasjon. Det må her skytes inn at arbeids- og arbeidslivsforskning er et stort forskningsfelt, som bare i begrenset grad fanges opp av bibliometristudien. Også demografiske endringer som fraflytting og aldring er lite dekket, selv om de er sentrale i distriktsforskningen.

2. Bredde av forskningsorganisasjoner

- a. Forskningen er spredt over et stort antall forskningsorganisasjoner, inkludert universiteter, høyskoler og selvstendige forskningsinstitutter.

⁴⁴ Karlstrøm, H., Wollscheid, S. og Lynnebakke, B. (2024) Forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling. Tematisk kartleggingsstudie av norsk forskning 2014-2023. NIFU-rapport 2024:21. Oslo: NIFU.

- b. Flertallet av de identifiserte forskningsorganisasjonene – både innen samfunnsvitenskap og naturvitenskap – har publisert forskning om distriktsutfordringer og regional utvikling innenfor minst ett av de 17 tematiske områdene som kartleggingen dekker de siste ti årene
  - c. Over 1800 ulike forskere fra 140 ulike organisasjoner har bidratt med én eller flere forfatterandeler i løpet av den undersøkte tiårsperioden
  - d. De største universitetene (NTNU, UiO, UiB) står for et stort volum av publikasjoner.
  - e. Spesialiserte forskningsorganisasjoner som Ruralis og NIBR står for en betydelig andel av forskningen innen spesifikke temaer.
  - f. Forskningen ved de ulike forskningsorganisasjonene er ofte tematisk orientert.
3. Høy grad av sampublisering og samarbeid
- a. Det er betydelig sampublisering mellom forskningsorganisasjonene, og ofte mellom breddeuniversiteter og mer spesialiserte forskningsorganisasjoner.
  - b. Sampublisering skaper nettverk og relasjoner mellom forskningsorganisasjoner. NTNU og UiO er blant de mest sentrale nodene i nettverket, og fungerer som broer mellom flere forskningsorganisasjoner.
  - c. Sampublisering og samarbeid mellom norske forskningsorganisasjoner bidrar til å koble tematiske og geografiske forskningsinteresser. Dette styrker feltet som helhet og bidrar til en helhetlig forståelse av distriktsutfordringer og regional utvikling.
  - d. Forskningsorganisasjoner som NORCE, Nordlandsforskning, og Vestlandsforskning, har et spesielt fokus på forskning som er relevant for deres spesifikke lokalisering.
  - e. Temaer med nasjonal forankring, som turisme og hytteliv, har mindre internasjonal gjennomslagskraft, mens forskning knyttet til klimamodeller og innovasjon er mer internasjonalt relevant.
  - f. Mange forskningsorganisasjoner har samarbeid med utenlandske partnere, særlig i Sverige, Storbritannia og USA.
  - g. Forskningsorganisasjoner sampubliserer med partnere i utlandet, spesielt i Skandinavia og Vest-Europa, noe som styrker forskningenes internasjonale relevans.
  - h. Anerkjente internasjonale tidsskrifter og forlag er sentrale publiseringskanaler.
4. Finansiering
- a. Forskningsrådet står for den største andelen finansiert forskning i dette materialet.
  - b. EU er den nest største finansieringskilden, ofte knyttet til større internasjonale forskningsprosjekter.
  - c. Andre finansieringskilder inkluderer UK Research and Innovation (UKRI), NTNU, Academy of Finland, og Vetenskapsrådet i Sverige. Selv om noen få aktører finansierer en stor del av forskningen, finnes det en "lang hale" av mindre finansieringskilder.
  - d. Forskningsrådet er finansør for forskning på migrasjon og integreringsspørsmål i distriktene, for landbruk, energiproduksjon og klima, med fokus på både bærekraftig utvikling og lokal verdiskaping. Forskningsrådets har også innsats gjennom KDD-rettete satsinger innen demokrati og styring og regional næringsutvikling, samt KSF-rettet tilbud fra KD.
  - e. EU er en viktig finansør av forskning på klimamodeller og regionale klimaendringer.
  - f. Temaer med nasjonal orientering, som landbruk og naturforvaltning, er ofte finansiert av norske kilder, fremfor alt fra en stor bredde av Forskningsrådets tematiske og åpne ordninger, mens mer globalt relevante temaer, som klimamodellering, også får støtte fra EU og andre internasjonale kilder.
  - g. Naturvitenskapelig forskning på klima og energi får ofte støtte fra internasjonale programmer, mens samfunnsvitenskapelige temaer som styring og regional utvikling har sterkere nasjonal finansiering.
  - h. En stor andel av publikasjonene i korpuset mangler informasjon om finansieringskilder, noe som kan skyldes at finansiering ikke alltid rapporteres eller registreres. En betydelig andel i denne kategorien ansees å være egenfinansiert forskning.
5. Politisk relevans
- a. Rapporten fremhever at en del av forskningen på distriktsutfordringer og regional utvikling har funnet veien inn i NOU-er, som for eksempel de nevnte NOU 2020:12 og 15 om næringsutvikling og demografi i distriktene. Dette indikerer en viss politisk relevans for forskningen, selv om NOU-er sjelden refererer til enkeltstudier.
  - b. Temaer som er blant de mest refererte i NOU-er, er kommunestruktur, lokaldemokrati og planlegging, næringsutvikling, demografi og lokal energiproduksjon (f.eks. vindkraft), helse- og sosialtjenester samt migrasjon.

Vår vurdering:

Bibliometrianalysen viser at det har vært betydelig publisering av relevant forskning i perioden 2014-2023, og sterk økning i antall vitenskapelige publiseringer. Kartleggingen avdekker en stor tematiske bredde, samt en mangfoldig sammensetning av forskningsorganisasjoner og fagmiljøer som bidrar med kunnskap om distriktsutfordringer og regional utvikling. Det er vist utstrakt sampublisering, både nasjonalt og internasjonalt, og at forskningen er spredt over et stort antall publiseringskanaler. Den valgte metodikken, med valg av kvantitativ tilnærming, gir derimot noen begrensninger med hensyn til å vurdere innhold og relevans i materialet, men noe kan vi utlede av det som presenteres.

Innenfor de tematiske områdene sted og lokal utvikling, styring samt fiskeri og akvakultur ser vi at et bredt spekter av forskningsorganisasjoner bidrar med kunnskap om distriktsutfordringer og regional utvikling. Også i de øvrige tematiske områdene er bredden betydelig, med over halvparten av de kartlagte forskningsorganisasjonene som aktive bidragsyttere.

Når det gjelder temaer som synes underrepresentert i bibliometristudien, finner vi studier av arbeidsliv og arbeidsmarked på distrikts- og lokalt nivå. Selv om temaet delvis er berørt i publikasjoner om arbeidsinnvandring, regional utvikling og innovasjon, finnes det få publikasjoner som tar for seg det lokale og regionale arbeidsmarkedet mer overordnet. Andre temaer med relativt få studier inkluderer demografiske endringer som fraflytting og aldring. Dette er viktige områder innen distriktforskningen, og flere relevante publikasjoner kunne blitt identifisert dersom søket også inkluderte rapporter, altså ikke-katalogiserte, vitenskapelige arbeider.

Indirekte kan vi slutte at bibliometrianalysen viser at forskningen har hatt relevans for utvikling av politikk knyttet til distriktsutfordringer og regional utvikling. NOU-er inneholder f.eks. referanser til flere av de mest siterte engelskspråklige publikasjonene med norske bidrag og/eller norsk empiri.

Finansieringsstrukturen viser at nasjonale og internasjonale finansieringskilder i mange tilfeller utfyller hverandre. Forskningsrådet og EU tilbyr begge målrettede ordninger samt åpne arenaer som bidrar til å opprettholde både bredden og dybden i forskningen og i aktørlandskapet knyttet til distriktsutfordringer og regional utvikling. Mens nasjonale finansieringskilder retter seg mer mot forskning som direkte adresserer nasjonale utfordringer og politiske spørsmål, bidrar internasjonale midler til å styrke forskning innenfor en bredere, global kontekst. Dette skaper et balansert forskningslandskap der ulike perspektiver og metoder kan kombineres for å belyse både lokale og internasjonale problemstillinger.

Våre analyser viser at utover Forskningsrådets tilbud og finansiering er forskningsorganisasjonenes egenfinansierte innsats en vesentlig del av forskningen innen feltet. Basisbevilgningene til UH- og særlig instituttsektor er derav av betydning for feltet. Generelt har norsk forsknings internasjonale tilknytning økt gjennom bruk og suksess i EU, og det er antatt at trenden vil fortsette. I dag finansieres en begrenset andel av norsk distrikts- og regionalforskning gjennom EU-midler. For å opprettholde og styrke aktivitetsnivået innenfor dette forskningsfeltet vil det være avgjørende å oppnå større gjennomslag i EUs ulike forskningsprogrammer. Dette fordrer at norsk regionalforskning fortsetter å levere forskning av høy kvalitet og videreutvikler sine nettverk med internasjonalt ledende forskningsmiljøer.

Samlet viser bibliometrianalysen en markant økning i forskningsaktivitet innen distriktsutfordringer og regional utvikling de siste ti årene. Forskningen utmerker seg ved en høy faglig kvalitet, noe som reflekteres i den brede spredningen av publikasjoner over anerkjente tidsskrifter og forlag, samt en betydelig tematisk og institusjonell variasjon. Et tett og dynamisk nasjonalt samarbeid mellom norske forskningsinstitusjoner indikerer evne til å utnytte lokal ekspertise og effektiv nasjonal koordinering. Samtidig viser den internasjonale dimensjonen – gjennom aktivt samarbeid med utenlandske forskningsmiljøer – at feltet drar nytte av globale perspektiver og komplementære finansieringskilder.

Analysen fremhever en balansert tematisk dekning som spenner over både bredde og dybde, med gode analyser av styring, lokalsamfunnsutvikling, innovasjon og klimarelaterte spørsmål. Likevel identifiseres det enkelte områder med begrenset oppmerksomhet, særlig forskning på arbeidsliv og arbeidsmarked på lokalt og regionalt nivå, samt demografiske endringer knyttet til fraflytting og aldring. Denne innsikten peker på et potensial for videreutvikling og utforskning i disse underrepresenterte temaene. Samlet sett viser analysen at en ny satsing på distrikts- og regionalforskning har gode forskningsmiljøer å bygge på.

Dialogmøter

Forskningsrådet har i dette arbeidet lagt stor vekt på dialog med et bredt spekter av aktører. Det har vært dialog med blant annet KS og Distriktssenteret, og det er gjennomført 14 fylkesvise møter med bred representasjon av regionale FoUI-aktører.

I tillegg er det avholdt et eget møte med forskere fra forskningsorganisasjoner identifisert gjennom NIFU-studien, og som har publisert forskningsresultater relevante for distriktsutfordringer og regional utvikling. De påfølgende avsnittene oppsummerer hovedpunktene fra disse møtene.

Fylkesvise dialogmøter

Som en del av datainnsamlingen for dette oppdraget ble det gjennomført fylkesvise dialogmøter med et bredt spekter av aktører i alle landets fylker. I perioden 16.09.– 09.10.2024 ble det arrangert totalt 14 digitale dialogmøter (med et felles møte for Akershus og Oslo), som samlet 200 deltakere fra 128 ulike organisasjoner fordelt på 14 organisasjonstyper. Møtene ble avholdt parallelt med arbeidet med bibliometrialysen, det ble derfor kun presentert foreløpige funn.

Formålet med møtene var å orientere om foreløpige resultater fra kartleggingen av norsk forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling de siste ti årene, og innhente refleksjoner og innspill på hvordan disse funnene samsvarer med dagens utfordringsbilde og fremtidige behov.

Møtene samlet aktører som representerer styring, kunnskap, arbeidsliv og næringsutvikling, noe som bidro til et helhetlig perspektiv i diskusjonene mellom deltakerne (se vedlegg 3 for utdypende detaljer).

Et sentralt tema i møtene var hvordan forskning kan bidra til å møte distriktsutfordringer og fremme regional utvikling. I alle møter, og på tvers av sektorer og styringsnivåer, ble det påpekt behov for bedre utnyttelse av eksisterende forskningsbasert kunnskap for å sikre bærekraftige lokalsamfunn. Samtidig ble det uttrykt et ønske om økt forskningsinnsats som bedre støtter lokal omstilling og utvikling, særlig gjennom demokratisk og effektiv styring, planlegging og forvaltning. Økt involvering og medvirkning fra sentrale samfunnsaktører, inkludert offentlig sektor, sivilsamfunnet og næringslivet, ble fremhevet som avgjørende for å gjøre forskningen mer relevant og anvendelig i møte med store samfunnsutfordringer.

Kommunene står overfor betydelige omstillingsbehov innen økonomi, tjenesteleveranse og planlegging. Her har små kommuner og storbyer ulike roller og utfordringer i den regionale utviklingen. Kompetansebehov, samarbeid og tiltak for å redusere utenforskap, inkludert tilgang på arbeidskraft og forebygging av frafall i utdanning, har vært sentrale temaer.

Grønn omstilling, bærekraftig samfunnsutvikling og samfunnsikkerhet, beredskap og sikkerhetspolitikk ble fremhevet som prioriterte områder, spesielt med tanke på målkonflikter mellom nasjonal politikk og lokalpolitiske planprosesser. Infrastrukturens betydning for bolyst og samferdsel, samt digitaliseringens rolle og unges deltakelse i den digitale omstillingen, ble også grundig diskutert. Tverrsektorielt samarbeid, både forskningsbasert og operativt, ble løftet frem som avgjørende for å håndtere komplekse samfunnsutfordringer. I tillegg ble forskningsfinansiering og støtte til utdanning og forskerkarrierer identifisert som viktige områder for videre utvikling. De nordlige fylkene belyste

behov for mer nordisk samarbeid for å fremme samisk forskning og utdanning, og for å sikre at urfolksperspektiver og -kunnskap blir inkludert i forskningen.

Det overordnede utfordringsbildet varierer mellom ulike deler av landet, det ble påpekt behov for forskning som er tilpasset regionale og lokale forhold. Små kommuner blir ofte trukket frem som særlig sårbare, både når det gjelder deltakelse i forskningsprosjekter og evnen til å dra nytte av forskningsresultater.

Blant samfunnsutfordringene som ble identifisert som områder med behov for mer forskning var temaer som næringsutvikling, infrastruktur, energiutvinning, flernivåstyring, tilgang til tjenester og kompetanse, samfunnssikkerhet og beredskap. Deltakerne fremhevet forskningens potensial til å bidra til lokal næringsutvikling, klima- og miljøtilpasning, bedre infrastruktur, velfungerende arbeids- og boligmarkeder, samt utvikling av attraktive og levende lokalsamfunn.

Hva fant vi?

1. Demografiske endringer og bærekraftig samfunnsutvikling uten befolkningsvekst
  - a. Det etterspørres kunnskapsgrunnlag for politikk som kan gi bærekraftige lokalsamfunn uten avhengighet av befolkningsvekst eller tilflytting.
  - b. Flere deltakere i møtene etterlyste forskning for å forstå dynamikken mellom by og land, og hvordan byregioner kan bidra til utvikling i omliggende distrikter.
2. Natur- og arealforvaltning og grønn omstilling
  - a. Det etterspørres forskning på målkonflikter og interesseavveininger i natur- og arealforvaltning, særlig i skjæringspunktet mellom grønn omstilling og spenningen mellom desentralisering vs areal- og natursparing gjennom foretting.
  - b. Kommunene etterspør kunnskapsbasert støtte i komplekse plansaker og konflikter rundt naturbruk og ressursforvaltning, inkludert områder som turisme, utbygging, jordbruk, fiske og klimatilpasning.
3. Digitalisering, skole og arbeidsmarked
  - a. Digitalisering og teknologi har potensial til å fremme ansvarlig innovasjon i offentlig sektor. Her gjenstår det et arbeid for å se på følgene av dette for forskningen
  - b. Små distriktskommuner etterspør kunnskap om hvordan de kan redusere frafall i skolen, motvirke utenforskap, øke sysselsettingen og tiltrekke seg høyt utdannet arbeidskraft.
4. Tverrfaglighet og «gjenstridige utfordringer»
  - a. Tverrfaglighet i forskning er essensielt for å adressere komplekse «gjenstridige utfordringer» (wicked problems) som identifisert i Distriktsmeldingen.

Vår vurdering:

De fylkesvise dialogmøtene ga viktige og komplementære perspektiver på norsk forskning knyttet til distriktsutfordringer og regional utvikling. Mens NIFU-analysen gir et solid, kvantitativt og bibliometrisk bilde av feltets bredde, kvalitet og samarbeidsmønstre, tilfører dialogmøtene en kvalitativ dimensjon som nyanserer og kontekstualiserer funnene.

Diskusjonene bekrefter og understreker temaene som fremheves i Distriktsmeldingen, og de samsvarer godt med funnene fra bibliometrianalysen. Vi identifiserer tre hovedutfordringer der det er særlig behov for et sterkt, forskningsbasert kunnskapsgrunnlag:

1. Demografiske endringer: Utfordringer som fraflytting, en aldrende befolkning og behovet for bærekraftige lokalsamfunn uavhengig av befolkningsvekst krever en nyansert tilnærming for å styrke små kommuners attraktivitet og levedyktighet. Dette temaet er også drøftet i LTP, med flere tiltak som delvis adresserer disse utfordringene, og i tråd med KSF.
2. Næringsutvikling: Endringer i kompetansebehov, arbeidskrafttilgang og kvaliteten på lokale tjenester understreker nødvendigheten av å styrke innovasjon og entreprenørskap. For å legge til rette for grønn omstilling og økt lokal verdiskaping, må det iverksettes konkrete tiltak – slik som de som er skissert i LTP.
3. Levekår i distriktene: Tilgang til tjenester, velfungerende infrastruktur og et dynamisk boligmarked er avgjørende for å skape attraktive og levende lokalsamfunn. Tiltak for å

motvirke utenforskap og øke sysselsettingen er også essensielle, og dette temaet får god omtale i LTP, med særlig vekt på inkluderende tiltak for barn og unge.

Disse utfordringene må ses i lys av de bredere økonomiske, sosiale og økologiske dimensjonene av bærekraftig utvikling.

Deltakerne understreket at forskningen må kunne omsettes til praktiske tiltak i møte med konkrete utfordringer i små kommuner og i forholdet mellom by og land. Dette kom godt til uttrykk gjennom et behov for kunnskapsgrunnlag som støtter bærekraftige lokalsamfunn – en dimensjon som NIFU-analysen identifiserer gjennom bred tematisk dekning, men som dialogmøtene konkretiserer med eksempler.

Dialogmøtene fremhevet viktigheten av tverrfaglig forskning for å løse komplekse «gjenstridige utfordringer», slik som samspillet mellom grønn omstilling, natur- og arealforvaltning, digitalisering og arbeidsmarked. Dette understøtter NIFU-rapportens funn om en balansert tematisk dekning, men går enda lenger ved å peke på konkrete områder – for eksempel samarbeid mellom offentlig sektor, næringsliv og sivilsamfunn – som kan styrke anvendeligheten av forskningen.

Dialogdeltakerne etterlyste bedre utnyttelse av eksisterende forskningsbasert kunnskap og en mer aktiv rolle for lokalsamfunn i å forme forskningsagendaen. Dette speiler NIFU-analysens funn om et tett nettverk av nasjonale aktører, men fremhever samtidig et ønske om å intensivere koblingen mellom forskning og lokal praksis, særlig gjennom demokratiske prosesser og tverrsektorielt samarbeid.

Deltakerne påpekte et presserende behov for forskning på demografiske endringer (spesielt fraflytting og aldring), arbeidsliv og arbeidsmarked i lokalsamfunn, samt utfordringer knyttet til digitalisering og utdanning. Dette utvider NIFU-rapportens tematiske kartlegging ved å fremheve hvilke områder som i praksis krever ytterligere innsats for å løse reelle samfunnsutfordringer.

Dialogmøtene tilførte en praktisk dimensjon og en direkte kobling til de samfunnsmessige utfordringene som speilet de foreløpige funnene som ble presentert. Mens NIFU-rapporten dokumenterer den faglige og institusjonelle spredningen i feltet, så tilførte dialogmøtene det praktiske perspektivet. For å møte fremtidens samfunnsutfordringer er det nødvendig at forskningen fokuserer på integrerte løsninger som forener økonomisk utvikling med sosial inkludering og økologisk bærekraft. Dette fordrer en strategisk satsing på tverrfaglighet, innovasjon og styrking av lokalt eierskap til utviklingsprosesser – en kombinasjon som kan legge grunnlaget for et mer robust og motstandsdyktig samfunn.

Dialogmøte med regional- og distriktsforskere

I tillegg til fylkesvise dialogmøter ble den 15. oktober 2024 arrangert et fysisk dialogmøte i Forskningsrådets lokaler med 36 forskere fra 24 ulike institusjoner. Invitasjoner ble sendt ut til institusjoner identifisert med flest relevante bidrag gjennom bibliometrianalysen. Vedlegg 4 gir en oversikt over deltakelsen.

Møtet ble gjennomført etter at NIFU var ferdig med hoveddelen av kartleggingen. Formålet med møtet var derfor å gi en orientering om resultatene fra kartleggingen og innhente refleksjoner og innspill på utfordringer og behov innenfor regional og distriktsrettet forskning, samt å identifisere prioriterte områder for fremtidige forskningssatsinger. Generelt kan det sies at møtet anerkjente forskningens status presentert av NIFU, men også gjenga en tiltakende blanding av bekymring og forventning om dens fremtid.

Forskerne representerte et bredt spekter av fagområder og forskningsorganisasjoner, bl.a. breddeuniversiteter og mer spesialiserte institutter, noe som la grunnlaget for en bred tematisk anlagt og tverrfaglig diskusjon. Temaene som ble løftet frem under møtet reflekterte både den akademiske

og praktiske kompleksiteten knyttet til temaene distrikts- og regional utvikling. Dialogen fokuserte særlig på hvordan forskningen kan bidra til å adressere presserende samfunnsutfordringer, styrke lokaldemokrati og fremme bærekraftige løsninger i møte med demografiske endringer, arbeidsmarkedsutfordringer og infrastrukturbehov.

Hva fant vi?

1. Tverrfaglige og praksisnære prosjekter
  - a. Det var bred enighet blant forskerne om behovet for økt satsing på tverrfaglige forskningsprosjekter som kan håndtere sammensatte utfordringer.
  - b. Flere etterlyste bedre samarbeid med relevante samfunnsaktører og næringsliv for å sikre forskningens relevans og at kunnskap kan brukes direkte i politikktutforming og næringsutvikling på regionalt og lokalt nivå.
2. Prioriterte forskningstemaer
  - a. Forskernes innspill reflekterte i stor grad temaene fra de regionale dialogmøtene.
  - b. I tillegg til demografi, arbeidsmarked og boligpolitikk, ble næringsutvikling, digitalisering, grønn omstilling, lokaldemokrati og infrastruktur trukket frem som sentrale områder.
  - c. Boligpolitikken ansees å være undertematisert i norsk forskning, det etterspørres mer forskning på boligpolitikk i distriktene, særlig i områder med svake boligmarkeder.
  - d. Livskvalitet bør inkluderes som et sentralt aspekt i samfunnsvitenskapelig forskning på ulike bosteder og boformer.
3. Underbelyste temaer
  - a. Flere deltakere identifiserte forskningsområder som har fått lite oppmerksomhet, inkludert ungdom i distriktene og deres flyttemotiver, reiseliv og besøksforvaltning, samt kommuners etterslep på vannforsyning og annen kritisk infrastruktur.
  - b. Det ble nevnt at planlegging for gode liv i kommuner med synkende folketall, er et tema som trenger forskning. Dette er en situasjon mange kommuner befinner seg, og som kan oppleves som vanskelig å håndtere, bl.a. fordi det er et nasjonalt mål at distriktskommuner skal kunne vokse. Disse temaene ble fremholdt som viktige for å forstå og møte distriktsutfordringer mer helhetlig.
4. Erfaringer med KSF
  - a. Forskningsmiljøene etterspurte erfaringer med KSF, spesielt med tanke på tilfredshet og utfordringer blant samarbeidspartnere. De fremhevet behovet for å styrke KSFs rolle i finansiering og organisering av forskning som involverer kommuner og fylkeskommuner, også utover helse og velferd. Mange ser KSFs helsesatsing som et første skritt mot en bredere og mer omfattende ordning. Det ble også påpekt at KSF i økende grad nevnes som en mulig erstatning for tomrommet etter bortfallet av RFF-ene.
5. Bygge og vedlikeholde fagmiljøer
  - a. Deltakerne i møte viste til viktigheten av forutsigbarhet for å kunne rekruttere unge forskere til en karriere innenfor feltet, og for å kunne opprettholde forskningsmiljøer av en viss størrelse. De siste års endringer i innretning av VRI/FORREGION, bortfall av RFF, vinklingen i første fase av KSF og en generelt opplevd budsjettnedgang skaper usikkerhet.

Vår vurdering:

Møtet med regionale og distriktsforskere bekreftet i stor grad de overordnede funnene i NIFU-analysen, men ga i tillegg en dypere, praktisk og fremtidsrettet innsikt som beriker den bibliometriske oversikten.

1. Kobling mellom kvantitative funn og praktiske behov: Mens NIFU-analysen dokumenterer et solid og bredt forskningslandskap med økende aktivitet og en balansert tematisk dekning, understreket forskerne behovet for tverrfaglige og praksisnære prosjekter. De pekte på at forskningens anvendbarhet for lokalsamfunn og politikktutforming må styrkes gjennom tettere samarbeid med samfunnsaktører og næringsliv.
2. Prioritering av sentrale samfunnsutfordringer: Forskerne identifiserte demografi, arbeidsmarked, boligpolitikk og grønn omstilling som kritiske områder som krever ytterligere

satsing. I tillegg ble underbelyste temaer som ungdoms flyttemotiver, kommuners infrastrukturutfordringer og planlegging for gode liv i kommuner med synkende folketall fremhevet – områder som ikke nødvendigvis fremkommer tydelig i bibliometrien.

3. Fagmiljøenes bærekraft og rekruttering: Dialogen belyste viktigheten av stabile og forutsigbare rammebetingelser for å opprettholde og fornye forskningsmiljøene. Endringer i finansierungsstrukturer, som tapet av RFF og den nåværende rollen til KSF, skaper usikkerhet som kan påvirke rekruttering av unge forskere og kontinuiteten i feltet – en dimensjon som den statistiske analysen i NIFU-rapporten ikke fullt ut fanger opp.
4. Tverrfaglig samarbeid for helhetlige løsninger: Forskerne etterlyste en styrking av tverrfaglig samarbeid, både internt i academia og med eksterne samfunnsaktører, for å utvikle innovative og stedstilpassede løsninger. Dette perspektivet bygger videre på NIFU-rapportens kartlegging av institusjonelle nettverk, men legger til en klar oppfordring til å integrere praksisnære tiltak og å utvide samarbeidet til å omfatte kritiske samfunnsområder som boligpolitikk og livskvalitet.

Selv om bibliometrianalysen viser høy og god bredde i publiseringer, er det viktig å påpeke at spesialiserte forskningsorganisasjoner og fagmiljø må ha kontinuitet og langsiktighet for å kunne vedlikeholde og fornye faggrupper og bidra til viktig rekruttering til feltet.

Møtet med forskerne tilføyde en viktig kvalitativ dimensjon til NIFU-rapportens kvantitative funn. Det ga konkrete eksempler og prioriteringer for hvordan forskningen kan bli enda mer relevant og anvendbar for regional utvikling og lokaldemokrati. Forskerne understreket at en målrettet innsats for å dekke underbelyste temaer og å styrke samarbeid og rekruttering vil være avgjørende for å møte de komplekse utfordringene i distriktene og regionene. Dette perspektivet er essensielt for å oversette bibliometriske funn til konkrete, fremtidsrettede forskningssatsinger og politikktutforming.

Samlet sett bekrefter funnene fra møtet viktigheten av en kunnskapsbasert tilnærming til distrikts- og regional utvikling. Dette innebærer ikke bare å adressere eksisterende utfordringer, men også å legge grunnlaget for innovative og stedstilpassede løsninger som bidrar til å styrke lokaldemokrati, øke attraktiviteten til distriktene og fremme bærekraftig utvikling. Det blir også nødvendig å formidle relevant kunnskap til lokalsamfunn som ikke anser vekst som realistisk for å møte utviklingsbehov.

Dialog med KS og Distriktssenteret

Forskningsrådet har gjennomført uformelle samtaler med både KS og Distriktssenteret. Formålet med samtalen var å dele informasjon om dette oppdraget og om funnene fra øvrige dialogmøter. Videre ønsket vi å innhente deres kommentarer og innspill til hvilke områder som bør prioriteres fremover, med tanke på en eventuell videre satsing på distrikts- og regionalforskning.

KS fremhevet det store behovet for forskningsstøtte i møte med samfunnsutfordringene kommunene står overfor. De understreket viktigheten av å adressere mål- og interessekonflikter, spesielt innen miljø- og arealpolitikk, samt nye utfordringer knyttet til sikkerhet og beredskap. KS uttrykte ønske om at forskningsmidler i større grad skulle rutes direkte til kommunesektoren og påpekte behovet for at KSF utvikles til et sentralt redskap med tydelig institusjonell forankring i nasjonal forskningspolitikk.

KS løftet blant annet frem:

- Forsknings- og innovasjonspolitikken må sees i sammenheng.
- Sikkerhet og beredskap må få økt oppmerksomhet.
- Forskningspolitikken må bygge på langsiktige, institusjonelle strukturer.
- Porteføljen må være strategisk sammensatt og organisert.
- Hele verdikjeden, fra forskning til implementering, må satses på. Mange aktører, særlig mindre kommuner, mangler apparat og kompetanse både til å formulere forskbare problemstillinger og til å omsette innsikt fra forskning til relevant praksis.

Distriktssenteret la vekt på at forskningen må komme distriktskommunene til nytte. De påpekte at små kommuner ofte har begrensede økonomiske ressurser til å bestille forskning og til å omsette resultater i praksis. Etter nedleggelsen av Regionale forskningsfond (RFF) festes det håp til at KSF kan kompensere for denne mangelen. Distriktssenteret understreket at KSF bør organiseres slik at avstanden mellom distriktskommuner og forskningsfinansiering reduseres.

Distriktssenteret løftet blant annet frem:

- Behovet for utvikling av lokalsamfunnsmodeller som er bærekraftige og robuste.
- Dokumentasjon av effektene av lokale tilpasningsstrategier.
- Utvikling og evaluering av gode tjenestemodeller for distriktskommunene.
- Forbedring av boligtilbudet i distriktene, både generelt og for grupper med spesielle behov.
- Styrking av offentlig PhD-ordning rettet mot distriktskommuner.
- Integrasjon av den regionale dimensjonen i all relevant forskning.

Vår vurdering:

Dialogene med KS og Distriktssenteret tilføyde også et verdifullt, praksisnært perspektiv til NIFU-rapportens bibliometriske og tematiske analyse. Møtene bidro med innsikt i hvordan forskningen faktisk anvendes og hvilke konkrete behov kommuner og distrikter har.

1. Praktisk relevans og direkte anvendbarhet: KS understreket det akutte behovet for at forskningsmidler i større grad rettes direkte til kommunesektoren, slik at resultatene raskt kan omsettes i praksis. Distriktssenteret fremhevet utfordringen for små kommuner med begrensede ressurser, og pekte på behovet for at forskningen skal bidra til utviklingen av bærekraftige lokalsamfunn, blant annet gjennom forbedrede tjenestemodeller og en styrket offentlig PhD-ordning rettet mot distriktskommuner. Dette perspektivet supplerer NIFU-rapportens kartlegging ved å tydeliggjøre overgangen fra akademisk kunnskap til praktisk politikktutforming.
2. Langsiktige, institusjonelle rammevilkår: Begge partene påpekte viktigheten av stabile og langsiktige institusjonelle strukturer for forskningsfinansiering og innovasjon. KS fremhevet behovet for at KSF utvikles til et sentralt redskap i den nasjonale forskningspolitikken – en dimensjon som NIFU-rapporten ikke direkte adresserer, men som er avgjørende for å sikre kontinuitet og rekruttering i feltet.
3. Helhetlig porteføljestyling og strategisk sammensetning: KS mente at forsknings- og innovasjonspolitikken må sees i sammenheng, med et strategisk fokus på hele verdikjeden fra forskning til implementering. Distriktssenteret la vekt på å redusere avstanden mellom forskningsfinansiering og distriktskommunene, og på å integrere den regionale dimensjonen i all relevant forskning. Dette helhetlige perspektivet forsterker NIFU-rapportens funn om bred tematisk dekning, men med et klart fokus på å gjøre forskningen mer målrettet og anvendbar.

Møtene med KS og Distriktssenteret utvider og nyanserer NIFU-rapportens analyser ved å tilføre konkrete anbefalinger for hvordan forskningen kan omsettes til praksis:

- Direkte støtte og målrettet finansiering til kommunesektoren, spesielt for små og ressursvake kommuner.
- Utvikling av langsiktige, institusjonelle rammer som sikrer kontinuitet og rekruttering i feltet.
- En helhetlig tilnærming der hele verdikjeden – fra forskning til implementering – prioriteres, slik at kunnskapen kan bidra til å møte konkrete utfordringer innen miljø-, areal- og sikkerhetspolitikk samt tjenesteyting.

KS og Distriktssenteret har komplementære perspektiver på hvordan forskning kan bidra til politikktutforming som adresserer utfordringene i kommuner og distrikter. Samtidig ser vi behov for tiltak som styrker kommunenes tilgang til forskning og deres evne til å omsette kunnskap i praksis. KSF fremstår som en potensielt viktig mekanisme som, dersom den utvikles riktig, kan spille en sentral rolle i å knytte forskning tettere til lokale og regionale behov. For å lykkes med dette, må forskningspolitikken ha et tydelig fokus på bærekraftige løsninger, helhetlig porteføljestyling og økt

implementeringsevne i kommunesektoren. I tillegg er det avgjørende at den regionale dimensjonen i forskningen forankres på tvers av tematiske områder, slik at distriktskommunenes unike utfordringer blir ivaretatt på en helhetlig og målrettet måte.

Diskusjon

Dette kapittelet reflekterer over sentrale utfordringer, muligheter og strategiske valg for forskningen på distriktsutfordringer og regional utvikling. Gjennom analysen av innsamlet data og innspill fra forskningsmiljøer og aktører i feltet, belyses hvordan forskningen kan tilpasses både eksisterende og fremtidige samfunnsutfordringer. Formålet med diskusjonen er å identifisere retninger for videre utvikling av forskningen. Kapittelet danner grunnlaget for anbefalingene som følger, og setter søkelys på nødvendige prioriteringer og tiltak for å styrke forskningsfeltet i møte med morgendagens behov.

Mens NIFU-rapporten presenterer en solid kartlegging av det norske forskningslandskapet med stor tematisk bredde, viser dialogmøtene at det er behov for en ytterligere konkretisering av hvordan denne kunnskapen kan omskapes til målrettede strategier for praksisnær implementering.

Kontinuitet og fornyelse i utfordringer og i forskningsinnsatsen: Dialogmøtene gir tydelig inntrykk av at interessen for regionalforskning er stor hos regionale aktører og forskningsorganisasjoner over hele landet. Innspillene og diskusjonene reflekterer i betydelig grad temaene som tas opp i Distriktsmeldingen. Det er også en utbredt bevissthet om hvordan forsknings- og politikkfeltet har utviklet seg over tid. Dette kommer til uttrykk i refleksjoner rundt forskningsfeltets evne til å adressere utfordringer i ulike lokale og regionale sammenhenger, samt hvordan forskning og høyere utdanning er representert regionalt. Også endringer i forskningssatsingers oppsett, innhold og budsjetter er påpekt endret over den perioden NIFU har kartlagt.

Flere påpeker at bortfallet av RFF kom brått og gav en diskontinuitet i oppsett, retning og samarbeidsmønstre som hadde utviklet seg. Det er usikkert om og hvordan KSF i første fase, og på sikt, kan utvikles til å fylle en viktig rolle for forskning for politikkutforming og implementering på bredere felt enn kommunale helse- og velferdstjenester. Kontinuitet og fornyelse er også viktig for fagutviklingen og for fagmiljøene selv. Det må være forutsigbarhet for å kunne rekruttere unge forskere til en karriere innenfor feltet, og for ha forskningsmiljøer av en viss størrelse. De siste års endringer i innretning av VRI/FORREGION, bortfall av RFF, vinklingen i første fase av KSF, og en opplevd budsjettnedgang skaper en usikkerhet for de mer spesialiserte miljøene, som det er verd å merke seg.

Fra kunnskapsproduksjon til anvendelse: NIFU-rapporten viser en imponerende internasjonal orientering og tverrfaglig samarbeid, særlig innen områder som klimamodellering og innovasjon. Dialogmøtene understreker imidlertid at mange av de identifiserte forskningsbidragene ikke nødvendigvis har blitt omformet til praksisnære løsninger i distriktene. Det er et gap mellom den akademiske kunnskapsproduksjonen og den operasjonelle implementeringen av denne kunnskapen i kommunal og regional politikk. For å møte dette gapet, bør det legges økt vekt på modeller som systematisk kobler forskningsresultater til konkrete politiske og administrative tiltak – for eksempel gjennom styrking av kommunenes samarbeidsarena (KSF). Små aktører møter ofte utfordringer med å formulere forskningsspørsmål eller behov, mens forskningen på sin side ikke alltid kan omsettes til praktiske løsninger på regionalt eller lokalt nivå. Det er en utbredt etterlysning av implementeringskompetanse, særlig i kommunesektoren, men det er noe uklart hva denne kompetansen konkret bør inneholde eller hvordan den kan institusjonaliseres.

Det er også økt behov for både kontinuitet og fornyelse i forskning knyttet til industrialisering og næringsutvikling. Dette behovet uttrykkes blant annet som et ønske om teknisk-industriell forskning, forskning og innovasjon på bruk og implementering digitale teknologier, forskning på relaterte areal-, klima og miljøutfordringer og, også her knytte til kompetansetilgang, levekår og livskvalitet. Et stadig mer tjenesteorientert næringsliv, og en økende grad av forsknings- og innovasjonsinvestering i denne delen av næringslivet, foretatt av bedriftene selv er verd å merke seg, se under.

Tematisk dybde og relevans for brukerne: NIFU-rapporten dokumenterer en bred tematisk dekning, allikevel er det indikasjoner på at enkelte områder – som arbeidsliv og arbeidsmarked på lokalt nivå, boligpolitikk og ungdoms flyttemotiver – er underbelyst. Flere av de klassiske temaene innen regionalforskning, som demografi, næringsutvikling, utdanning, offentlig planlegging, styring og

tjenesteproduksjon, er fremdeles høyst relevante. Samtidig har innholdet i problemstillingene innen disse temaene utviklet seg i takt med samfunnsdebatten. For eksempel er det nå større oppmerksomhet på mangelen på arbeidskraft enn på mangelen på arbeidsplasser. Fokus på utdanning justeres også i takt med samfunnets behov for ulike typer arbeidskraft, noe som viser regionale variasjoner. Et eksempel på dette er at det på nasjonalt nivå satses på høyere yrkesfaglig utdanning,⁴⁵ samtidig som det i dialogmøtet i Finnmark rapporteres om utfordringer knyttet til rekruttering til allmennfag. Videre påvirkes rekrutteringen til høyere sivile utdanninger av Forsvarets økte behov for å styrke bemanningen. Dialogmøtene og innspill fra regionale aktører understreker at for å møte de reelle utfordringene i distriktene, må fremtidige forskningsprosjekter ha en enda sterkere kobling til lokale behov. Denne kreves en bevisst innsats for å integrere kvantitative data og kvalitative erfaringer i utforming av forskningsagendaen.

Strategisk tverrfaglighet og institusjonell forankring: Både NIFU-rapporten og dialogmøtene bekrefter at robust tverrfaglig samarbeid er en forutsetning for å belyse de komplekse dynamikkene i et geografisk spredt samfunn. Likevel er det behov for en tydeligere strategi for hvordan de ulike fagmiljøene kan arbeide sammen om å utvikle helhetlige løsninger – både nasjonalt og lokalt. En slik strategi bør inkludere tiltak for å styrke rekrutteringen og vedlikeholdet av kompetanse i feltet, slik at man kan bygge bro over gapet mellom teoretiske analyser og operasjonell politikk.

Styring og deltagelse: Studier om styringsutfordringer er blant de største kategoriene identifisert i den bibliometriske gjennomgangen. Hovedårsaken til dette er sannsynligvis den lange perioden med debatt om region- og kommunereformer. Parallelt har det vært omfattende diskusjoner om forholdet mellom lokal folkevalgt styring og alternative styringsmodeller, ofte inspirert av prinsippene i New Public Management (NPM). Selv om temaet kommune- og fylkessammenslåinger er mindre aktuelt enn for noen år siden, er det sannsynlig at behovet for forskning på styring og styringsutfordringer i et geografisk perspektiv vil vedvare. Dette forskningsfeltet omfatter også spørsmål knyttet til politisk mobilisering og deltagelse

Forsvar og beredskap: Forsvar og beredskap, både som følge av endrede sikkerhetspolitiske forhold og klimatiske endringer, skaper store utfordringer for mange lokalsamfunn. Det nye utfordringsbegrepet «situasjonsforståelse i nord» har også blitt rettet mot forskningssektoren.⁴⁶ Kunnskap om nordområdene har lenge vært et sentralt tema innen norsk regionalforskning. Denne kunnskapen omfatter både stedlige ressurser og muligheter, samt hvordan disse kobles til havområdene, til nabolandene og til EUs politikk for nordområdene. Forsvars- og sikkerhetsspørsmål vil fremover prege forskningspolitikken generelt, jmf forarbeidet til kommende Systemmelding og jmf. ulike utredningsoppdrag gitt bl.a Forskningsrådet den siste tiden om helhetlig forskningssystem for sivil- og forsvarssektor. Forsvarets distribuerte tilstedeværelse, nasjonal sikkerhet og geopolitiske utfordringer vil kreve relevant kunnskap om kompetanse, bo- og levevilkår, tjenester og næringer i hele landet.

Innretting av forskningen: Vi registrerer en bekymring for samfunnsutviklingen i perifere områder, samtidig som det ikke er noe ønske om å tilbakeføre forskningsfeltet til en situasjon der for eksempel distriktforskning og byforskning er institusjonelt adskilt. Det er enighet hos forskere og brukere om at regionalforskningen utvikles best når den integrerer på tvers av geografi og sektorer.

Det er utenfor dette kunnskapsgrunnlagsdokumentets hensikt å gå i detalj på forholdet mellom regionalforskningen og ulike sektorspesifikke forskningsinnsatser. Vi vil imidlertid fremheve den generelle viktigheten å inkludere den territorielle dimensjonen i sektorforskning der dette er relevant, for eksempel innenfor transportforskning, helse og velferd, klima og miljø, kompetanse, næringsutvikling mm.

Bibliometrianalysen opp mot dialogmøtene: Når vi ser bibliometrianalysen opp mot innspillene fra dialogmøtene ser vi både sammenfallende og avvikende temaer:

---

⁴⁵ KBU op.cit.

⁴⁶ www.khrono.no/ber-regjeringen-om-600-nye-oremerkede-phd-stillinger/917950

1. Demografiske endringer og bærekraft: Begge kildene fremhever utfordringer knyttet til fraflytting, aldring av befolkningen, og behovet for å opprettholde bærekraftige lokalsamfunn. Dialogmøtene tilfører et praktisk perspektiv på behovet for å forstå hvordan små kommuner kan opprettholde levedyktighet, noe som støtter analysens overordnede temaer.
2. Grønn omstilling og klima: Bibliometrianalysen fremhever forskning på klimamodeller, lokal klimatilpasning og ressursforvaltning, mens dialogmøtene peker på utfordringer som målkonflikter i arealforvaltning og behov for veiledning i komplekse plansaker. Dette viser en tematisk overlapp, men dialogmøtene fokuserer mer på praktisk anvendelse av forskningen.
3. Tverrfaglighet: Begge kildene peker på behovet for tverrfaglige og praksisnære løsninger for å håndtere komplekse utfordringer som krever samarbeid mellom ulike sektorer og aktører.
4. Livskvalitet og boligmarked: Dialogmøtene fremhever spesifikke behov som forskning på livskvalitet, boligpolitikk og boligmarkedets rolle i tilflytting. Disse temaene er mindre fremtredende i bibliometrianalysen.
5. Ungdom og flyttemotiver: Dialogmøtene identifiserer ungdoms flyttemotiver som et underbelyst tema. Bibliometrianalysen nevner ikke dette spesifikt.
6. Infrastruktur: Dialogmøtene løfter frem utfordringer knyttet til vannforsyning og annen kritisk infrastruktur, som mangler tilsvarende oppmerksomhet i bibliometrianalysen.
7. Implementering: Mens bibliometrianalysen primært kartlegger publiseringer og tematiske prioriteringer, legger dialogmøtene større vekt på hvordan forskning kan oversettes til praksis, spesielt i små kommuner.

Bibliometrianalysen gir en systematisk oversikt over forskningsfeltet og identifiserer store temaer som styring, innovasjon og klima. Dialogmøtene kompletterer dette ved å gi innsikt i hvordan forskningen oppfattes av lokale og regionale aktører, og hvilke områder som har størst praktisk betydning. Vi ser stor grad av sammenfall mellom bibliometrianalysen og dialogmøtene, men dialogmøtene tilfører et mer konkret og anvendelsesorientert perspektiv som avdekker behov for videre forskning på spesifikke samfunnsutfordringer.

Anbefalinger

Norge står overfor en rekke utfordringer knyttet til endringer i demografi samfunnsstruktur og nærings sammensetning. Disse endringene treffer bredt og geografisk ulikt. Dette skaper behov for en kunnskapsbasert tilnærming til politikktutforming på mange sektorer og samfunnsområder, inkludert distrikts- og regional utvikling, og som ivaretar både lokal egenart og nasjonale behov. Gjennom kartlegging av eksisterende forskning, dialog med nøkkelaktører, og kartlegginger viser dette kunnskapsgrunnlagsdokumentet stauts mht forskningens temaer, aktører, samarbeidsmønstre og publisering. Forskningsrådet gir på basis av dette kunnskapsgrunnlaget her anbefalinger til KDD som vi mener er relevante «for vurdering av videre satsing på forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling frå 2025», jmf oppdragsteksten.

Forskningsfeltet med relevans for norsk distrikts- og regionalforskning er omfattende og holder et høyt faglig nivå. Dette er et godt utgangspunkt for videreutvikling av forskningsfeltet og dets betydning for politikktutforming og regional utvikling. Fremover er det særlig viktig å videreutvikle og sikre rekruttering og fornyelse i de eksisterende forskningsmiljøene, både i de spesialiserte miljøene og i bredden. Dette er nødvendig for å sørge for at bredden og styrken i det norske forskningslandskapet utnyttes til å belyse de territorielle dimensjonene som er av betydning for distrikts- og regional utvikling og tilhørende politikk innenfor en rekke identifiserte utfordringsområder.

Forskningen bør være basert på en helhetlig og samordnet satsing som dekker feltet både tematisk og territorielt. Måltrettet innsats må sikre sammenhenger og koblinger til øvrige forskningsaktiviteter, både gjennom tematisk og sektorspesifikk innsats og via åpne, ikke-rettede arenaer som fremmer kunnskapsbasert relevant kunnskap. Dette er for øvrig i tråd med Forskningsrådets porteføljemetodikk. Norge er et land med betydelig regionalt mangfold og en sterk avhengighet av økonomisk, kulturell og politisk samhandling – lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Forskningsbasert kunnskap etterspørres på alle nivåer. Derfor må samhandling, samarbeid og deling av kunnskap og resultater stå sentralt i distrikts- og regionalforskningen.

Mens tidligere forskning har hatt fokus på å skape arbeidsplasser for å sikre bosetting i distriktene, er det nå et økende behov for forskning som adresserer hvordan vi kan opprettholde bosetting for å bemanne jobbene i distriktene. Det fordrer målrettede satsinger på rammevilkår for offentlig og privat tjenesteproduksjon, samt på hvordan vi kan sikre økt boligforsyning i regioner og lokalsamfunn uten fungerende boligmarkeder.

Klima- og miljøutfordringene blir stadig mer sentrale, samtidig som de tar nye former. Temperaturstigning, ekstremvær, arealpress og tap av artsmangfold er blant nøkkelproblemene. Samtidig har det oppstått et nytt motsetningsforhold mellom ønsket om en mer ambisiøs klima- og miljøpolitikk og målet om å opprettholde desentralisert bosetting og næringsvirksomhet. Dette spenningsforholdet stiller aktørene, innbefattet forskningen, overfor store utfordringer, og som forskningen må adressere i tiden som kommer.

De siste årene har sikkerhet, beredskap og forsvar fått økt betydning. Pandemien aktualiserte den territorielle dimensjonen i logistikk, arbeidsliv og reisemønstre på nye måter. Eftervirkningene er blant annet bedre muligheter for fjernarbeid for enkelte, mens andre ikke har samme fleksibilitet. Dette har skapt nye utfordringer og forsterket geografiske og sosiale skiller. Forskningen må gå dypere inn i spørsmålene som disse endringene reiser. De største utfordringene er imidlertid knyttet til den sikkerhets- og geopolitiske situasjonen med krigen i Ukraina, og usikkerhet knyttet ny teknologi og til utviklingen i Kina og USA. En mer tilspisset global sikkerhetssituasjon har ført til økt satsing på militært forsvar, noe som krever tilstedeværelse over hele landet. Dette har særlig stor betydning for regioner og lokalsamfunn hvor Forsvaret spiller en viktig rolle for aktivitet og sysselsetting. Dette er temaer vi først nå begynner å få en bedre forståelse av hvordan vi skal tilnærme oss forskningsmessig, og som vi derfor må komme tilbake til på et senere tidspunkt.

Anbefaling 1: Langsiktig perspektiv og kapasitetsbygging

En fornyet satsing, i tråd med oppdraget, bør ha et langsiktig perspektiv som sikrer rekruttering, synlighet, kapasitet og robusthet i bredden av relevante forskningsmiljøer. Distrikts- og regionalforskning bør integreres tettere med nasjonale strategier og sektorbaserte satsinger for bærekraftig utvikling og regional planlegging.

Tverrfaglighet er avgjørende for å møte komplekse og «gjenstridige utfordringer» (wicked problems). Viktige temaer inkluderer grønn omstilling, innovasjon i offentlige tjenester, demografiske endringer, deltakelse samt bo- og levevilkår. For å sikre at forskningen er både politikkrelevant og praksisnær, må den utvikles og gjennomføres i samarbeid med lokale og regionale aktører, noe som også fremmer relevans og implementering.

Det er et stort behov for å styrke utdannings- og forskerkarrieremuligheter for å utvikle kompetanse og kapasitet i fagmiljøene. Dette er ikke bare viktig for å styrke forskningsinnsatsen, men også for å sikre at myndigheter, politikere og utredere har tilgang til og løpende dialog med fagekspertise.

Anbefaling 2: Styrk samspillet

Forskning med relevans for distrikts- og regional utvikling foregår hos mange ulike forskningsaktører og innenfor et bredt spekter av fagområder. Denne bredden er en styrke, men samtidig kan det føre til fragmentering, små miljøer, manglende kunnskapsaggregering og begrenset anvendelse av forskningsresultater. For å motvirke dette kan grep for økt koordinering og samspill bidra til å styrke forskningens kvalitet, omfang, relevans og samfunnsnytte.

Et mulig tiltak er en modell som KSF, hvor man samler og aggregerer lokale kunnskapsbehov, lyser ut samarbeidsprosjekter i tråd med behovene, sikrer effektiv spredning av resultater og bidrar til implementering.

Et annet tiltak kan være etablering av forsknings- og innovasjonssentre rettet mot politikkutforming, etter modell av FORINNPOL (under Kunnskapsdepartementet), Transport2050 (under Samferdselsdepartementet) og andre lignende sentre innenfor andre sektorer. Slike sentre, med typisk varighet på 5–8 år, rettes mot spesifikke utfordringer og legger vekt på samarbeid, relevans og anvendelse av forskning. Videre fungerer de som viktige arenaer for forskerutdanning og formidling. Samarbeid med internasjonale forskningsmiljøer er sentralt i slik innsats, og internasjonale koblinger bidrar typisk til økt kvalitet, styrkede nettverk og større gjennomslagskraft i forskningen.

Anbefaling 3: Prioriter

Forskningen bør rettes inn mot store utfordringer med betydelige kunnskapsbehov, og hvor forskning er nødvendig for å møte utfordringene. Dette kan gjøres av de norske forskningsmiljøer og deres forsknings- og brukernettsverk, og hvor det å ta kunnskap i bruk vektlegges særlig i satsningene.

Følgende områder bør prioriteres:

1. Demografiske endringer: Utvikle løsninger for å styrke bærekraftige lokalsamfunn uten befolkningsvekst, med særlig fokus på aldrende befolkning, utenforskap og fraflytting.
2. Grønn omstilling og klima: Identifisere løsninger for å håndtere målkonflikter mellom ny næringsvirksomhet og natur- og arealforvaltning, samt fremme av sirkulærøkonomi og bærekraftige energiløsninger.
3. Digitalisering og innovasjon: Utforske teknologiens rolle i offentlig sektor, spesielt for å møte utfordringer knyttet til tjenesteleveranse i distriktene.
4. Infrastruktur og boligmarked: Utvikle tiltak som sikrer velfungerende boligmarkeder og infrastruktur, med mål om å tiltrekke arbeidskraft og forbedre livskvaliteten i distriktene.

Vedlegg

Vedlegg 1 – NIFU Rapport 2024:21

Forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, Tematisk kartleggingsstudie av norsk forskning 2014-2023.

Se eget vedlegg.

Vedlegg 2 – Forskningsorganisasjoner identifisert i NIFU-analysen

Se eget vedlegg.

Vedlegg 3 – Deltakere fylkesvise dialogmøter

I perioden 16.09.–09.10.2024 ble det arrangert totalt 14 digitale dialogmøter (felles møte for Akershus og Oslo) med til sammen 200 deltakere fra 128 ulike organisasjoner fordelt på 14 ulike organisasjonstyper. Møtene varte mellom 1,5 og 3 timer. Tabellen nedenfor viser fordelingen av de 200 deltakerne etter fylke og organisasjonstype.

FYLKE	Annet	Fylkeskommune	Kommune	KS	LO	NAV	NHO	Næringsforening	Næringshage	Regionråd /IPR	Statsforvalter	Skifteløsfond	Uopptol	Virkemiddelapparat	SUM
Agder		4	1	1	2	1	2			3	1	4	4	2	25
Buskerud		3			1	1								1	6
Finnmark	2	1	2						5				6		16
Innlandet		9	3				1				1		5	1	20
Møre og Romsdal		3					1						2	1	7
Nordland		4		1					1	4			3		13
Oslo og Akerhus		3	2	1	1	1							3		11
Rogaland		3	11	1					1					1	17
Telemark	1	1	8	1	1		1		6	1			3	1	24
Troms		3		1						1	1		1		7
Trøndelag		2	1	1		1					1		2	1	9
Vestfold	2	3	3	1	1								7		17
Vestland		2		1				1			1		2		7
Østfold		7	5					3	2		2		1	1	21
Totalsum	5	48	36	9	6	4	5	4	15	9	7	4	39	9	200

Møtene ble gjennomført parallelt med arbeidet med bibliometrianalysen, og det ble derfor kun presentert foreløpige funn. Basert på disse foreløpige funnene stilte vi følgende spørsmål:

- Hva vurderer dere er de viktigste utfordringene og mulighetene fremover?
- Innenfor hvilke områder er behov for økt satsing på forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling?
- Speiler forskningstemaene (foreløpige funn) utfordringsbildet og mulighetene i fylket?
- Er det fagfelt og problemstillinger dere vurderer å ikke være tilstrekkelig integrert i forskningen?
- Er det behov for mer tverrsektoriell forskning?

Vedlegg 4 – Deltakere dialogmøte med regional- og distriktsforskere

Den 15. oktober 2024 arrangerte Forskningsrådet et fysisk dialogmøte i Forskningsrådets lokaler med 36 forskere fra 24 ulike institusjoner. Invitasjoner ble sendt ut til institusjoner identifisert med flest relevante bidrag gjennom bibliometrianalysen.

Forskningsorganisasjon	Deltakere
Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo	1
Handelshøyskolen BI	0
CICERO Senter for klimaforskning	0
Fafo – Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning	0
Folkehelseinstituttet	1
Fridtjof Nansens Institutt	0
Havforskningsinstituttet	1
Høgskolen i Innlandet	1
Høgskolen i Østfold	0
Høgskulen på Vestlandet	1
Institutt for samfunnsforskning	1
Møreforskning AS	0
Norges Handelshøyskole	0
Norsk institutt for bioøkonomi	0
Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning	1
Norsk institutt for naturforskning	2
Norsk institutt for vannforskning	2
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	2
Nofima AS	0
NORCE - Norwegian Research Centre	1
Nord universitet	2
Nordlandsforskning AS	2
NORSUS – Norsk institutt for bærekraftsforskning	0
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	1
Norges vassdrags- og energidirektorat	0
OsloMet – storbyuniversitetet	3
RURALIS – Institutt for rural- og regionalforskning	1
Samisk høgskole (Sámi allaskuvla)	0
SINTEF	1
Telemarksforskning	2
Transportøkonomisk institutt	2
Universitetet i Agder	1
Universitetet i Bergen	1
Universitetet i Oslo	0
Universitetet i Stavanger	2
UiT – Norges arktiske universitet	2
Universitetssenteret på Svalbard	0
Universitetet i Sørøst-Norge	0
Vestlandsforskning	2
Totalt	36

Agenda for møtet var to-delt:

- Funn fra den bibliometriske analysen v/forsker 2 Henrik Karlstrøm, NIFU, prosjektleder for bibliometristudien med tilhørende spørsmålsrunde
- Dialog – hvordan bør en satsing på forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling fra 2025 innrettes?

Rapport
2024:21

Forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling

Tematisk kartleggingsstudie av norsk forskning 2014-2023

Henrik Karlstrøm, Sabine Wollscheid og Brit Lynnebakke

NIFU

Rapport
2024:21

Forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling

Tematisk kartleggingsstudie av norsk forskning 2014-2023

Henrik Karlstrøm, Sabine Wollscheid og Brit Lynnebakke

Rapport 2024:21
Versjon 28.01.2025 (korrektur)

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 21470

Oppdragsgiver Norges forskningsråd
Adresse Postboks 564, 1327 Lysaker.

Fotomontasje NIFU

ISBN 978-82-327-0680-8 (trykk)
ISBN 978-82-327-0681-5 (online)
ISSN 1892-2597

Copyright NIFU: CC BY 4.0

www.nifu.no

Forord

I denne rapporten presenterer NIFU en kartleggingsstudie om norsk forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling. Her presenteres og oppsummeres relevant norsk forskningslitteratur på området. Studien er gjennomført av Henrik Karlstrøm, Sabine Wollscheid og Brit Lynnebakke på oppdrag fra Norges forskningsråd. Karlstrøm har vært prosjektleder og har hatt hovedansvaret for sammenstilling av kartleggingen og bibliometrisk oppsummering av publikasjonenes metadata, samt teknisk implementering av klassifiseringen av litteraturen. Wollscheid og Lynnebakke har vært ansvarlige for identifiseringen av relevant litteratur, spesifisering av det endelige korpuset og validering av den tematiske klassifiseringen. Rapporten er kvalitetssikret av Dag W. Aksnes.

Takk til oppdragsgiver i Forskningsrådet for et spennende og interessant prosjekt.

Oslo, 12. november 2024

Vibeke Opheim
direktør

Espen Solberg
forskningsleder

Innhold

Sammendrag	6
1 Innledning.....	8
1.1 Sentrale begreper.....	8
2 Data og metode	10
2.1 Metode: kartleggingsstudie	10
2.2 Datakilder	11
2.3 Søk og filtrering	12
2.4 Klassifisering.....	16
3 Bibliometri og tematisk fordeling.....	20
3.1 Bibliometrisk profil.....	20
3.2 Fagmiljøer	26
3.3 Forskningstema	29
4 Oppsummering	43
4.1 Hovedtrekk.....	43
4.2 Kunnskapshull.....	44
4.3 Muligheter, begrensninger og implikasjoner for videre forskning	44
Referanser.....	46
Vedlegg: Klyngealgoritmen.....	57
Tabell- og figuroversikt.....	59

Sammendrag

Denne rapporten sammenstiller resultatene fra en kartlegging av norsk forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling de siste ti år. Kartleggingen er bibliometrisk orientert, basert på publikasjonene til relevante forskningsmiljøer kombinert med omfattende litteratursøk. Formålet har vært å identifisere hvem som driver med forskning på ovennevnte tema, hvilke temaer denne forskningen dekker, samt hva slags påvirkning norsk forskning på disse temaene har på den internasjonale faglitteraturen innenfor feltet.

Et tema i mange fagfelt

Kartleggingen viser at publikasjonene fra norske forskningsinstitusjoner om distriktsutfordringer og regional utvikling dekker et bredt spekter av temaer og fagområder. Temaene spenner fra kvalitative lokalsamfunnsstudier til naturvitenskapelige klimamodelleringer, via studier av innovasjon, næringsutvikling og styring. Mange av studiene omhandler sosiale og politiske forhold, men en rekke av temaene omhandler også naturbruk og ressursforvaltning (slik som jordbruk, fiske, lokal klimatilpasning og arealbruk). Det er samarbeid mellom en rekke av forskningsinstitusjonene, med utstrakt sampublisering.

Vi har identifisert 17 overordnede temaer innenfor forskning om distriktsutfordringer og regional utvikling. Tre temaområder skilte seg ut med tanke på antall publikasjoner: Styring (210 publikasjoner), etterfulgt av sted og lokal utvikling (148 publikasjoner), og innovasjon, kompetanse og entreprenørskap (122 publikasjoner). Samtidig identifiserte vi tre temaer som var relatert til spørsmål om klima: Lokalt klimaarbeid (48 publikasjoner), regionale klimændringer (41 publikasjoner) og klimamodeller (39 publikasjoner). Mens de to første av disse temaene var tverrfaglige, med stort innslag av samfunnsfaglig forskning, var klyngen for klimamodeller nesten utelukkende naturvitenskapelig innrettet.

Mens noen temaer i sterkere grad kan knyttes til den norske konteksten (f.eks. turisme og sekundærboliger/hytter – grunnet omfanget av slike boliger i Norge, samt nordnorske og arktiske forhold) er andre temaer mer generelle, med større

overføringsverdi til andre kontekster (f.eks. innovasjon, kompetanse og entreprenørskap).

Mange fagmiljø, mye sampublisering

Det er stor spredning i hvilke institusjoner som er involvert i forskning på feltet. Selv om de største universitetene også her står for det største antallet publikasjoner er det flere selvstendige forskningsinstitutter som retter seg inn mot spesifikke tema som faller inn under det overordnede temaet.

Det er også betraktelig sampublisering mellom de norske institusjonene på temaet. Et typisk mønster er samarbeid mellom et tematisk orientert institutt og et vitenskapelig miljø på et universitet.

Variabel internasjonal oppmerksomhet

Vi kan anta at temaene som er mest orientert mot norske forhold er noe underrepresentert i den internasjonale forskningslitteraturen på engelsk og bedre dekket i den nasjonale forskningslitteraturen, særlig forskningsrapporter. Dette gjenspeiles også i internasjonale siteringsmønstre. Forskningen som har tydelige grenseflater mot internasjonale spørsmål, som bidrag til flernasjonale klimamodeller og studier av regional utvikling, har svært høyt siteringsgjennomslag i den internasjonale forskningslitteraturen. Andre temaer som er mindre internasjonalt sitert, som naturforvaltning og arealbruk, lokalt klimaarbeid og migrasjon og integrering, er langt mer ujevnt fordelt – de har noen svært høyt siterte publikasjoner, noen helt middels, og en god del lite eller ikke siterte publikasjoner.

Selv om det er vanskeligere å spore påvirkningen på annen forskningslitteratur for publikasjoner på norsk ser vi at den norskspråklige forskningen setter spor etter seg i politiske dokumenter som Norske offentlige utredninger. Det tyder på at denne forskningen har relevans for utviklingen av politikk som berører spørsmål knyttet til distriktsutfordringer og regional utvikling. I NOUene finner vi også referanser til noen av de mest siterte engelskspråklige publikasjonene.

1 Innledning

For å kunne ta informerte beslutninger om distriktpolitikk og regional utvikling, er det avgjørende med oppdatert og pålitelig forskning om situasjonen i distriktene. Dette omfatter demografisk utvikling, næringspotensial, infrastruktur, klimautfordringer, flernivåstyring og tilgang til tjenester, i tillegg til utfordringene og mulighetene som er unike for hver enkelt region. Denne rapporten tar sikte på å gi en oversikt over norsk forskning på sentrale utviklings-trekk i norske distrikter og spredtbygde strøk og innen regionalforskning.

Formålet med dette prosjektet er å identifisere og kartlegge norsk forskning om distrikts- og regionpolitiske spørsmål, med særlig fokus på utviklingstrekk og utfordringer knyttet til disse. I dette ligger å fremskaffe en oversikt over hvilke miljøer som forsker på disse temaene, hvilke nettverk forskerne inngår i, samt tematisk innhold i forskningen. Kartleggingsstudien har relevans for en kommende stortingsmelding om forskningssystemet, som etter planen skal legges frem av Kunnskapsdepartementet i 2025.

Prosjektet er i samarbeid med oppdragsgiver avgrenset til å omfatte vitenskapelige publikasjoner som eksplisitt behandler ovennevnte tema i en empirisk kontekst på lokalt eller regionalt nivå.

1.1 Sentrale begreper

Sentrale temaer innen forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling kretser rundt demografiske endringer (med utfordringer knyttet til fraflytting og aldring), næringsutvikling (med utfordringer knyttet til endringer i kompetanse og lokal tjenestekvalitet) og levekår i distrikter og spredtbygde strøk.

Med regional utvikling viser vi primært til subnasjonale områder innenfor et land. Men regioner kan også krysse landegrenser slik som for eksempel Barents-regionen, og kan i andre sammenhenger (innen klimaforskning) vise til kontinenter eller deler av kontinenter. Regional utvikling dreier seg om både økonomiske faktorer og sosial, politisk og økologisk utvikling (Azis, 2020). Ofte har målet med regional utvikling vært å utjevne og forebygge forskjeller mellom

ulike regioner i et land, men det kan også handle om enkeltregioners utvikling gjennom innovasjon og entreprenørskap (Bærenholdt, 2009).

Norge er et land med forholdsvis få innbyggere fordelt på et stort geografisk område, med flere små og mellomstore byer enn storbyer. Forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling er derfor et forholdsvis stort og tverrfaglig forskningsfelt. Mangfoldet er reflektert i at forskningen omfatter både generelle temaer som regional styring, lokal utvikling og klimaspørsmål, og mer spesifikke temaer, som for eksempel fiskeri- og vannkultur, energi og naturvern/landbruk.

Resten av rapporten er bygd opp på følgende måte: Kapittel 2 beskriver datakildene og metoden som er brukt til å identifisere relevant forskning, klassifisere den tematisk og analysere den resulterende samlingen publikasjoner, heretter kalt korpuset, bibliometrisk. Kapittel 3 presenterer analysen av litteraturen på feltet – med en bibliometrisk profil, en analyse av involverte fagmiljø og en gjennomgang av hvilke forskningstema korpuset kan inndeles i. Kapittel 4 oppsummerer analysen og forsøker å peke ut noen områder som kan sies å være underdekket i forskningen i dag.

2 Data og metode

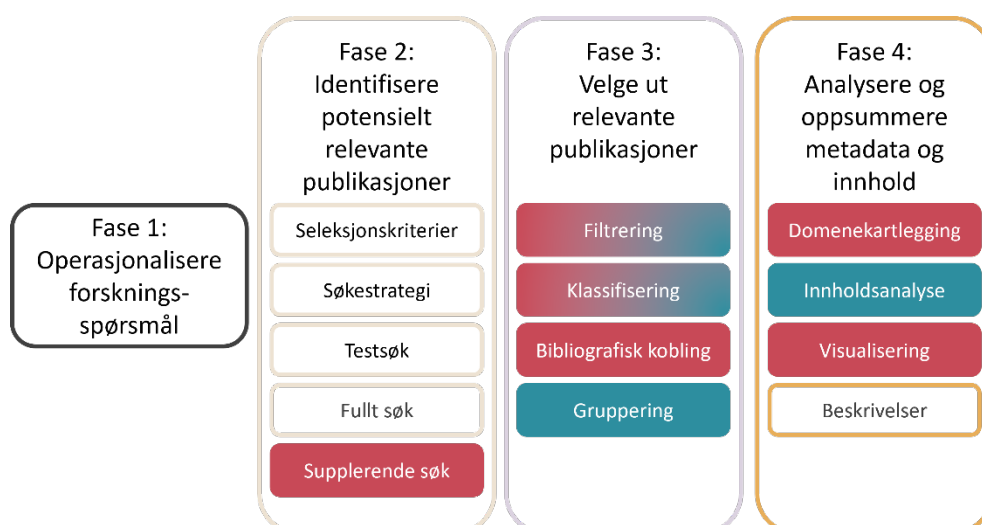
I dette kapittelet redegjør vi for den valgte metoden – kartleggingsstudie («mapping review») – og datakildene som lå til grunn for identifiseringen av relevant forskning, og analysen som er brukt for å berike de bibliografiske metadata med en tilpasset tematisk klassifisering.

2.1 Metode: kartleggingsstudie

Kartleggingsstudie, eller «mapping review», refererer til en kartlegging eller sammenstilling av ulike typer eller én type kunnskap for å beskrive aktiviteter og temaer innen et større forskningsfelt. De er dermed rettet mot brede og omfattende problemstillinger, for eksempel regionalforskning, som i dette prosjektet (Campbell et al., 2023). I dette prosjektet ønsket vi også å identifisere forskningsklynger som har bidratt til å videreutvikle feltet (Levac et al., 2010).

Vår fremgangsmåte i analysen er basert på informasjon fra metadata som omfatter informasjon om forfatternavn, forskningsinstitusjon, publiseringsår, publiseringskanaler, publiseringsstype, titler og sammendrag. I tillegg vil det også gis en oversikt over sentrale forskningstemaer.

En slik kartleggingsstudie omfatter vanligvis fire faser: 1) Operasjonalisering av forskningsspørsmål; 2) identifisering av relevante publikasjoner (søkestrategi); 3) utvalg av relevante publikasjoner; og 4) bibliometriske analyser. Hver fase tilpasses de konkrete problemstillingene og rammene i prosjektet.

Figur 1: Steg i en kartleggingsstudie

Operasjonaliseringen i fase 1 er beskrevet i kapittel 1 over. I fase 2 har vi valgt en søkestrategi som kombinerer strategiske og systematiske søk i ulike kilder for å identifisere sentrale forskere og deres bidrag til feltet, noe som er vanlig innen samfunnsvitenskap (Papaioannou et al., 2010). Utover dette har vi gjort noen supplerende søk for å identifisere flere publikasjoner av disse forskerne. I fase 3 har vi valgt ut, dvs. inkludert, relevante publikasjoner som tilsvarte våre kriterier for inklusjon basert på titler og sammendrag (se tabell 1). Valget av relevante publikasjoner ble foretatt i en kombinasjon av en automatisert prosess og en manuell screening av en av rapportforfatterne, med validering av en annen.

Tabell 1: Seleksjonskriterier

	Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
Temaer og tematiske kategorier	Regional utvikling og regionale utfordringer (f.eks. knyttet til helsetjenester, utdanning, transport eller turisme), Demografiske utfordringer, politiske utfordringer, folkeforskning og forskning i samarbeid med industripartnere, eiendomsskatt i kommune	Geografiske klimaendringer på globalt og nasjonalt nivå Nasjonal politikk og politikkutforming Global industri Naturvitenskapelig problemstilling uten fokus på regional utvikling
Geografi	Regionale klimaendringer Rurale områder. Sammenligning mellom rurale og urbane områder. Regioner.	
Type forskning	Forskning som ble utført av norske forskningsinstitusjoner	
Tidsramme	2014-2023	
Publiseringsformat	Vitenskapelige publikasjoner: vitenskapelig artikler; monografier, bokkapitler	Forskningsrapporter, notater
Institusjon	Norske forskningsinstitusjoner	

I fase 4 har vi analysert og kodet innholdet av de inkluderte publikasjonene basert på informasjon fra tittel og sammendrag. Også her har vi kombinert automatiserte metoder i klassifisering og koding med manuelle metoder, noe som har bidratt til å effektivisere prosessen (Wollscheid et al., 2024). Nedenfor gis en mer utfyllende beskrivelse av datamaterialet og de enkelte delfasene.

2.2 Datakilder

I dette prosjektet har det vært nødvendig å kombinere data fra flere kilder. Vi har fulgt en todelt søkestrategi, hvor vi har tatt utgangspunkt i et systematisk søk i Web of Science og supplert det med publikasjoner registrert i Cristin fra utvalgte fagmiljø og forskere. Web of Science har ikke komplett dekning av forskning innen samfunnsfagene og er stort sett begrenset til engelskspråklig forskning (Aksnes & Sivertsen, 2019). Samtidig kan den gi et tilfredsstillende bilde av bredden av

temaene som forskningen tar for seg, samt hvordan utvalget relaterer seg til internasjonal forskning innen samme felt fra samme periode (Karlstrøm, 2023).

Cristin (Current Research Information System in Norway), som omfatter en datakilde for vitenskapelige publikasjoner (Norsk vitenskapsindeks, NVI) og andre faglige publikasjoner, gir et mer komplett bilde av norsk forskning, og er derfor et viktig supplement til det termbaserte søket. Samtidig har Cristin mindre rike metadata om publikasjonene; blant annet har bare rundt 10 prosent av Cristin-publikasjoner et registrert sammendrag. I denne studien har vi forholdt oss til publikasjoner i NVI, altså fagfelleverdert forskning, og ikke rapporter, notater eller lignende faglig litteratur som ikke har gjennomgått fagfellevurdering.

Vi har også kryssjekket referanser til forskningen i det endelige korpuset opp mot Norske offentlige utredninger, som finnes i den statlige databasen Kunnskapsdokumenter i offentlig sektor (KUDOS).¹

2.3 Søk og filtrering

I et systematisk søk kombineres søketermer og dens synonymer som er relatert til hovedkonsepter i en såkalt søkestreng. Målet er å oppnå en best mulig balanse mellom fullstendighet og presisjon (Kugley et al., 2017). Både problemstillingen som skal besvares og prosjektets ramme er av betydning for denne vurderingen (Borch et al., 2024).

Som med alle kartleggingsstudier er den mest sentrale delen av prosjektet å identifisere de publikasjonene som er relevante gitt den overordnede problemstillingen. Dette gjøres ved å gjøre vide søk i relevante datakilder etter relevant litteratur og så filtrere ut publikasjoner som ikke er relevante nok. Det er viktig at søket er bredt slik at man minimerer risikoen for å overse relevant litteratur. Samtidig gir bredt definerte søk også mange irrelevante treff som må lukes ut. Det er derfor også viktig å gjøre en grundig jobb med å gå gjennom korpuset og filtrere bort publikasjoner som ikke hører hjemme der. I dette prosjektet har vi vurdert nesten 11 000 publikasjoner for inklusjon, men gjennom grundig filtrering endt på et endelig datasett på 1 364 publikasjoner.

2.3.1 Søketermer

Først ble et sett med passende søketermer utviklet i samråd med oppdragsgiver. Disse besto av et sett tematiske søketermer koblet til et sett nøkkelbegreper som kunne avgrense søket til spørsmål som hadde direkte relevans til det overordnede temaet for oppdraget: forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling.

---

¹ <https://kudos.dfo.no/>

Søkestrengen besto av alle kombinasjoner av nøkkelbegrep og søketermer beskrevet i Tabell 1.

Tabell 2. Søketermer

Nøkkelbegrep	Søketerm
Region*	Develop*
Rural	Innovati*
Urban	Policy
Local	Planning
Municipal*	Govern*
Decentral*	Cluster*
	Resilien*
	Vulnerab*
	Migrati*
	Digital*
	Sector
	Demograph*
	Geograp*
	Network*
	Transiti*
	Climate
	Democra*
	Administrat*
	Transport
	Competenc*
	Service*
	Labo*

Søket i Web of Science ga 4089 publikasjoner med treff i tittel og sammendrag hvor minst én forsker tilknyttet en norsk forskningsinstitusjon sto oppført som forfatter.

2.3.2 Forskningsmiljø

Som et supplement til søk basert på leksikale termer i Web of Science identifiserte vi noen forskningsmiljø ved norske forskningsinstitusjoner som må regnes å jobbe med relevante problemstillinger, også der titlene på deres publikasjoner ikke gjenspeilet dette. Publikasjonene til disse miljøene ble hentet ut fra den nasjonale publiseringsdatabasen Cristin, vasket mot det eksisterende korpuset hentet fra WoS og så lagt til dette.

Listen over forhåndsdefinerte forskningsmiljø finnes i tabell 2. Denne listen ble noe utvidet i det supplerende søket, se vedlegg for detaljer.

Tabell 3: Forhåndsidentifiserte fagmiljø

Institusjon	Forskergruppe
Ruralis	
NTNU	Lokal og regional samfunnsutvikling, Institutt for sosiologi og statsvitenskap
NMBU	Institutt for by- og regionplanlegging
OsloMet	By – og regionforskningsinstituttet (NIBR)
UiA	By- og regionalplanlegging (URPLAN), Regionale innovasjonssystemer (RIST)
Nordlandsforskning	
UIS	Institutt for sikkerhet, økonomi og planlegging
UiB	Institutt for geografi
Vestlandsforskning	Lokal klima- og miljøpolitikk
Telemarksforskning	Regional utvikling
Møreforskning	Kommunal og regional utvikling
Østlandsforskning	
Høgskolen på Vestlandet	
Høgskolen i Innlandet	Mohnsenteret for innovasjon og regional utvikling
Transportøkonomisk Institutt	Regional dynamikk og innovasjon
Transportøkonomisk Institutt	Regional utvikling og reiseliv
NORCE	Byutvikling og bytransport
FAFO	Regional utvikling
CICERO	
Institutt for samfunnsforskning	
NHH	Labor Economics, Institutt for samfunnsøkonomi
Universitetet i Stavanger	FAIR - Fairness, Inequality and Rationality
UIO	Senter for innovasjonsforskning
UIT	Økonomi og arbeidsgeografi, Governance og demokrati
Nord Universitet	Sted, Makt og Mobilitet
Østfoldforskning	Faggruppe Ledelse og innovasjon

Søk i Cristin på disse miljøenes publikasjoner ga 4553 publikasjoner med minst én forfatter basert ved et av disse miljøene. Av disse overlappet 958 publikasjoner med korpuset hentet fra Web of Science.

2.3.3 Filtrering

De to kildene beskrevet ovenfor dannet et felles korpus bestående av totalt 7864 publikasjoner. Dette gikk gjennom to runder med manuell filtrering. Den første runden var en enkeltvalidert filtrering for å luke ut åpenbart irrelevante publikasjoner, eksempelvis taksonomier av lokal flora og fauna eller tekniske beskrivelser av lokale kraftinstallasjoner. Denne første filtreringsrunden reduserte antallet publikasjoner til 4345.

Deretter ble det gjennomført en runde med dobbelt validert filtrering. To prosjektdeltakere filtrerte et felles uttrekk av korpuset hver for seg, konsoliderte filtreringskriteriene i fellesskap og filtrerte så resten av publikasjonene manuelt hver for seg. Denne filtreringen reduserte antallet publikasjoner til 1520.

2.3.4 Supplerende søk og ettervalidering

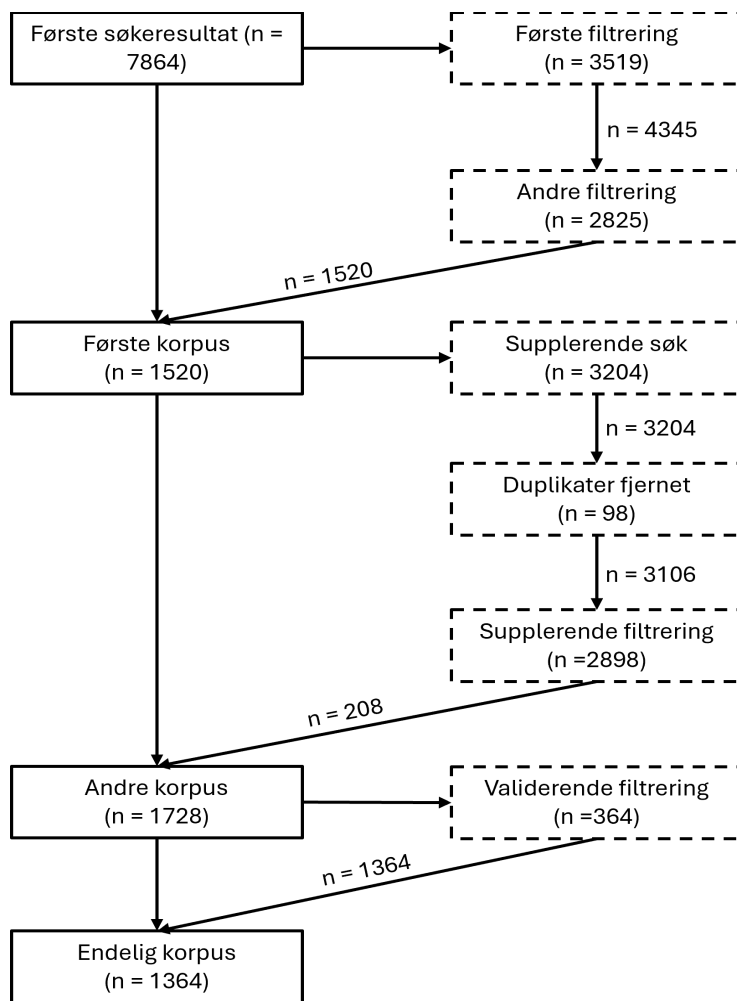
Runden med seleksjon av relevante publikasjoner avslørte noen fagmiljø som kunne tenkes å ha produsert relevant forskning som ikke var identifisert i første runde. Et supplerende søk basert på forskningen utført ved enkelte institutt ved NTNU og Universitetet i Agder og en siste runde med manuell filtrering ble gjennomført. Denne runden resulterte i 208 publikasjoner til.

I prosessen med å klassifisere publikasjonene (se kapittel 2.4) ble det identifisert et sett publikasjoner som tematisk kunne passe inn i korpuset, men som hadde et overordnet nasjonalt fokus. Denne valideringen resulterte i ekskluderingen av ytterligere 364 publikasjoner.

2.3.5 PRISMA

I denne rapporten har vi brukt elementer av PRISMA extensions for Scoping Reviews (PRISMA-ScR) som en retningslinje for rapportering (Tricco et al., 2018). Dette gjelder for eksempel oppsettingen av et strukturert sammendrag, presentasjon av problemstillingen og dens rasjonale, beskrivelse av metodekapittel og presentasjon av funn og dens diskusjon. Figur 1 er et PRISMA flytdiagram, en grafisk oppsummering av prosessen fra søk til endelig filtrert korpus basert på disse retningslinjene.

Figur 2. PRISMA-diagram for søkeprosessen.

2.3.6 Endelig korpus

Det endelige korpuset består av 1364 publikasjoner. Listen over inkluderte publikasjoner er å finne i prosjektets datadepot på Zenodo.²

2.4 Klassifisering

Publikasjoner i Cristin og Web of Science har, i tillegg til bibliografiske metadata om forfattere og hvor de er publisert, en tilhørende fagklassifisering basert på publiseringskanalen de kom ut i. Disse kan gi en pekepinn på det generelle fagfeltet publikasjonen er plassert innenfor, men gir i liten grad informasjon om det tematiske innholdet. Samtidig er den overordnede tematikken for denne rapporten, forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling,

² <https://doi.org/10.5281/zenodo.14169031>

vidtomspennende og kan omfatte mange tema og fagprofiler. Vi har derfor gjort en tematisk klassifisering av korpuset, hvor publikasjonene ble plassert i tematiske klynger.

Å utarbeide kategorier manuelt og plassere 1364 publikasjoner i disse er ikke praktisk mulig innfor rammene av et prosjekt av dette omfang. I stedet har vi tatt i bruk maskinlæringsmetoder for inndelingen i klynger basert på tekstlikhet i tittel og sammendrag på publikasjonene. Selv om bruken av slike metoder nødvendigvis gjør flere steg med manuell validering av resultatet av den automatiske klassifiseringen utgjør det likevel en stor besparelse av tid og arbeid for et korpus av denne størrelsen (Wollscheid et al., 2024).

En nærmere beskrivelse av bruken av klyngealgoritmer for å strukturere teksten og hvilke valg som er tatt i den prosessen er gitt i vedlegg, men i grove trekk består prosedyren i å bruke en tekstklassifiseringsalgoritme til å plassere publikasjoner i et forhåndsbestemt antall klynger og så manuelt gå gjennom og justere klyngene basert på hva vi oppfattet var et naturlig aggregeringsnivå på temaene som ble dekket i hver klynge.

2.4.1 Klyngene

I tillegg til den tekniske implementeringen av klyngealgoritmen var det noen avgjørelser som måtte tas med tanke på hvordan en publikasjon skulle klassifiseres. Mange publikasjoner diskuterer tema som hører hjemme i en klynge, men er plassert i en empirisk kontekst som gjør dem aktuelle for en annen klynge. Det ble også klart i arbeidet med klassifiseringen at innholdet i publikasjoner om samme tema kan se svært forskjellige ut basert på den empiriske konteksten de opererer innenfor – når det gjaldt spørsmål om arbeid med klimaendringer ga det mest mening å operere med separate klynger for det lokale og det regionale nivået.

Etter klassifiseringen fikk hver klynge en overordnet tittel basert på innholdet i publikasjonene i klyngen. Den tematiske fordelingen med en kort beskrivelse av de overordnede spørsmålene beskrives i tabell 4.

Tabell 4: Tematiske klynger i korpuset

Klynge	Kort beskrivelse
Energiproduksjon	Utfordringer, muligheter og lokale reaksjoner knyttet til utbygging av ny energiproduksjon, med særlig vekt på vindkraft, bioenergi og solenergi i forskjellige regioner, samt politiske og økonomiske effekter av disse.
Fiskeri og akvakultur	Utvikling og regulering av akvakultur- og fiskerisektoren i Norge, miljøpåvirkninger, teknologi, politikk, og lokal utvikling i kystsamfunn.
Helse- og sosialtjenester	Innovasjon, implementering og samarbeid innen helse- og omsorgstjenester i rurale kommuner, med mål om å forbedre kvalitet og tilgjengelighet.
Innovasjon, kompetanse og entreprenørskap	Regionale innovasjonssystemers utvikling, samspill med høyere utdanningsinstitusjoner, klyngedannelser og eksterne sjokk, industriell utvikling, grønn omstilling, og entreprenørskap i regioner og lokale rurale steder.
Klimamodeller	Bruk, evaluering og fremtidige prosjekteringer av regionale klimamodeller og deres anvendelser i forskjellige geografiske områder og klimasoner.
Landbruk	Bærekraftig praksis, styrking av gårder og lokal matproduksjon, klimaendringenes innvirkning på landbruket, samt sosiale og økonomiske aspekter ved rural utvikling.
Styring	Regional og kommunal styring, inkludert kompetanse, innovasjon, samarbeid, planlegging, demokrati og reformer i norske kommuner.
Lokalt klimaarbeid	Lokal klimapolitikk, tilpasning, tiltak og samarbeid, kommuners og lokale myndigheters håndtering av klimautfordringer og tiltak for bærekraftig utvikling.
Migrasjon og integrering	Internasjonal innvandring (arbeidsinnvandring, flyktninger, livsstilsmigranter) til rurale områder, innenlandsflytting til og fra rurale områder, innvandreres lokale tilpasning i rurale områder (f.eks. sosialt, på arbeidsmarkedet), lokale integreringsprosesser og lokalsamfunnets holdninger til innvandrere.
Naturforvaltning og arealbruk	Balansen mellom naturvern og lokal utvikling, med vekt på politiske, sosiale og økologiske aspekter. Politiske prioriteringer rundt arealbruk.
Nordnorske og arktiske forhold	Utfordringer i arktiske områder, inkludert tilpasningsstrategier for bærekraft, samfunnsresiliens, politisk økonomi, miljøpåvirkninger og naturressursforvaltning med spesiell oppmerksomhet på sosio- og geopolitiske dynamikker.
Regional utvikling	Regional utvikling, økonomisk politikk og samarbeid mellom regioner, med et fokus på institusjonelle endringer på tvers av forskjellige geografiske områder.

Regionale klimaendringer	Klimaendringer og deres effekter på økosystemer og samfunn. Endringer i vegetasjon, dyreliv og biodiversitet, isforhold i innsjøer, kysterosjonsrater, skoggrensener, og konsekvenser for jordbruk og samfunn.
Sted og lokal utvikling	Studier av sted, stedsutvikling, lokalsamfunn, lokalsamfunnsutvikling. Inkluderer også studier av lokal kulturpolitikk, lokalhistorie, stedstilknytning og opplevd attraktivitet.
Transport	Transportinfrastruktur og dens innvirkning på regional utvikling, bærekraft og lokal økonomi, med fokus på norske og skandinaviske eksempler.
Turisme og sekundærboliger	Fritidsboliger og hytteturisme, lokalsamfunnseffekter av turisme, naturbasert reiseliv, kulturarv og turisme, samt utfordringer knyttet til overturisme og naturvern.
Annet	Publikasjoner som ikke passer inn i en av de andre klyngene.

En mer inngående presentasjon av det konkrete innholdet i publikasjonene i klyngene gis i kapittel 3.3. På svært overordnet nivå kan vi si at de viktigste forskningsspørsmålene i korpuset favner om dimensjoner vi kjenner igjen fra norsk distriktspolitikk – demografiske endringer, næringsgrunnlag og kompetanse, infrastruktur og politisk styring. Disse er selvfølgelig også overlappende problemstillinger.

3 Bibliometri og tematisk fordeling

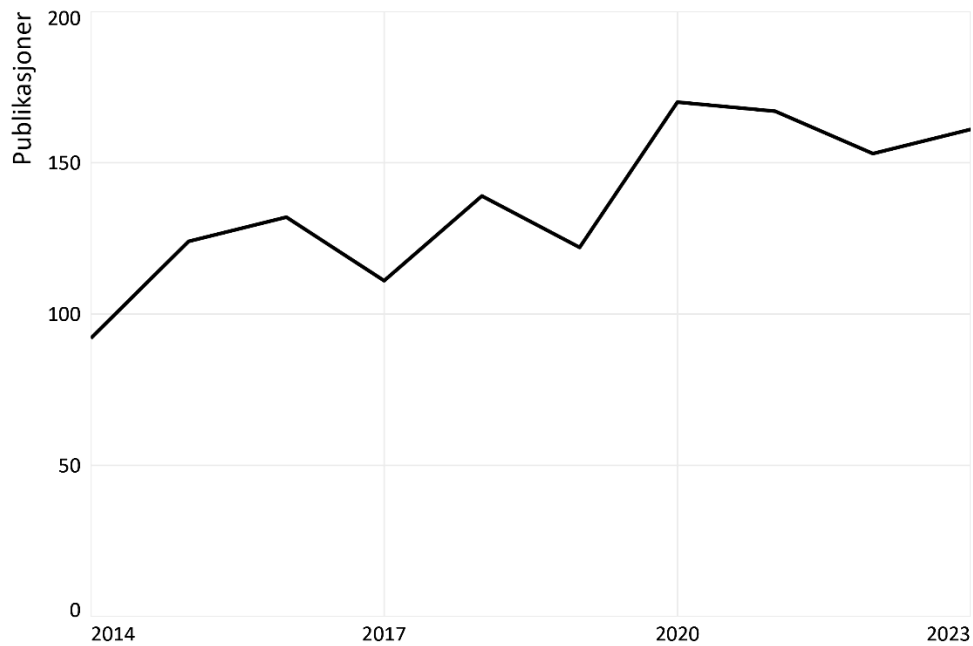
I dette kapittelet vil vi gi en overordnet beskrivelse av det endelige korpuset. Vi har valgt tre innganger til å få en bedre forståelse av hvordan norsk forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling ser ut. En bibliometrisk basert analyse kan gi et omriss av utviklingen i når og hvor det publiseres, samt plassere forskningen i en faglig kontekst. En gjennomgang av de viktigste fagmiljøene kan gi en indikasjon på hvilke institusjoner som bidrar mest til denne forskningen (og hvor i landet de sitter). En tematisk gjennomgang kan si noe om hvilke forsknings-spørsmål som har fått mest oppmerksomhet innenfor det overordnede temaet, og også bidra til å belyse tema som i noe grad er underrepresentert i den norske forskningen på distrikts- og regionale utfordringer og utvikling.

3.1 Bibliometrisk profil

En bibliometrisk profil gir et oversiktsbilde av et sett publikasjoner. Formålet er å gi et inntrykk av hvordan publiseringen fordeler seg over tid, hvilke publiseringskanaler den forekommer i, samt si noe om siteringsgjennomslaget i den internasjonale forskningslitteraturen. Vi har også med en analyse av hvem som finansierer forskningen.

3.1.1 Utvikling over tid

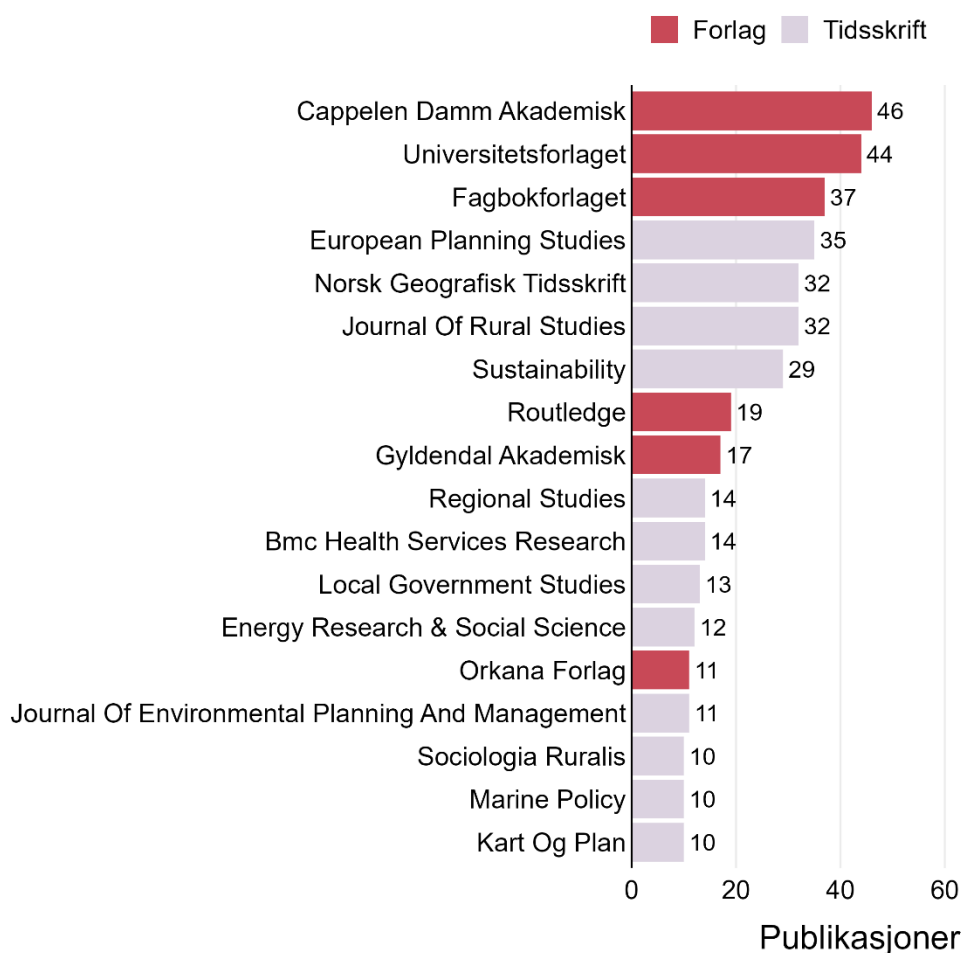
Figur 3 viser utviklingen i publisering på disse temaene over tid. De siste ti årene har den årlige publiseringen innen forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling økt med 75 prosent, fra 92 publikasjoner i 2014 til 161 i 2023. Til sammenligning har publiseringen nasjonalt hatt en økning på omtrent 40 prosent årlig i samme periode. Samtidig kan det se ut som at veksten har hatt noe av en utflating de siste årene.

Figur 3: Antall publikasjoner over tid, 2014-2023

3.1.2 Publiseringskanaler

Publikasjonene i korpuset er i all hovedsak tidsskriftartikler, men det er også et stort innslag av bøker og kapitler i vitenskapelige antologier. Figur 4 gir en oversikt over fordelingen av publiseringskanaler med minst 10 publikasjoner i perioden.

Figur 4: De viktigste publiseringskanalene til forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling etter kanaltype, 2014-2023.

I og med at denne forskningen i stor grad er orientert mot norske forhold, og er skrevet på norsk, er det ikke overraskende at norske forlag er de viktigste kanalene for denne forskningen. Disse gir ut antologier innenfor hele bredden av den norske fagporteføljen, og dekker også i stor grad samfunnsvitenskapelig forskning på norske forhold.

De mest brukte tidsskriftene reflekterer også i stor grad en samfunnsfaglig profil på forskningen, med region- og ruralstudier (*Journal of Rural Studies*, *Regional Studies*) statsvitenskap (*European Planning Studies*, *Local Government Studies*, *Kart og Plan*) og sosiologi (*Sociologia Ruralis*,) sterkt representert. Samtidig er det en lang hale av publiseringskanaler – til sammen fordeler de 1364 publikasjonene seg på 577 forskjellige forlag og tidsskrifter.

3.1.3 Finansører

Både Cristin og Web of Science har data på finansieringskilde oppgitt på publikasjoner. Disse er stort sett begrenset til den finansierende institusjonen og mangler ofte informasjon om det konkrete prosjektet eller programmet publikasjonen er finansiert under. Tabell 5 gir en oversikt over største finansørene av forskning i korpuset.

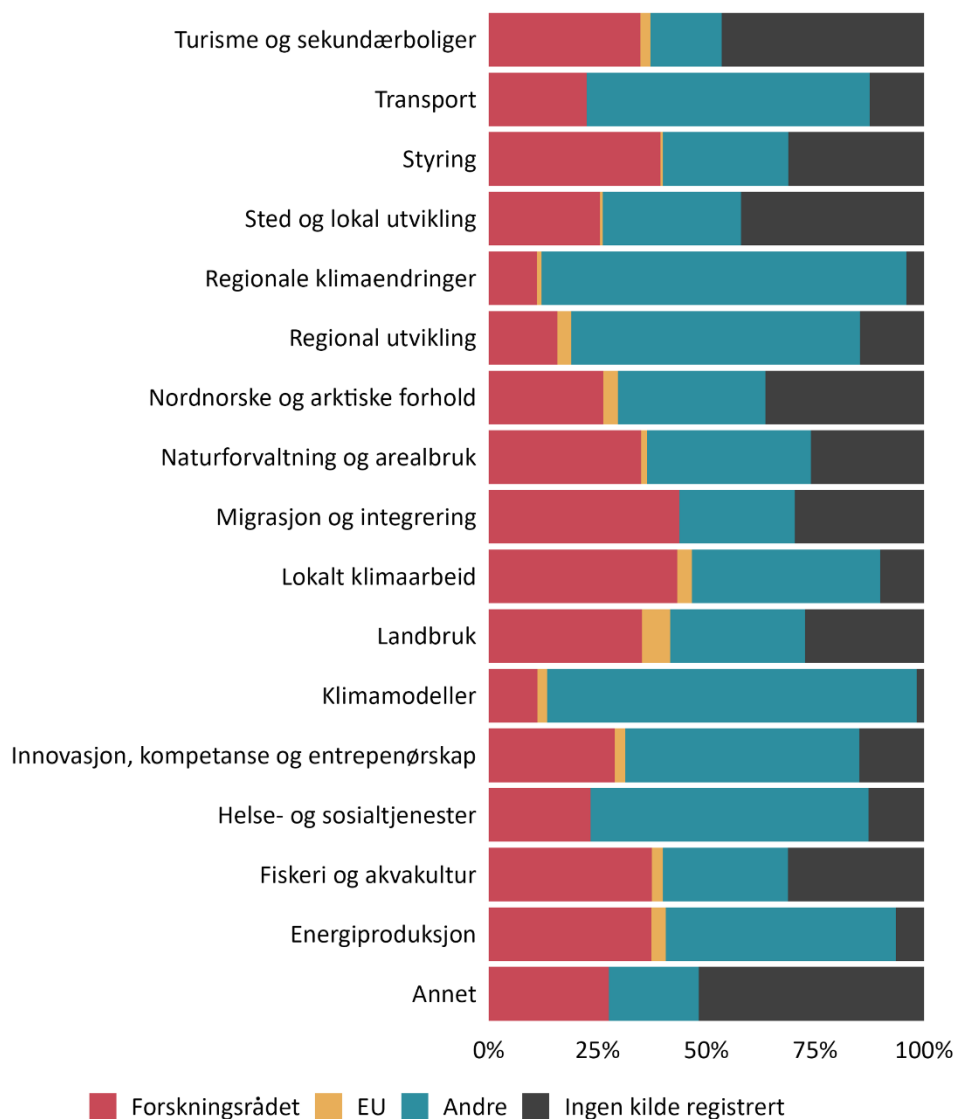
Tabell 5: Viktigste finansører av forskning i korpuset.

Finansør	Finansierte publikasjoner
Norges forskningsråd	355
EU	34
UKRI	18
NTNU	11
National Natural Science Foundation of China	10
Academy of Finland	8
UiB	8
Vienna Scientific Cluster (VSC)	6
Japan Society for the Promotion of Science	5
Vetenskapsrådet	5

Totalt er det Norges forskningsråd som finansierer klart flest publikasjoner, men det er en lang hale av finansører som står oppført på én eller et par publikasjoner – totalt er det 646 forskjellige finansører for denne forskningen.

Det er noen forskjeller i hvilke temaer som støttes av hvilke finansører. Figur 5 viser fordelingen av finansører fordelt på tema. De to største enkeltfinansørene, NFR og EU, er skilt ut som egne kategorier, i tillegg til publikasjoner uten oppgitt finansieringskilde.

Figur 5: Fordeling av finansiører på tema.

Norges forskningsråd er en viktigere finansieringskilde av forskning på migrasjon og integrering, landbruk og energiproduksjon enn deres andel av totalen skulle tilsi. Motsatt er det tydelig at den mer naturvitenskapelig innrettete forskningen på regionalt klima og klimamodeller i stor grad får finansiering fra andre kilder. Dette gjenspeiler at en del av denne forskningen foregår i store internasjonale samarbeid og ikke begrenser seg til norske forskere og forskningsinstitusjoner.

3.1.4 Siteringer i politiske dokumenter

Som del av oppdraget har vi også undersøkt hvorvidt norske offentlige politiske dokumenter har referanser til publikasjoner i vårt korpus. Alle forfatternavn i

korpuset ble koblet mot fullteksten til alle 721 norske offentlige utredninger som er registrert i den såkalte KUDOS-basen (se kapittel 2.2). Tittelen på publikasjonene i korpuset ble så koblet mot de NOUene hvor forfatternavnene opptrådte. Selv om norske offentlige dokumenter ikke følger noen standard praksis for referanseføring, anser vi kombinasjonen av søk på forfatternavn og tittel som dekkende for det som måtte være av vitenskapelige referanser i offentlige dokumenter – uten denne informasjonen er referanser til andre dokumenter nesten umulige å spore opp.

Vi identifiserte 19 referanser fra NOUer til publikasjoner i vårt korpus. Det er ikke lett å si om dette er mye eller lite, men det er viktig å ha i mente at der politiske dokumenter refererer til forskning, baserer de seg i liten grad på enkeltstudier som kilde, men heller refererer til oppsummert forskning i form av kunnskapsoppsummeringer eller kartleggingsstudier (som den du leser nå). Det er også et stort innslag av referanser til utredninger og oppdragsrapporter i slike dokumenter, men disse publikasjonstypene er ikke tatt med i analysene i denne rapporten. De referansene vi har identifisert er altså et interessant eksempel på en form for gjennomslag for forskningspublikasjoner som ikke fanges opp i vanlige siteringsanalyser. De refererte publikasjonene med forfattere er oppgitt i Tabell 6, sammen med hvilke(n) NOU de er referert i og hvilken tematisk klynge de hører hjemme i.

Tabell 6: Publikasjoner i korpuset referert i Norske offentlige utredninger.

Forfattere	Publikasjon	Referert i NOU	Klynge
Aaberge, R m.fl.	Local governments, in-kind transfers, and economic inequality	<i>NOU 2021: 2 – Kompetanse, aktivitet og inntektssikring</i>	Styring
Leiren, MD m.fl.	Community Acceptance of Wind Energy Developments: Experience from Wind Energy Scarce Regions in Europe	<i>NOU 2023: 25 – Omstilling til lavutslipp</i>	Energi-produksjon
Aarsæther, N; Hanssen, GS	Kompetanse og kapasitet: det lokale nivået - er forutsetningene tilstede?	<i>NOU 2020: 16 – Levekår i byer</i>	Styring
Abelsen, B m.fl.	Plan, recruit, retain: a framework for local healthcare organizations to achieve a stable remote rural workforce	<i>NOU 2023: 4 – Tid for handling</i>	Helse- og sosialtjenester
Amdam, J; Halvorsen, LJ	Alternativer for regionalt folkevalgt nivå	<i>NOU 2023: 9 – Generalistkommunesystemet</i>	Styring
Huemer, J; Eriksen, L	Challenges associated with the implementation of information and communication technology in municipal health services	<i>NOU 2020: 17 – Varslede drap?</i>	Helse- og sosialtjenester
Fiva, JH; Halse, AH	Local favoritism in at-large proportional representation systems	<i>NOU 2020: 6 – Frie og hemmelige valg</i>	Styring

Kristiansen, T m.fl.	Epidemiology of trauma: A population-based study of geographical risk factors for injury deaths in the working-age population of Norway	<i>NOU 2015: 17 – Først og fremst</i>	Helse- og sosialtjenester
Zahl-Thanem, A; Haugen, MS	Attitudes Toward Immigrants in Rural Norway. A Rural-Urban Comparison	<i>NOU 2022: 18 – Mellom mobilitet og migrasjon</i>	Migrasjon og integrering
Haugland, RMD	Barnevern i små distriktskommuner. Faglige og organisatoriske utfordringer.	<i>NOU 2023: 7 – Trygg barndom, sikker fremtid</i>	Helse- og sosialtjenester
Hopfenbeck, TN; Petour, MTF; Tolo, A	Balancing tensions in educational policy reforms: large-scale implementation of Assessment for Learning in Norway	<i>NOU 2023: 1 – Kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling i skolen</i> <i>NOU 2023: 27 – Et nytt system for kvalitetsutvikling</i>	Styring
Hopland, AO	Voter information and electoral outcomes: the Norwegian list of shame	<i>NOU 2016: 4 – Ny kommunelov</i>	Styring
Jenssen, S; Robertsen, ØK	Det kommunale handlingsrommet - bare for små kommuner?	<i>NOU 2019: 23 – Ny opplæringslov</i>	Styring
Munkejord, MC	Lokalsamfunnets betydning i innvanderes fortellinger om å starte egen virksomhet	<i>NOU 2020: 12 – Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn</i>	Migrasjon og integrering
Rye, JF	Labour migrants and rural change: The “mobility transformation” of Hitra/Frøya, Norway, 2005–2015	<i>NOU 2022: 18 – Mellom mobilitet og migrasjon</i>	Migrasjon og integrering
Stein, J	The local impact of increased numbers of state employees on start-ups in Norway	<i>NOU 2020: 15 – Det handler om Norge</i>	Innovasjon og entreprenørskap
Teigen, H	Distriktpolitikkens historie i Norge	<i>NOU 2020: 15 – Det handler om Norge</i> <i>NOU 2020: 12 – Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn</i>	Annet

3.2 Fagmiljøer

Forskningen som er relevant for denne rapporten skjer i stor grad i et lite nettverk av fagmiljøer som ikke nødvendigvis er lokalisert ved de store forskningsinstitusjonene i landet. Norge har mange forskningsinstitutter som spesialiserer seg på forskning på tema som angår den regionen de opererer i. Noen er også spesialisert mot regionale og distriktpolitiske spørsmål på tvers av regioner. Forskningsinstituttet Ruralis, og By og regionforskningsinstituttet NIBR ved OsloMet er eksempler på miljøer som er tematisk innrettet mot forskning på de spørsmålene som dekkes i denne rapporten.

3.2.1 Publikasjonsandeler

Det er stor forskjell i hvor mye som publiseres av de involverte fagmiljøene. Tabell 7 gir en oversikt over hvor mange forfatterandeler hvert fagmiljø står for, for fagmiljø med minst fem forfatterandeler i perioden. Forfatterandeler er valgt fordi mange publikasjoner er samarbeid mellom flere forfattere og institusjoner, og heltelling av publikasjoner ville gitt et inntrykk av for høy produksjon for de mest sampubliserende institusjonene. En ren opptelling gir likevel ikke et komplett bilde av hvor orientert en institusjon er rundt forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og heller ikke hvor stor andel de aktuelle publikasjonene utgjør av fagmiljøets samlede publisering. Tabellen viser derfor også hvor stor andel av institusjonens totale publisering som er viet forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling.

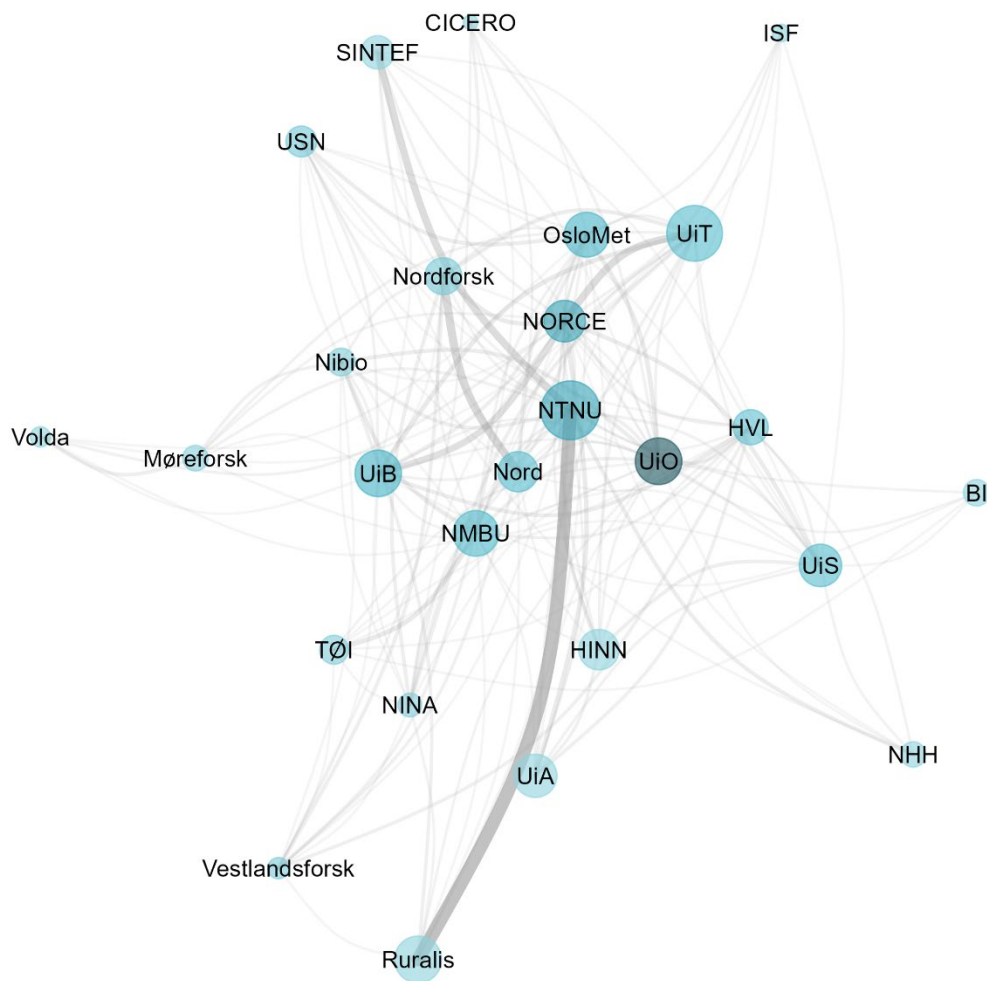
Tabell 7: Publikasjonsandeler per institusjon, 2014-2023.

Institusjon	Antall andeler i korpus	Prosent av institusjonens publisering
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	121,1	0,4 %
UiT Norges arktiske universitet	105,3	1,1 %
Ruralis	67,4	43,0 %
Universitetet i Oslo	65,7	0,2 %
Universitetet i Bergen	65,2	0,5 %
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	62,4	1,3 %
OsloMet – Storbyuniversitetet	59,3	0,8 %
Universitetet i Agder	53,8	1,0 %
Universitetet i Stavanger	50,3	0,9 %
NORCE	48,4	2,8 %
Høgskolen i Innlandet	44,8	1,7 %
Nord universitet	43,9	1,3 %
Nordlandsforskning	34,7	24,6 %
Høgskulen på Vestlandet	29,9	0,8 %
SINTEF	26,0	0,6 %
Universitetet i Sørøst-Norge	20,8	0,4 %
Transportøkonomisk institutt	17,3	4,2 %
Norsk institutt for bioøkonomi	15,3	1,3 %
Handelshøyskolen BI	13,3	0,8 %
Møreforskning	12,2	10,6 %
Norges Handelshøyskole	11,0	1,0 %
Vestlandsforskning	7,7	5,3 %
Norsk institutt for naturforskning	7,1	0,9 %
Høgskulen i Volda	6,9	0,8 %
Institutt for samfunnsforskning	5,5	1,2 %
CICERO	5,0	1,7 %

Listen er, ikke overraskende, dominert av de største universitetene i landet, som utgjør syv av de åtte mest publiserende institusjonene – Ruralis er det eneste forskningsinstituttet blant dem, og de publiserer 60 prosent mer enn neste institutt på listen, NORCE.

3.2.2 Sampublisering

Som nevnt over blir de fleste publikasjoner til i samarbeid med andre. Mange av de fagmiljøene som publiserer på rapportens tema er kolleger i forskning, som jobber sammen på tvers av institusjonell tilhørighet. Figur 6 gir en fremstilling av det totale sampubliseringsnettverket i korpuset. Størrelsen på nodene angir institusjonens sentralitet i nettverket, altså hvor mange samarbeidsrelasjoner som flyter gjennom denne institusjonen.³ Tykkelsen på linjene mellom nodene angir hvor mange sampublikasjoner det er mellom de to institusjonene.

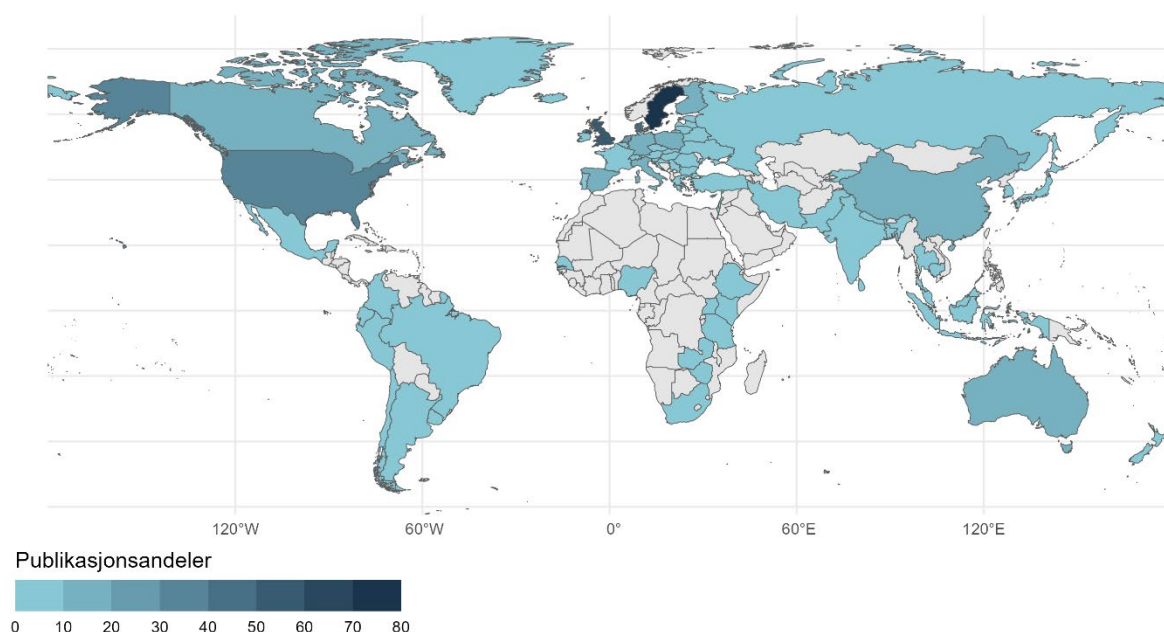
Figur 6: Sampublisering mellom institusjonene i korpuset.

Størrelse på sirkelen angir institusjonens forfatterandeler, og tykkelsen på streken angir antallet sampublikasjoner mellom to institusjoner. Fargen på sirkelen angir nettverkssentralitet, hvor mørkere farger er mer sentrale sampubliseringspartnere.

³ Det er mange mulige mål på sentralitet i et nettverk. Denne implementeringen er basert på antallet baner i nettverket som er innom en gitt node (Freeman, 1978).

Av figuren ser vi at NTNU er den institusjonen med flest sampubliserte forfatterandeler. Samtidig er det UiO som har høyest nettverkssentralitet, altså er den noden som flest sampubliseringsrelasjoner går gjennom. UiT, NORCE og NMBU er alle av omtrent samme sentralitetsgrad. Ruralis, som står for tredje flest forfatterandeler i korpuset, sampubliserer nesten utelukkende med NTNU, og er derfor ikke like sentrale i nettverket som andelen av total produksjon skulle tilsi.

Selv om mye av forskningen på distriktsutfordringer og regional utvikling er norskspråklig, er det også aktiv sampublisering med miljøer i utlandet. Figur 7 viser et verdenskart hvor landene er farget etter hvor mye sampublisering på temaet det er med dette landet.

Figur 7: Forfatterandeler publisert med forskjellige land, 2014-2023.

Sverige er landet med klart mest sampublisering, etterfulgt av Storbritannia og så USA. Deretter er det andre land i Vest-Europa, Kina og Australia, etterfulgt av Canada, og så diverse andre land i Asia og Sør-Amerika. Sampublisering med afrikanske land er nesten fraværende.

Denne sampubliseringsprofilen er ganske lik Norges sampubliseringsprofil generelt, med unntak av at sampubliseringen innen forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling er spesielt sterk med svenske forskningsmiljø.

3.3 Forskningstema

Som beskrevet i kapittel 2.4 har vi foretatt en tematisk basert inndeling av publikasjonene i korpuset i tematiske klynger. Disse klyngene har blitt satt sammen basert på tekstlighet i tittel, sammendrag og forfatternes valgte

nøkkelbegrep fra artiklene. Her vil vi gi en oversikt over hvilke temaer som dekkes i hver enkelt klynge, samt hvilke fagfelt publikasjonene tilhører. De forskjellige temaene vil bli eksemplifisert av de mest siterte publikasjonene som er relevante for hvert tema. Deretter vil vi vise noen fordelinger mellom tema og fagmiljø, utvikling over tid og siteringsgjennomslag.

Energiproduksjon

Denne klyngen er sentrert rundt spørsmål knyttet til utvikling av fornybar energi, spesielt vindkraft og bioenergi, i rurale områder. Publikasjonene diskuterer lokal motstand mot vindkraftutbygging (Leiren et al., 2020), bærekraftig omstilling av energisystemer (Bolwig et al., 2020) og styring og planlegging av energiprosjekter på lokalt og nasjonalt nivå (Clausen & Rudolph, 2020). Flere publikasjoner tar for seg tekniske spørsmål ved konkrete utbyggingsprosjekter (Szulecka, 2019). Det er også analyser av økonomiske og miljømessige konsekvenser av fornybar energiproduksjon (May et al., 2021).

Noen politiske momenter i denne litteraturen går på spenningen mellom nasjonale klimamål og lokale miljøhensyn ved utbygging av fornybar energi (Suškevičs et al., 2019), fordelingen av byrder og gevinster mellom lokalsamfunn og nasjonale interesser (Saglie et al., 2020), og dilemmaer knyttet til rettferdig omstilling av regioner som er avhengige av fossil energi (H. E. Normann, 2015).

Publikasjonene kommer hovedsakelig fra fagfeltene energipolitikk, bærekraftig utvikling, innovasjonsstudier, økonomisk geografi og miljøvitenskap. Det er også mange publikasjoner innen grønn teknologi og ingeniørfag.

Fiskeri og akvakultur

Fiskeri og akvakultur-klyngen er delt i to. På den ene siden finner vi forskning på fiskerinæringen og -flåten, med blant annet spørsmål om kvoteregulering og lokal og regional utvikling knyttet til kystfiske (Rochette et al., 2015). Her finner vi spørsmål om fordeling av fiskerettigheter og kvoter mellom kystfiskere og havgående flåte (Sørdahl et al., 2015). På den andre siden er det forskning på akvakultur, det vil si oppdrettsnæringen og forsøk på næringsutvikling innen annen regulert produksjon av sjømatressurser som dyrking av tang og tare (Greenhill et al., 2021). Forskningen her omhandler blant annet spørsmål om miljømessige utfordringer knyttet til lakselus og rømming (Kristoffersen et al., 2014) og balansegangen mellom lokal verdiskaping og sysselsetting i kystsamfunn versus sentralisering og industrialisering av næringen (Vormedal & Skjærseth, 2020).

Publikasjonene kommer hovedsakelig fra fagfeltene fiskeriøkonomi, akvakultur, marinbiologi, og ressursforvaltning. Sosiologiske studier av hvordan endringer i kystnæringen påvirker lokalsamfunn er også godt representert.

Helse- og sosialtjenester

Forskningen i denne klyngen reflekterer noen sentrale utfordringer som offentlige leverandører av helse-, omsorg- og sosialtjenester står overfor i områder med spredt befolkning. De viktigste temaene som tas opp omhandler utfordringer med å levere helsetjenester i rurale og avsidesliggende områder (Abelsen et al., 2020), innføring av ny teknologi og telehelsetjenester (Speyer et al., 2018), effekten av samhandlingsreformen og oppgavefordelingen mellom kommuner og spesialisthelsetjenesten (Skinner et al., 2021), palliativ omsorg og eldreomsorg (Johansen & Ervik, 2022), samt folkehelse og forebygging av helseforskjeller (Weiss et al., 2016). En sentral diskusjon er ressursfordeling og prioriteringer i helsevesenet, særlig med tanke på regionale forskjeller i ressurstilgang og allmennhelse (Hagen et al., 2018), i tillegg til behovet for samordning på tvers av sektorer og profesjoner (Eika & Hvalvik, 2022). Desentralisering av ansvar til kommunene for folkehelse og forebyggende arbeid er også et gjennomgående tema i flere av studiene (Garmann-Johnsen, 2015).

Publikasjonene kommer hovedsakelig fra fagfeltene helsepolitikk og helseadministrasjon, folkehelse og epidemiologi, sykepleievitenskap, helse-tjenesteforskning, samt geriatri og eldreomsorg. Det er en klar overvekt av forskning på helsetjenester, men også utformingen av sosialtjenester diskuteres.

Innovasjon, kompetanse og entreprenørskap

Denne klyngen dreier seg om innovasjonsklynger, nettverk og kunnskapsdeling mellom aktører (Trippel et al., 2015). Flere studier diskuterer hvordan regioner kan diversifisere sin næringsstruktur, spesielt i mer perifere områder (Neffke et al., 2018). Mange av publikasjonene omhandler også betydningen av næringsklynger med lignende spesialisert kompetanse for regional utvikling.⁴ Samspillet mellom bedrifter, kunnskapsinstitusjoner og offentlige aktører for å fremme innovasjon og entreprenørskap står sentralt (Lund & Karlsen, 2020). Det er også et tema hvordan regioner kan utnytte sine eksisterende ressurser og kompetanse for å skape nye utviklingsveier (Trippel et al., 2018), samt hvordan de kan koble seg på globale kunnskapsnettverk (Aslesen & Harirchi, 2015). Balansen mellom å bygge på eksisterende styrker og skape ny diversifisering er et gjennomgående tema (Grillitsch & Asheim, 2018).

Publikasjonene kommer hovedsakelig fra fagfeltene samfunnsgeografi, innovasjonsstudier og entreprenørskapsforskning. Mange av studiene benytter kvalitative metoder som casestudier for å forstå utviklingsprosesser i spesifikke regionale kontekster.

---

⁴ <https://www.fpol.no/bedre-klyngepolitikk-for-innovasjon-og-regional-utvikling/>.

Klimamodeller

De viktigste temaene i klimamodell-klyngen er evaluering og forbedring av regionale klimamodeller, spesielt for områder med kompleks topografi (Collins et al., 2018). Mange publikasjoner presenterer nye metoder for å nedskalere globale klimamodeller for å gi mer detaljerte projeksjoner på lokal og regional skala (Jacob et al., 2020). Slike tilpassete modeller kan så tilrettelegges for bruk i klimatilpasning på lokalt og regionalt nivå. Det er også en del effektstudier som undersøker endringer i ekstremvær som kraftig nedbør, stormer og tørke under fremtidige klimascenarier (Ban et al., 2021), diskusjoner rundt usikkerhet i klimamodellene (Smith et al., 2020) og hvordan man best kan formidle og bruke projeksjoner med usikkerhet i beslutningstaking (Madsen et al., 2017).

Dette er en utelukkende naturvitenskapelig klynge, og artiklene kommer hovedsakelig fra fagfeltene klimamodellering, meteorologi, hydrologi og klimatilpasning. Mange av studiene er utført innenfor større forskningsprogrammer som EURO-CORDEX, som koordinerer regionale klimasimuleringer over Europa.

Landbruk

Landbruks-klyngen tar opp strukturelle og sosiale endringer i norsk landbruk, særlig den økende sentraliseringen i drift og eierskap i landbruket (Almås & Vik, 2015). Flere publikasjoner studerer bønders tilpasningsstrategier til endrede rammevilkår, som klimaendringer, ny teknologi og endrede markedsforhold (Bernués et al., 2016). Dette berører utforming av landbrukspolitikk og distriktspolitikk for å sikre et levende landbruk over hele landet (Mei et al., 2022). Det diskuteres hvordan man kan balansere hensynet til effektiv matproduksjon med andre samfunns mål som miljøvern, dyrevelferd og bevaring av kulturlandskap (Koopmans et al., 2018).

Publikasjonene kommer hovedsakelig fra fagfeltene landbrukssosiologi og bygdesosiologi.

Styring

Dette er den klart største klyngen. Temaene som tas opp kan grovt deles i to spor: Det ene diskuterer strukturelle endringer i lokalpolitikken med kommunereform og kommunesammenslåinger som bakteppe (Stein et al., 2023), forholdet mellom stat og kommune og kommunal styring (Geys & Sørensen, 2016), samt demokrati, medvirkning og lokalpolitikeres rolle og innflytelse i en tid med sterkere administrativ styring (Fiva & Halse, 2016). Den andre dreier seg mye om kommunal økonomi, investeringer i og vedlikehold av kommunal infrastruktur, planlegging og arealforvaltning (Johnsen, 2018) og strategisk posisjonering og

omdømmebygging for kommuner som ønsker å skape vekst eller motvirke fraflytting (Wæraas, 2015).

Flere politiske spørsmål berøres av forskningen. Dette inkluderer utformingen av kommunestrukturen i Norge og hvordan man best kan organisere lokalt selvstyre og balansere hensynet til lokalt handlingsrom med behovet for nasjonal styring og likeverdige tjenester (Christensen et al., 2020). Videre er det fokus på hvordan man kan styrke lokaldemokratiet og øke innbyggernes deltakelse i beslutningsprosesser (Jacobsen, 2015). Det er også oppmerksomhet rundt interkommunalt samarbeid som en måte å møte utfordringer på, samt hvordan dette påvirker demokratisk styring (Arntsen et al., 2021).

Publikasjonene kommer hovedsakelig fra fagfeltene statsvitenskap, offentlig administrasjon og ledelse, kommunalforskning, planlegging og regionalforskning.

Lokalt klimaarbeid

Lokalt klimaarbeid tar for seg kommuners og lokalsamfunns rolle i klimatilpasning og implementering av klimatiltak på lokalt nivå (Amundsen et al., 2018). Et sentralt tema er samspillet mellom ulike forvaltningsnivåer i klimapolitikken i utformingen og implementeringen av klimapolitikk, herunder spørsmål om lokal autonomi versus statlig styring (Hauge et al., 2018). Dette gjør seg særlig gjeldende i vernesaker og ved tilfeller hvor lokal næringsvirksomhet kan komme til å gå på tvers av nasjonale målsetninger for utslippsreduksjoner (Aall et al., 2023). Økonomiske aspekter ved klimatilpasning, som finansiering av lokale tiltak og bruk av økonomiske virkemidler, er også fremtredende politiske temaer i flere av studiene (Lundqvist & Kasa, 2017).

Faglig sett er artiklene en blanding av statsvitenskap, offentlig forvaltning, og miljøstudier. Det er også innslag av forskning fra klimavitenskap, planleggingsforskning og samfunnsgeografi.

Migrasjon og integrering

Det viktigste sporet i denne klyngen er internasjonal migrasjon til rurale steder i Norge. De fleste studiene omhandler arbeidsinnvandrere, men det er også publikasjoner om flyktninger og livsstilmigranter. Mange av artiklene omhandler arbeidsinnvandreres arbeidsvilkår og deltakelse i lokale arbeidsmarked (Friberg, 2016). Det er flere studier av boforhold og trivsel blant innvandrere i distriktene og innvandreres sosiale relasjoner (Aasland & Søholt, 2019), samt lokalsamfunnenes og lokale myndigheters respons på økt innvandring (Søholt et al., 2018). Andre sentrale temaer inkluderer innvandreres bidrag til lokal økonomi og demografi (Elstad & Heggebø, 2021), sosial mobilitet blant innvandrere, og utfordringer knyttet til arbeidsforhold og utnyttelse av utenlandsk arbeidskraft i

rurale næringer (Rye et al., 2019). Studiene belyser også lokal og nasjonal integreringspolitikk i rurale områder, inkludert spørsmål om boligpolitikk, språkopplæring og tilgang til velferdstjenester (Magnussen et al., 2023). Klyngen inkluderer også et mindre antall publikasjoner som omhandler innenlandsflytting knyttet til rurale områder.

Publikasjonene kommer primært fra fagfeltene sosiologi, samfunnsgeografi, migrasjonsstudier og bygdesosiologi. Det er også innslag av forskning fra økonomi, antropologi og statsvitenskap.

Naturforvaltning og arealbruk

De viktigste temaene som tas opp i denne klyngen er forvaltning av verneområder og nasjonalparker, konflikter mellom naturvern og lokal utvikling (Engen et al., 2018) og bærekraftig bruk av naturressurser (Hausner et al., 2015). Samspillet mellom ulike forvaltningsnivåer i naturforvaltningen og spenningen mellom statlig styring og lokal medvirkning i forvaltningen av verneområder tematiseres av flere (Hongslo et al., 2016). Andre sentrale temaer inkluderer lokalsamfunns holdninger til vern (Engen et al., 2019), urfolks rettigheter i verneområder (S. Normann, 2021), og utfordringer knyttet til klimaendringer og tap av biologisk mangfold (Lundberg & Richardson, 2021).

Publikasjonene kommer primært fra fagfeltene naturforvaltning, miljøvitenskap, samfunnsgeografi og planleggingsstudier. Det er også innslag av forskning fra statsvitenskap, antropologi og juss.

Nordnorske og arktiske forhold

Denne klyngen er til fordi mange av utfordringene som tas opp i publikasjonene har en særskilt betydning for nordområdene, selv om flere av temaene kan kjennes igjen i andre klynger. De viktigste temaene som tas opp er ressursutvinning og industriutvikling i nord (Nilsen, 2016), klimaendringer og -tilpasning (Instanes et al., 2016), urfolks rettigheter i møte med industriell utvikling og energiutbygging (Hausner et al., 2020), turisme samt geopolitiske spørsmål knyttet til Arktis og Norges forhold til Russland (Roseth, 2015). Balansen mellom økonomisk utvikling og miljøhensyn i Arktis, særlig knyttet til olje- og gassutvinning og gruvedrift, går igjen i flere publikasjoner (Nilsen & Njøs, 2022). Noen studier ser også på tema vi finner i andre klynger, som turisme, fiskeri, energiutvikling, og lokalsamfunnsutvikling, men med et særskilt fokus på Nord-Norge.

Publikasjonene kommer primært fra fagfeltene samfunnsgeografi, statsvitenskap, antropologi og arktiske studier. Det er også innslag av forskning fra økonomi, klimavitenskap, og marine studier.

Regional utvikling

Denne klyngen omhandler utvikling, kompetanse og økonomisk vekst på regionalt nivå. I denne klyngen finner vi flere studier som ser på betydningen av universiteters og høyskoleers rolle i regional utvikling (Benneworth et al., 2017), betydningen av institusjonell kvalitet og sosial kapital for økonomisk vekst (Hansen, 2022), effekter av desentralisering, og ulike former for regionale innovasjonssystemer (Billington et al., 2018). Forholdet mellom høyere utdanningsinstitusjoner, næringsliv og offentlige myndigheter er et gjennomgående tema (Brekke, 2021). Andre sentrale temaer inkluderer regional ledelse og styring og forholdet mellom sentrum og periferi (Grillitsch et al., 2021), og knytter an til spørsmål om riktig forvaltningsnivå for beslutninger som angår hele regioner (Fitjar et al., 2019).

Publikasjonene kommer primært fra fagfeltene økonomisk geografi og statsvitenskap. Det er også innslag av forskning fra organisasjonsstudier, innovasjonsstudier og politisk økonomi.

Regionale klimaendringer

Denne klyngen skiller seg fra både den matematisk informerte klimamodellklyngen og klyngen for lokalt klimaarbeid, da de viktigste temaene som tas opp er endringer i temperatur, nedbør og isforhold (van Pelt et al., 2016), effekter på økosystemer og biologisk mangfold (Pilotto et al., 2020), samt konsekvenser for samfunn og menneskelig aktivitet i norske regioner eller regioner i utlandet som har relevans for norske forhold (Nicu & Fatorić, 2023).

Dette er en stort sett naturvitenskapelig klynge. Publikasjonene kommer primært fra fagfeltene klimatologi, økologi, glasiologi og geografi. Det er også innslag av forskning fra oseanografi, meteorologi og paleoklimatologi.

Sted og lokal utvikling

Publikasjonene i klyngen for sted og lokal utvikling omhandler hovedsakelig ulike aspekter ved sted, stedsutvikling, lokalsamfunn og lokale utviklingsprosesser i distriktene i Norge. Et sentralt tema i klyngen er ulike strategier for å skape attraktive og levedyktige lokalsamfunn. Dilemmaer knyttet til balansen mellom bevaring av lokal egenart og behovet for omstilling og lokal innovasjon belyses (Lysgård, 2016), det samme gjør forholdet mellom offentlige myndigheter, næringsliv og sivilsamfunn i lokal utvikling (Håkonsen & Løyland, 2016). Andre belyste temaer inkluderer stedstilørighet, lokalhistorie, lokal kultur og kulturarv (Svensson et al., 2018), frivillighet og sivilsamfunn (Kwiatkowski et al., 2020), ungdom i distriktene, og utfordringer knyttet til fraflytting og demografisk nedgang i distriktene (Farstad & Zahl-Thanem, 2021).

Publikasjonene kommer primært fra fagfeltene samfunnsgeografi, sosiologi og kulturstudier. Det er også innslag av forskning fra økonomi, statsvitenskap og antropologi.

Transport

Transport er den minste klyngen i korpuset. Den er også blant de mest homogene i temaene som omfattes innenfor klyngen. Det dreier seg i stor grad om utviklingen av rural transport og veiutbygging i regioner og kommuner (Svenson & Fjeld, 2017), effekter av investeringer i transportinfrastruktur på regional utvikling (Welde & Tveter, 2022) og nye løsninger for kollektivtransport (Rasca & Saeed, 2022). Noen publikasjoner diskuterer alternative transportformer i rurale områder i et bærekrafts- eller tilgjengelighetsperspektiv (Bokolo, 2023).

Publikasjonene kommer primært fra fagfeltene transportøkonomi, byplanlegging, samferdselsforskning og samfunnsgeografi. Det er også noe fra ingeniørvitenskap, operasjonsanalyse og regional utvikling.

Turisme og sekundærboliger

Hovedstrømmene i denne klyngen kan grovt sagt deles i to: Det er forskning på bærekraftig turisme og innovasjon og markedsføring av norsk naturturisme (Holmgren & Lindkvist, 2016), og det er spørsmål knyttet til fjellturisme og bygging av sekundærboliger i naturområder i fjellkommuner (Sheard, 2019). Når det gjelder utvikling av bærekraftig turisme i sårbare områder som Svalbard og fjordlandskap, er et sentralt tema hvordan man kan balansere økonomisk vekst gjennom turisme med miljøhensyn og lokalsamfunnets behov (Tjørve et al., 2022), spesielt i områder med mange turister og få fastboende. Utbygging av fritidsboliger i distriktskommuner får opp spenninger mellom naturvern og behovet for lokal økonomisk vekst, og mellom lokale og sentrale styringsnivå, spesielt der utbyggingen skjer nær nasjonalparker (Stokke & Haukeland, 2018).

Publikasjonene kommer primært fra fagfeltene turismestudier, bygdesosiologi, samfunnsgeografi og regional utvikling. Det er også innslag av forskning fra økonomi, planlegging og miljøstudier.

Annet

Dette er klyngen for forskning som falt inn under temaet for prosjektet, men som ikke hadde noe naturlig plass i de tematiske klyngene vi identifiserte. Det er selvfølgelig vanskelig å oppsummere de viktigste temaene i en per definisjon heterogen kategori. Noen av disse publikasjonene kommer fra norske forskere som jobber med distrikts- og regionsperspektiver i andre land enn Norge.

Det er også en del publikasjoner som diskuterer teoretiske konsepter i lys av lokale eller regionale forhold, for eksempel økt fremmedgjøring på bygda eller det sakrale i lokalidretten. Noen problematiserer inndelingen i regioner eller lokalsamfunn i det hele tatt.

Et tema som ikke var stort nok til å passe inn i en egen klynge men som likevel står for mer enn en håndfull publikasjoner, var forskning på kjønns- og likestillingspolitiske spørsmål i et lokalt perspektiv. Enkelte av disse publikasjonene ble plassert i de i tematiske klyngene, men noen havnet også i denne «Annet»-kategorien.

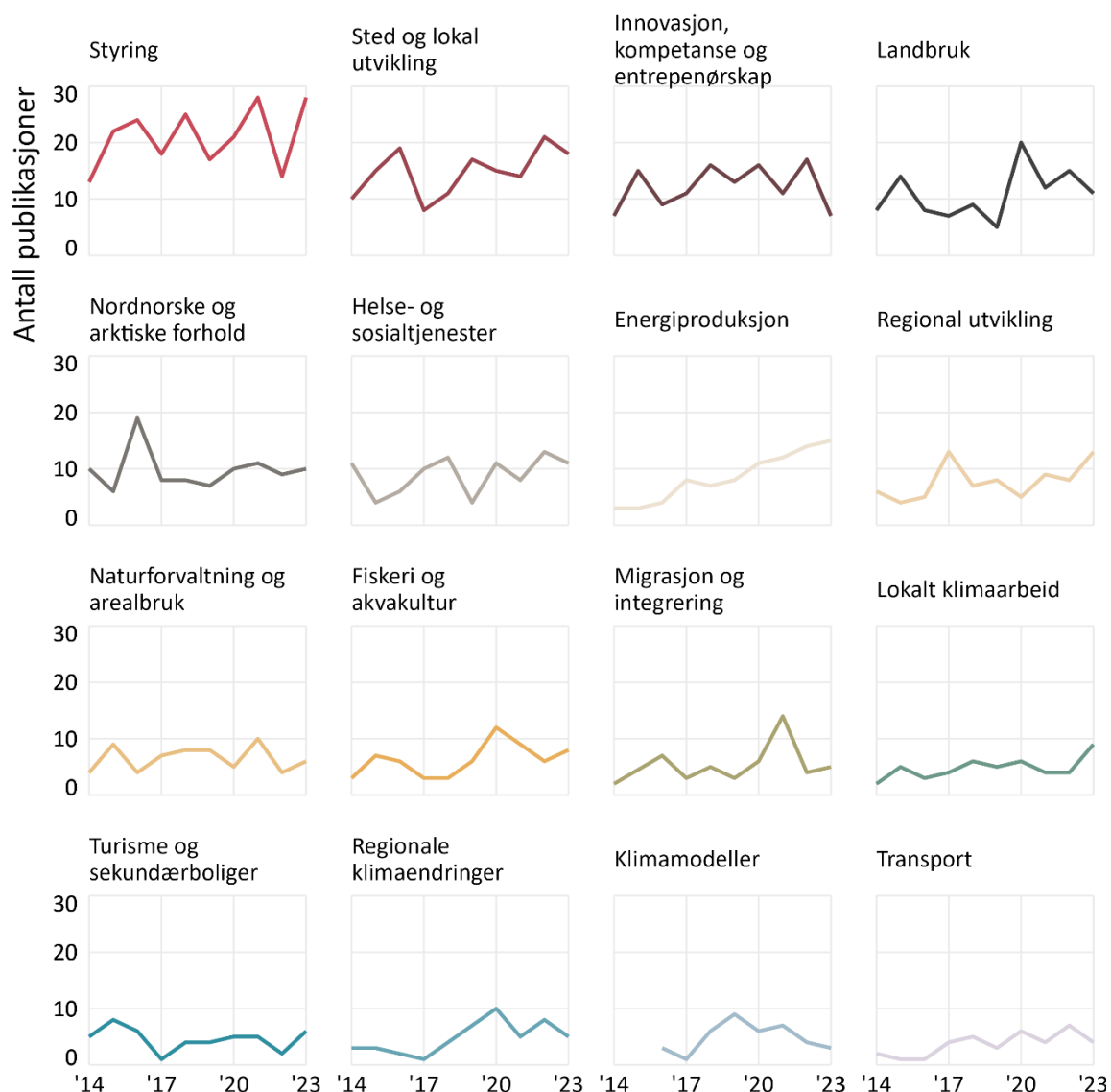
3.3.1 Overordnet fordeling

Oppsummeringen over gir ingen indikasjon på størrelsen på de forskjellige tematiske klyngene. Tabell 8 viser hvor mange publikasjoner i korpuset som er plassert i hvilken klynge.

Tabell 8: Fordeling av publikasjoner på tema.

Tema	Antall publikasjoner
Styring	210
Sted og lokal utvikling	148
Innovasjon, kompetanse og entreprenørskap	122
Landbruk	109
Nordnorske og arktiske forhold	98
Helse- og sosialtjenester	90
Energiproduksjon	85
Regional utvikling	78
Naturforvaltning og arealbruk	65
Fiske og akvakultur	63
Migrasjon og integrering	49
Lokalt klimaarbeid	48
Turisme og sekundærboliger	46
Regionale klimaendringer	41
Klimamodeller	39
Transport	37
Annet	36

Figur 8 viser utviklingen i publisering for hvert tema over tid.

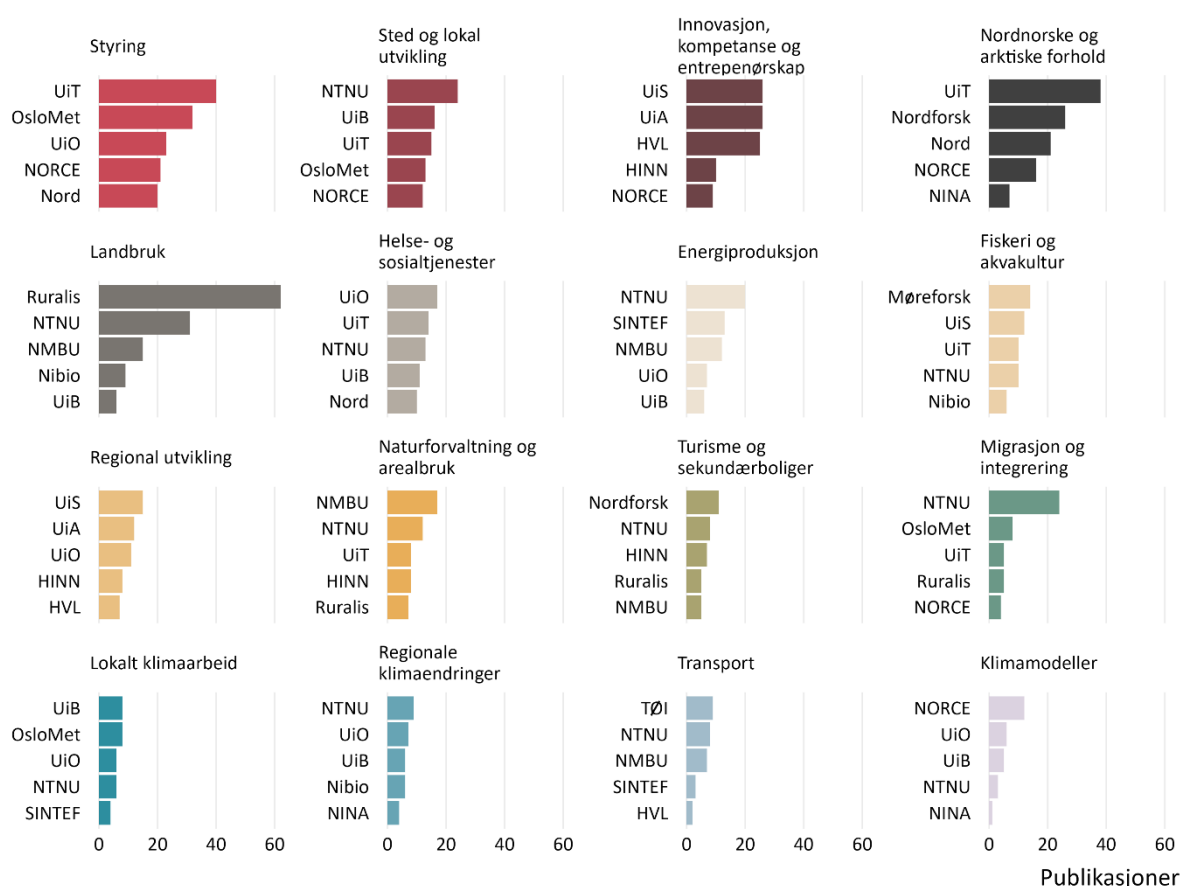
Figur 8: Publisering fordelt på år og tema, 2014-2023.

Fordelt på både år og tema blir kategoriene så små at det er betydelige svingninger fra år til år. De fleste tema er også ganske stabile over tid. Forskning på energi-produksjon og regional utvikling har hatt en jevn vekst, mens det gjenstår å se om innovasjon, kompetanse og entreprenørskap og styring, som har hatt vekst en periode, nå flater ut eller synker noe igjen.

3.3.2 Fagmiljø og tema

Forskjellige institusjoner har forskjellig faglig og tematisk innretning. Flere av forskningsinstituttene i studien er orientert mot ett eller noen få av temaene som

dekkes i rapporten. Eksempler er Nibio eller Cicero. Figur 9 viser de fem mest publiserende forskningsinstitusjonene innen hvert tema.

Figur 9: Fem mest publiserende institusjoner innenfor hvert tema, 2014-2023.

Mange av temaene har ganske jevn fordeling av forskning på institusjonene som forsker på temaet, men dette gjelder ikke alle. For eksempel er Ruralis den dominerende institusjonen på landbruksforskning, mens migrasjonsforskerne på NTNU er klart størst innen migrasjons- og integreringsforskning.

3.3.3 Siteringer og tema

Selv om mye av forskningen i korpuset er på norsk og rettet mot et publikum av norske lesere, kan det være interessant å se i hvilken grad forskningen har gjennomslag i den internasjonale forskningslitteraturen. Dette er spesielt interessant for de tilfellene hvor norske forskere publiserer sammen med utenlandske forskere, noe som også er tilfellet for mange av publikasjonene i korpuset. Dette gjøres ved å se på de siteringene som publikasjonene har mottatt.

Til å undersøke dette har vi sett på to mål for siteringsgjennomslag: fagfelt-normalisert siteringsindeks og prosentfordelinger. I begge tilfeller vurderes antallet siteringer en publikasjon har mottatt opp mot andre publikasjoner av samme type, fra samme fagfelt og fra samme år, for å kontrollere for at siteringer akkumulerer over tid, og at det er store forskjeller i hvordan fag siterer litteraturen.

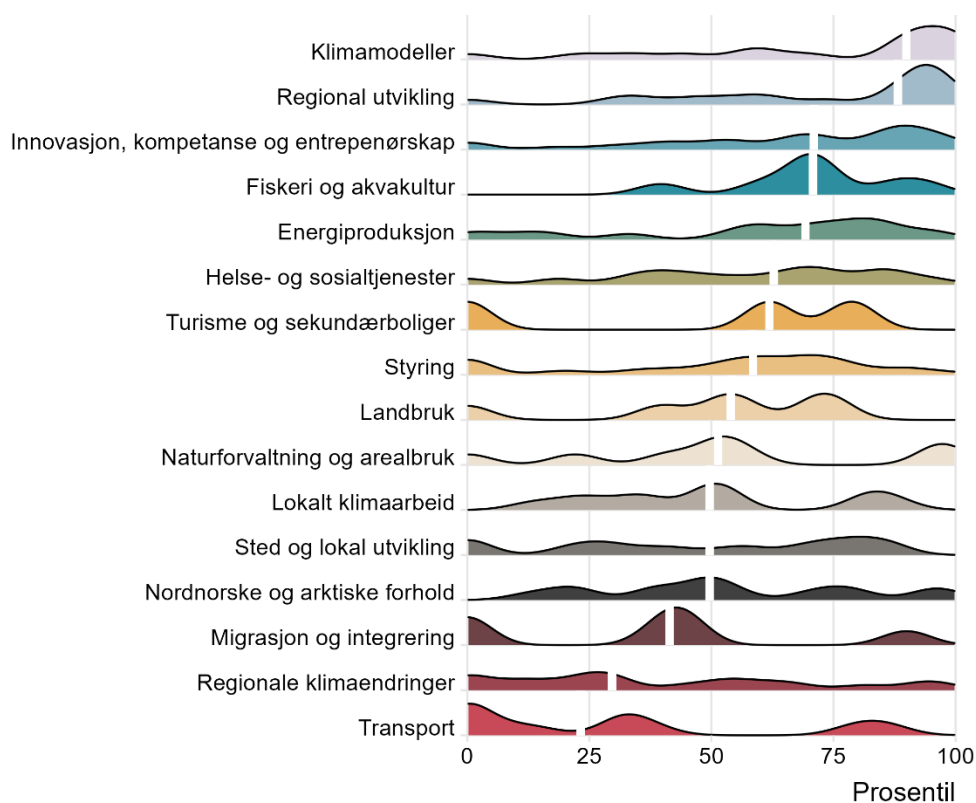
Den fagfeltnormaliserte siteringsindeksen er et forholdstall som viser hvor mye et sett publikasjoner siteres, målt opp mot andre publikasjoner i samme fagfelt og fra samme år; en verdi på 100 tilsvarer å ligge på det globale gjennomsnittet, mens en verdi på 200 vil tilsi at settet blir sitert dobbelt så hyppig som forventet. Tabell 9 viser siteringsindeksen for de forskjellige temaene.

Tabell 9: Siteringsindeks per klynge, 2020-2022.

Klynge	Siteringsindeks
Klimamodeller	367
Regional utvikling	235
Innovasjon, kompetanse og entreprenørskap	189
Naturforvaltning og arealbruk	147
Fiskeri og akvakultur	131
Nordnorske og arktiske forhold	130
Energiproduksjon	119
Helse- og sosialtjenester	108
Styring	102
Regionale klimaendringer	80
Lokalt klimaarbeid	79
Sted og lokal utvikling	73
Turisme og sekundærboliger	71
Landbruk	70
Migrasjon og integrering	66
Transport	51

Norsk forskning generelt har en siteringsindeks på rundt 120, hvilket vil si at norsk forskning i snitt blir sitert 20 prosent mer enn verdenssnittet. Kun fem av temaene innen norsk forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling ligger i området rundt denne verdien (100-140), mens sju av seksten tema ligger under verdenssnittet i siteringsgjennomslag. Samtidig må det bemerkes at forskning innen naturforvaltning og arealbruk, innovasjon, kompetanse og entreprenørskap, regional utvikling og klimamodeller blir svært høyt sitert.

Et annet interessant mål er å se på prosentilfordelingen av hvordan publikasjonene blir sitert. En publikasjons siteringsprosentil er et mål på hvor stor andel av publikasjoner innen samme fag og fra samme år som er mindre sitert enn publikasjonen. En verdi på 100 tilsier at publikasjonene er den mest siterte av alle fra samme år og fagfelt, mens en verdi på 0 tilsier at publikasjonen ikke er sitert i det hele tatt. Figur 10 viser fordelingen av prosentiler for alle publikasjoner innen temaene i korpuset. Høyden på kurven angir hvor mange publikasjoner som befinner seg på denne prosentilen. Et gap i kurven er lagt inn på medianverdien for temaets prosentiler.

Figur 10: Prosentilfordeling av siteringer til temaets publikasjoner, 2020-2022.

Prosentilfordelingen svarer, ikke overraskende, til den overordnede siteringsindeksen som vist i tabell 9. Samtidig ser vi noen interessante forskjeller i siteringsprofiler. Temaene klimamodeller, regional utvikling, energiproduksjon og fiske og akvakultur har alle ganske uniforme distribusjoner – det meste av det som publiseres på klimamodeller og regional utvikling blir mye sitert, det meste innen energiproduksjon og fiske og akvakultur samler seg rundt den 25.-30. siteringsprosentilen. Tema som naturforvaltning og arealbruk, lokalt klimaarbeid og migrasjon og integrering er langt mer ujevnt fordelt – de har noen svært høyt siterte publikasjoner, noen helt middels, og en god del lite eller ikke siterte publikasjoner. Det er ellers viktig å huske at disse siteringsanalysene kun gjelder

de publikasjonene som er indeksert i den internasjonale siteringsdatabasen, og ikke sier noe om gjennomslaget for forskning som er på norsk eller i kanaler som ikke indekseres av Web of Science. Det er altså ikke mulig å si om disse temaene har denne profilen generelt eller bare for subsettet av korpuset som er WoS-indeksert.

4 Oppsummering

Kartleggingsstudien viser at studiene fra norske forskningsinstitusjoner om utvikling og utfordringer i distriktene og regioner dekker et bredt spekter av temaer og svært mange fagområder. Temaene spenner fra kvalitative lokalsamfunnsstudier til naturvitenskapelige klimamodelleringer, via studier av innovasjon, næringsutvikling og styring. Mange av studiene omhandler sosiale og politiske forhold, men en rekke av temaene omhandler også naturbruk og ressursforvaltning (slik som jordbruk, fiske, lokal klimatilpasning og arealbruk). Vi har redegjort for de største fagfeltene og forskningsinstitusjonene og vist i analysene at det er samarbeid mellom en rekke av forskningsinstitusjonene med utstrakt samskriving. I dette kapitlet vil vi oppsummere hovedtrekkene i funnene og peke på noen kunnskapshull. Vi vil også gi noen betraktninger av muligheter og begrensninger ved den valgte metoden.

4.1 Hovedtrekk

I vår kartleggingsstudie har vi identifisert 17 overordnede temaer innenfor forskning om distriktsutfordringer og regional utvikling. Tre temaområder skilte seg ut med tanke på antall publikasjoner: Styring (210 publikasjoner), etterfulgt av sted og lokal utvikling (148 publikasjoner) og innovasjon, kompetanse og entreprenørskap (122 publikasjoner).

Samtidig identifiserte vi tre temaer som var relatert til spørsmål om klima: Lokalt klimaarbeid (48 publikasjoner), regionale klimaendringer (41 publikasjoner) og klimamodeller (39 publikasjoner). Mens de to første av disse temaene var tverrfaglige med stort innslag av samfunnsfaglig forskning var klyngen for klimamodeller nesten utelukkende naturvitenskapelig innrettet.

Mens noen temaer i sterkere grad kan knyttes til den norske konteksten (f.eks., turisme og sekundærboliger/hytter – grunnet omfanget av slike boliger i Norge, samt nordnorske og arktiske forhold) er andre temaer mer generelle, med større overføringsverdi til andre kontekster (f.eks., innovasjon, kompetanse og entreprenørskap).

Vi kan anta at temaene som er mest orientert mot norske forhold er noe underrepresentert i den internasjonale forskningslitteraturen på engelsk og bedre dekket i den nasjonale forskningslitteraturen, særlig forskningsrapporter. Dette gjenspeiles også i internasjonale siteringsmønstre. Det er tydelig at noen fag har større gjennomslag i den internasjonale forskningslitteraturen enn andre.

Temaene klimamodeller, regional utvikling, energiproduksjon og fiske og akvakultur har alle ganske uniforme mønstre. De fleste publikasjoner på klimamodeller og regional utvikling blir mye sitert; det meste innen energiproduksjon og fiske og akvakultur samler seg rundt den 25.-30. siteringsprosentilen. Andre temaer som er mindre internasjonalt sitert, som naturforvaltning og arealbruk, lokalt klimaarbeid og migrasjon og integrering, er langt mer ujevnt fordelt – de har noen svært høyt siterte publikasjoner, noen helt middels, og en god del lite eller ikke siterte publikasjoner.

4.2 Kunnskapshull

Med analysen i denne rapporten har vi kunnet tegne et bilde av den norske regional - og distriktsforskningens faglige og tematiske profil. Det gjør det også mulig å identifisere tema som til en viss grad er underbelyst i forskningen slik den har fremstått til nå. Det er selvfølgelig vanskelig å sikkert identifisere fraværet av et perspektiv uten en klar forståelse av hvor mange publikasjoner man ville forvente om et gitt tema. Samtidig er det noen perspektiver som finnes i forskningslitteraturen generelt som vi kan si er mindre representert i korpuset vårt.

Et tema som virker å være underrepresentert i denne kartleggingsstudien er studier av arbeidsliv og arbeidsmarkedet i distrikter og på lokalt nivå. Temaet er berørt i publikasjoner om arbeidsinnvandring, regional utvikling og innovasjon, men det er få publikasjoner som omhandler lokalt og regionalt arbeidsmarked og arbeidsliv mer overordnet. Ut fra den valgte metoden er det imidlertid vanskelig å si om disse temaene er fraværende i forskningen eller om de ikke har blitt identifisert med den valgte fremgangsmåten. Andre temaer som kartleggingen har funnet relativt få studier om er demografiske endringer som fraflytting og aldring. Dette er sentrale temaer innen distriktsforskningen, og flere publikasjoner hadde blitt fanget opp dersom søket også inkluderte rapporter.

4.3 Muligheter, begrensninger og implikasjoner for videre forskning

Vår kartleggingsstudie hadde som mål å identifisere og sammenstille vitenskapelige publikasjoner publisert ved norske institusjoner for å beskrive aktiviteter og temaer innen et bredt forskningsfelt: forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling. Vi ønsket også å identifisere forskningsklynger som har bidratt til å videreutvikle feltet. For å automatisere prosessen ved en kartleggingsstudie har vi kombinert automatiserte metoder i utvalg, klassifisering og koding med manuelle metoder, som har bidratt til effektiviseringen av

prosessen. Automatiseringen av ulike faser av kartleggingen har bidratt til å kunne identifisere flere forskningsbidrag og analysere et større datasett enn det ville ha vært mulig med manuelle metoder, også gitt begrensninger i ressurser. Automatiseringen gir også unike muligheter for visualisering og forenklede beskrivelser av funnene. Samtidig innebærer denne automatiseringen også noen begrensninger med tanke på hvordan funnene kan tolkes. Jo mer standardisert språket i en fagdisiplin er, jo større er potensialet for en effektivisering. Regional- og distriktsforskning kan beskrives som et interdisiplinært forskningsfelt innenfor samfunnsvitenskap med et mindre standardisert språk (Hicks, 2005) og basert på flere paradigmer, noe som kan føre til noen begrensninger med tanke på validitet ved søk-, seleksjons- og automatiseringsprosess. Noen temaer eller undertemaer som hadde blitt identifisert gjennom manuelle søk eller mer spesifikke søk, har kanskje blitt utelatt med den valgte metoden som vektla en automatisering av systematiske søk.

Samtidig har vi som beskrevet i kapittel 2.2 begrenset søket til vitenskapelige artikler, bøker og bokkapitler som er indeksert i bibliometriske databaser som Web of Science. Web of Science har ikke komplett dekning av vitenskapelige publikasjoner innen samfunnsfagene og er stort sett begrenset til engelskspråklige vitenskapelige artikler, mens Norsk vitenskapsindeks dekker både norsk- og engelskspråklige vitenskapelige publikasjoner fra norske forskere. Denne kartleggingsstudien har hatt et bredt tematisk fokus og var samtidig begrenset med tanke på ressurser. Vi har derfor valgt å utelate den delen av forskningen som er publisert i forskningsrapporter, ofte utgitt av norske forskningsinstitutter.

Analyser som hadde vært basert på forskningsrapporter hadde muligens resultert i noen andre tematiske mønstre som i større grad er publisert på norsk og i rapporter, for eksempel boligforskning.⁵

---

⁵ Som et eksempel finner et søk i databasen Kudos etter ordet «boligforskning» rundt 30 rapporter, studier og kartlegginger.

Referanser

- Abelsen, B., Strasser, R., Heaney, D., Berggren, P., Sigurðsson, S., Brandstorp, H., Wakegijig, J., Forsling, N., Moody-Corbett, P., Akearok, G. H., Mason, A., Savage, C., & Nicoll, P. (2020). Plan, recruit, retain: A framework for local healthcare organizations to achieve a stable remote rural workforce. *Human Resources for Health*, 18(1), 63. <https://doi.org/10.1186/s12960-020-00502-x>
- Aksnes, D. W., & Sivertsen, G. (2019). A criteria-based assessment of the coverage of Scopus and Web of Science. *Journal of Data and Information Science*, 4(1), 1–21. <https://doi.org/10.2478/jdis-2019-0001>
- Almås, R., & Vik, J. (2015). Strukturelle og institusjonelle endringsprosesser i den norske melkesektoren. In *Norsk matmakt i endring*. Fagbokforlaget.
- Amundsen, H., Hovelsrud, G. K., Aall, C., Karlsson, M., & Westskog, H. (2018). Local governments as drivers for societal transformation: Towards the 1.5 °C ambition. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 31, 23–29. <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2017.12.004>
- Arntsen, B., Torjesen, D. O., & Karlsen, T.-I. (2021). Asymmetry in inter-municipal cooperation in health services – How does it affect service quality and autonomy? *Social Science & Medicine*, 273, 113744. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.113744>
- Aslesen, H. W., & Harirchi, G. (2015). The effect of local and global linkages on the innovativeness in ICT SMEs: Does location-specific context matter? *Entrepreneurship & Regional Development*, 27(9–10), 644–669. <https://doi.org/10.1080/08985626.2015.1059897>
- Azis, I. J. (2020). Regional Development and Noneconomic Factors. In A. Kobayashi (Ed.), *International Encyclopedia of Human Geography (Second Edition)* (pp. 269–274). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-102295-5.10117-9>
- Ban, N., Caillaud, C., Coppola, E., Pichelli, E., Sobolowski, S., Adinolfi, M., Ahrens, B., Alias, A., Anders, I., Bastin, S., Belušić, D., Berthou, S., Brisson, E., Cardoso, R. M., Chan, S. C., Christensen, O. B., Fernández, J., Fita, L., Frisius, T., ... Zander, M. J. (2021). The first multi-model ensemble of regional climate simulations at kilometer-scale resolution, part I: Evaluation of precipitation. *Climate Dynamics*, 57(1), 275–302. <https://doi.org/10.1007/s00382-021-05708-w>

- Benneworth, P., Pinheiro, R., & Karlsen, J. (2017). Strategic agency and institutional change: Investigating the role of universities in regional innovation systems (RISs). *Regional Studies*, 51(2), 235–248. <https://doi.org/10.1080/00343404.2016.1215599>
- Bernués, A., Clemetsen, M., & Eik, L. O. (2016). Seeing Northern European Fjord and Mountain Agriculture Through Farmers' Eyes: A Critical Step in Promoting Sustainability. *Mountain Research and Development*, 36(3), 276–285. <https://doi.org/10.1659/MRD-JOURNAL-D-15-00108.1>
- Billington, M. G., Karlsen, J., Mathisen, L., & Pettersen, I. B. (2018). Unfolding the relationship between resilient firms and the region. In *Path Dependence and Regional Economic Renewal*. Routledge.
- Bokolo, A. J. (2023). Inclusive and Safe Mobility Needs of Senior Citizens: Implications for Age-Friendly Cities and Communities. *Urban Science*, 7(4), Article 4. <https://doi.org/10.3390/urbansci7040103>
- Bolwig, S., Bolkesjø, T. F., Klitkou, A., Lund, P. D., Bergaentzlé, C., Borch, K., Olsen, O. J., Kirkerud, J. G., Chen, Y., Gunkel, P. A., & Skytte, K. (2020). Climate-friendly but socially rejected energy-transition pathways: The integration of techno-economic and socio-technical approaches in the Nordic-Baltic region. *Energy Research & Social Science*, 67, 101559. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2020.101559>
- Borch, A., Thorvik, C., Ødemark, I. L., & Wollscheid, S. (2024). *Kunnskapsoppsummeringer for samfunnsvitere*. Cappelen Damm Akademisk. https://cappelendam.no/_kunnskapsoppsummeringer-for-samfunnsvitere-9788202747091
- Brekke, T. (2021). What Do We Know about the University Contribution to Regional Economic Development? A Conceptual Framework. *International Regional Science Review*, 44(2), 229–261. <https://doi.org/10.1177/0160017620909538>
- Bærenholdt, J. O. (2009). Regional Development and Noneconomic Factors. In R. Kitchin & N. Thrift (Eds.), *International Encyclopedia of Human Geography* (Vol. 9, pp. 181–186). Pergamon Press.
- Campbell, F., Tricco, A. C., Munn, Z., Pollock, D., Saran, A., Sutton, A., White, H., & Khalil, H. (2023). Mapping reviews, scoping reviews, and evidence and gap maps (EGMs): The same but different— the “Big Picture” review family. *Systematic Reviews*, 12(1), 45. <https://doi.org/10.1186/s13643-023-02178-5>
- Christensen, T., Yamamoto, K., & Aoyagi, S. (2020). Trust in Local Government: Service Satisfaction, Culture, and Demography. *Administration & Society*, 52(8), 1268–1296. <https://doi.org/10.1177/0095399719897392>

- Clausen, L. T., & Rudolph, D. (2020). Renewable energy for sustainable rural development: Synergies and mismatches. *Energy Policy*, *138*, 111289. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2020.111289>
- Collins, M., Minobe, S., Barreiro, M., Bordoni, S., Kaspi, Y., Kuwano-Yoshida, A., Keenlyside, N., Manzini, E., O'Reilly, C. H., Sutton, R., Xie, S.-P., & Zolina, O. (2018). Challenges and opportunities for improved understanding of regional climate dynamics. *Nature Climate Change*, *8*(2), 101–108. <https://doi.org/10.1038/s41558-017-0059-8>
- Eika, M., & Hvalvik, S. (2022). Municipal healthcare professionals' interprofessional collaboration during older patients' transitions in the municipal health and care services: A qualitative study. *BMC Health Services Research*, *22*(1), 918. <https://doi.org/10.1186/s12913-022-08226-5>
- Elstad, J. I., & Heggebø, K. (2021). 'Crowded out'? Immigration Surge and Residents' Employment Outcomes in Norway. *Nordic Journal of Working Life Studies*, *11*(2), Article 2. <https://doi.org/10.18291/njwls.122596>
- Engen, S., Fauchald, P., & Hausner, V. (2019). Stakeholders' perceptions of protected area management following a nationwide community-based conservation reform. *PLOS ONE*, *14*(4), e0215437. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0215437>
- Engen, S., Runge, C., Brown, G., Fauchald, P., Nilsen, L., & Hausner, V. (2018). Assessing local acceptance of protected area management using public participation GIS (PPGIS). *Journal for Nature Conservation*, *43*, 27–34. <https://doi.org/10.1016/j.jnc.2017.12.002>
- Farstad, M., & Zahl-Thanem, A. (2021). Social Transparency in Rural Areas in Norway: Promoting or Restraining the Desire to Stay? *European Countryside*, *13*(3), 550–564. <https://doi.org/10.2478/euco-2021-0032>
- Fitjar, R. D., Muringani, J., & Rodríguez-Pose, A. (2019). Decentralisation, quality of government and economic growth in the regions of the EU. *Revista de Economía Mundial*, *51*, Article 51. <https://doi.org/10.33776/rem.v0i51.3903>
- Fiva, J. H., & Halse, A. H. (2016). Local favoritism in at-large proportional representation systems. *Journal of Public Economics*, *143*, 15–26. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2016.08.002>
- Freeman, L. C. (1978). Centrality in social networks conceptual clarification. *Social Networks*, *1*(3), 215–239. [https://doi.org/10.1016/0378-8733\(78\)90021-7](https://doi.org/10.1016/0378-8733(78)90021-7)
- Friberg, J. H. (2016). New Patterns of Labour Migration from Central and Eastern Europe and its Impact on Labour Markets and Institutions in Norway: Reviewing the Evidence. In *Labour Mobility in the Enlarged Single European Market* (Vol. 32, pp. 19–43). Emerald Group Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/S0195-631020160000032002>

- Garmann-Johnsen, N. F. (2015). What seems to be the problem?—A study of connections between national contexts and regional e-health strategies. *Health Policy and Technology, 4*(2), 144–155.
<https://doi.org/10.1016/j.hlpt.2015.02.007>
- Geys, B., & Sørensen, R. J. (2016). Revenue Scarcity and Government Outsourcing: Empirical Evidence from Norwegian Local Governments. *Public Administration, 94*(3), 769–788. <https://doi.org/10.1111/padm.12262>
- Greenhill, L., Sundnes, F., & Karlsson, M. (2021). Towards sustainable management of kelp forests: An analysis of adaptive governance in developing regimes for wild kelp harvesting in Scotland and Norway. *Ocean & Coastal Management, 212*, 105816.
<https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2021.105816>
- Grillitsch, M., & Asheim, B. (2018). Place-based innovation policy for industrial diversification in regions. *European Planning Studies, 26*(8), 1638–1662.
<https://doi.org/10.1080/09654313.2018.1484892>
- Grillitsch, M., Martynovich, M., Fitjar, R. D., & Haus-Reve, S. (2021). The black box of regional growth. *Journal of Geographical Systems, 23*(3), 425–464.
<https://doi.org/10.1007/s10109-020-00341-3>
- Hagen, S., Øvergård, K. I., Helgesen, M., Fosse, E., & Torp, S. (2018). Health Promotion at Local Level in Norway: The Use of Public Health Coordinators and Health Overviews to Promote Fair Distribution Among Social Groups. *International Journal of Health Policy and Management, 7*(9), 807–817.
<https://doi.org/10.15171/ijhpm.2018.22>
- Håkonsen, L., & Løyland, K. (2016). Local government allocation of cultural services. *Journal of Cultural Economics, 40*(4), 487–528.
<https://doi.org/10.1007/s10824-015-9255-4>
- Hansen, T. (2022). The foundational economy and regional development. *Regional Studies, 56*(6), 1033–1042.
<https://doi.org/10.1080/00343404.2021.1939860>
- Hauge, Å. L., Hanssen, G. S., & Flyen, C. (2018). Multilevel networks for climate change adaptation – what works? *International Journal of Climate Change Strategies and Management, 11*(2), 215–234.
<https://doi.org/10.1108/IJCCSM-10-2017-0194>
- Hausner, V. H., Brown, G., & Lægneid, E. (2015). Effects of land tenure and protected areas on ecosystem services and land use preferences in Norway. *Land Use Policy, 49*, 446–461.
<https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2015.08.018>

- Hausner, V. H., Engen, S., Brattland, C., & Fauchald, P. (2020). Sámi knowledge and ecosystem-based adaptation strategies for managing pastures under threat from multiple land uses. *Journal of Applied Ecology*, 57(9), 1656–1665. <https://doi.org/10.1111/1365-2664.13559>
- Hicks, D. (2005). The Four Literatures of Social Science. In H. F. Moed, W. Glänzel, & U. Schmoch (Eds.), *Handbook of Quantitative Science and Technology Research: The Use of Publication and Patent Statistics in Studies of S&T Systems* (pp. 473–496). Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/1-4020-2755-9_22
- Holmgren, H., & Lindkvist, K. B. (2016). Resource management regimes and innovation in peripheral nature-based tourism: The case of North Cape tourism and sea-fishing tourism. *Norsk Geografisk Tidsskrift - Norwegian Journal of Geography*, 70(4), 203–215. <https://doi.org/10.1080/00291951.2016.1168481>
- Hongslo, E., Hovik, S., Zachrisson, A., & Aasen Lundberg, A. K. (2016). Decentralization of Conservation Management in Norway and Sweden—Different Translations of an International Trend. *Society & Natural Resources*, 29(8), 998–1014. <https://doi.org/10.1080/08941920.2015.1086456>
- Instanes, A., Kokorev, V., Janowicz, R., Bruland, O., Sand, K., & Prowse, T. (2016). Changes to freshwater systems affecting Arctic infrastructure and natural resources. *Journal of Geophysical Research: Biogeosciences*, 121(3), 567–585. <https://doi.org/10.1002/2015JG003125>
- Jacob, D., Teichmann, C., Sobolowski, S., Katragkou, E., Anders, I., Belda, M., Benestad, R., Boberg, F., Buonomo, E., Cardoso, R. M., Casanueva, A., Christensen, O. B., Christensen, J. H., Coppola, E., De Cruz, L., Davin, E. L., Dobler, A., Domínguez, M., Fealy, R., ... Wulfmeyer, V. (2020). Regional climate downscaling over Europe: Perspectives from the EURO-CORDEX community. *Regional Environmental Change*, 20(2), 51. <https://doi.org/10.1007/s10113-020-01606-9>
- Jacobsen, D. I. (2015). Regional Governance Networks: Filling In or Hollowing Out? *Scandinavian Political Studies*, 38(2), 115–136. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12037>
- Johansen, M.-L., & Ervik, B. (2022). Talking together in rural palliative care: A qualitative study of interprofessional collaboration in Norway. *BMC Health Services Research*, 22(1), 314. <https://doi.org/10.1186/s12913-022-07713-z>
- Johnsen, Å. (2018). Impacts of strategic planning and management in municipal government: An analysis of subjective survey and objective production and efficiency measures in Norway. *Public Management Review*, 20(3), 397–420. <https://doi.org/10.1080/14719037.2017.1285115>

- Karlstrøm, H. (2023). Nye kilder til data om forskningsaktivitet: Notat til NFRs arbeidsgruppe for bibliometri, 2023. In 37 [Working paper]. Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning NIFU.
<https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/3074742>
- Koopmans, M. E., Rogge, E., Mettepenningen, E., Knickel, K., & Šūmane, S. (2018). The role of multi-actor governance in aligning farm modernization and sustainable rural development. *Journal of Rural Studies*, 59, 252–262.
<https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2017.03.012>
- Kristoffersen, A. B., Jimenez, D., Viljugrein, H., Grøntvedt, R., Stien, A., & Jansen, P. A. (2014). Large scale modelling of salmon lice (*Lepeophtheirus salmonis*) infection pressure based on lice monitoring data from Norwegian salmonid farms. *Epidemics*, 9, 31–39. <https://doi.org/10.1016/j.epidem.2014.09.007>
- Kugley, S., Wade, A., Thomas, J., Mahood, Q., Jørgensen, A.-M. K., Hammerstrøm, K., & Sathe, N. (2017). Searching for studies: A guide to information retrieval for Campbell systematic reviews. *Campbell Systematic Reviews*, 13(1), 1–73.
<https://doi.org/10.4073/cm.2016.1>
- Kwiatkowski, G., Oklevik, O., Hjalager, A.-M., & Maristuen, H. (2020). The assemblers of rural festivals: Organizers, visitors and locals. *European Planning Studies*, 28(2), 255–272.
<https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1651829>
- Leiren, M. D., Aakre, S., Linnerud, K., Julsrud, T. E., Di Nucci, M.-R., & Krug, M. (2020). Community Acceptance of Wind Energy Developments: Experience from Wind Energy Scarce Regions in Europe. *Sustainability*, 12(5), Article 5.
<https://doi.org/10.3390/su12051754>
- Levac, D., Colquhoun, H., & O'Brien, K. K. (2010). Scoping studies: Advancing the methodology. *Implementation Science*, 5(1), 69.
<https://doi.org/10.1186/1748-5908-5-69>
- Lund, H. B., & Karlsen, A. (2020). The importance of vocational education institutions in manufacturing regions: Adding content to a broad definition of regional innovation systems. *Industry and Innovation*, 27(6), 660–679.
<https://doi.org/10.1080/13662716.2019.16165340>
- Lundberg, A. K., & Richardson, T. (2021). Balancing nature conservation and windpower development: The contested work that maps do in protecting Europe's last wild reindeer. *Landscape Research*, 46(2), 182–196.
<https://doi.org/10.1080/01426397.2021.1891209>
- Lundqvist, L. J., & Kasa, S. (2017). Between national soft regulations and strong economic incentives: Local climate and energy strategies in Sweden. *Journal of Environmental Planning and Management*, 60(6), 1092–1111.
<https://doi.org/10.1080/09640568.2016.1197827>

- Lysgård, H. K. (2016). The 'actually existing' cultural policy and culture-led strategies of rural places and small towns. *Journal of Rural Studies*, *44*, 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2015.12.014>
- Madsen, M. S., Langen, P. L., Boberg, F., & Christensen, J. H. (2017). Inflated Uncertainty in Multimodel-Based Regional Climate Projections. *Geophysical Research Letters*, *44*(22), 11,606–11,613. <https://doi.org/10.1002/2017GL075627>
- Magnussen, M.-L., Alasow, M., Haaland, H., & Wallevik, H. (2023). Realitetsorientering? Kategorisering av kvinner med fluktbakgrunn i Agder. In *Utenforskap, stigmatisering og fremmedfrykt på Agder: 1860 til i dag*. Cappelen Damm Akademisk.
- May, R., Jackson, C. R., Middel, H., Stokke, B. G., & Veronesi, F. (2021). Life-cycle impacts of wind energy development on bird diversity in Norway. *Environmental Impact Assessment Review*, *90*, 106635. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2021.106635>
- Mei, B., Khan, A. A., Khan, S. U., Ali, M. A. S., & Luo, J. (2022). An Estimation of the Effect of Green Financial Policies and Constraints on Agriculture Investment: Evidences of Sustainable Development Achievement in Northwest China. *Frontiers in Public Health*, *10*. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.903431>
- Müllner, D. (2013). fastcluster: Fast Hierarchical, Agglomerative Clustering Routines for R and Python. *Journal of Statistical Software*, *53*, 1–18. <https://doi.org/10.18637/jss.v053.i09>
- Neffke, F., Hartog, M., Boschma, R., & Henning, M. (2018). Agents of Structural Change: The Role of Firms and Entrepreneurs in Regional Diversification. *Economic Geography*, *94*(1), 23–48. <https://doi.org/10.1080/00130095.2017.1391691>
- Nicu, I. C., & Fatorić, S. (2023). Climate change impacts on immovable cultural heritage in polar regions: A systematic bibliometric review. *WIREs Climate Change*, *14*(3), e822. <https://doi.org/10.1002/wcc.822>
- Nilsen, T. (2016). Why Arctic policies matter: The role of exogenous actions in oil and gas industry development in the Norwegian High North. *Energy Research & Social Science*, *16*, 45–53. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2016.03.010>
- Nilsen, T., & Njøs, R. (2022). Greening of regional industrial paths and the role of sectoral characteristics: A study of the maritime and petroleum sectors in an Arctic region. *European Urban and Regional Studies*, *29*(2), 204–221. <https://doi.org/10.1177/09697764211038412>
- Normann, H. E. (2015). The role of politics in sustainable transitions: The rise and decline of offshore wind in Norway. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, *15*, 180–193. <https://doi.org/10.1016/j.eist.2014.11.002>

- Normann, S. (2021). Green colonialism in the Nordic context: Exploring Southern Saami representations of wind energy development. *Journal of Community Psychology*, 49(1), 77–94. <https://doi.org/10.1002/jcop.22422>
- Papaioannou, D., Sutton, A., Carroll, C., Booth, A., & Wong, R. (2010). Literature searching for social science systematic reviews: Consideration of a range of search techniques. *Health Information & Libraries Journal*, 27(2), 114–122. <https://doi.org/10.1111/j.1471-1842.2009.00863.x>
- Pilotto, F., Kühn, I., Adrian, R., Alber, R., Alignier, A., Andrews, C., Bäck, J., Barbaro, L., Beaumont, D., Beenaerts, N., Benham, S., Boukal, D. S., Bretagnolle, V., Camatti, E., Canullo, R., Cardoso, P. G., Ens, B. J., Everaert, G., Evtimova, V., ... Haase, P. (2020). Meta-analysis of multidecadal biodiversity trends in Europe. *Nature Communications*, 11(1), 3486. <https://doi.org/10.1038/s41467-020-17171-y>
- Rasca, S., & Saeed, N. (2022). Exploring the factors influencing the use of public transport by commuters living in networks of small cities and towns. *Travel Behaviour and Society*, 28, 249–263. <https://doi.org/10.1016/j.tbs.2022.03.007>
- Reimers, N., & Gurevych, I. (2019). *Sentence-BERT: Sentence Embeddings using Siamese BERT-Networks* (No. arXiv:1908.10084). arXiv. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1908.10084>
- Rochette, J., Billé, R., Molenaar, E. J., Drankier, P., & Chabason, L. (2015). Regional oceans governance mechanisms: A review. *Marine Policy*, 60, 9–19. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2015.05.012>
- Roseth, T. (2015). Russia's China Policy in the Arctic. In *Arctic*. Routledge.
- Rye, J. F., Slettebak, M. H., & Bjørkhaug, H. (2019). Sciendo. *European Countryside*, 10(4), 528–542. <https://doi.org/10.2478/euco-2018-0030>
- Saglie, I.-L., Inderberg, T. H., & Rognstad, H. (2020). What shapes municipalities' perceptions of fairness in windpower developments? *Local Environment*, 25(2), 147–161. <https://doi.org/10.1080/13549839.2020.1712342>
- Sheard, N. (2019). Vacation homes and regional economic development. *Regional Studies*, 53(12), 1696–1709. <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1605440>
- Skinner, M. S., Veenstra, M., & Sogstad, M. (2021). Nurses' assessments of horizontal collaboration in municipal health and care services for older adults: A cross-sectional study. *Research in Nursing & Health*, 44(4), 704–714. <https://doi.org/10.1002/nur.22144>

- Smith, D. M., Scaife, A. A., Eade, R., Athanasiadis, P., Bellucci, A., Bethke, I., Bilbao, R., Borchert, L. F., Caron, L.-P., Counillon, F., Danabasoglu, G., Delworth, T., Doblas-Reyes, F. J., Dunstone, N. J., Estella-Perez, V., Flavoni, S., Hermanson, L., Keenlyside, N., Kharin, V., ... Zhang, L. (2020). North Atlantic climate far more predictable than models imply. *Nature*, *583*(7818), 796–800.
<https://doi.org/10.1038/s41586-020-2525-0>
- Speyer, R., Denman, D., Wilkes-Gillan, S., Chen, Y.-W., Bogaardt, H., Kim, J.-H., Heckathorn, D.-E., & Cordier, R. (2018). Effects of telehealth by allied health professionals and nurses in rural and remote areas: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Rehabilitation Medicine*, *50*(3), Article 3.
<https://doi.org/10.2340/16501977-2297>
- Stein, J., Broderstad, T. S., & Bjørnå, H. (2023). Territorial reforms, mobilisation, and political trust: A case study from Norway. *Local Government Studies*, *49*(3), 568–589. <https://doi.org/10.1080/03003930.2021.2025360>
- Steinley, Douglas. (2006). K-means clustering: A half-century synthesis. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, *59*(1), 1–34.
<https://doi.org/10.1348/000711005X48266>
- Stokke, K. B., & Haukeland, J. V. (2018). Balancing tourism development and nature protection across national park borders – a case study of a coastal protected area in Norway. *Journal of Environmental Planning and Management*, *61*(12), 2151–2165.
<https://doi.org/10.1080/09640568.2017.1388772>
- Suškevičs, M., Eiter, S., Martinat, S., Stober, D., Vollmer, E., de Boer, C. L., & Buchecker, M. (2019). Regional variation in public acceptance of wind energy development in Europe: What are the roles of planning procedures and participation? *Land Use Policy*, *81*, 311–323.
<https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2018.10.032>
- Svenson, G., & Fjeld, D. (2017). The impact of road geometry, surface roughness and truck weight on operating speed of logging trucks. *Scandinavian Journal of Forest Research*, *32*(6), 515–527.
<https://doi.org/10.1080/02827581.2016.1259426>
- Svensson, E., Amundsen, H. R., Holm, I., Hulling, H., Johansson, A., Löfgren, J., Nilsson, P., Nilsson, S., Pettersson, S., & Stensby, V. (2018). Empowering marginal lifescapes: The heritage of crofters in between the past and the present. *International Journal of Heritage Studies*, *24*(1), 17–34.
<https://doi.org/10.1080/13527258.2017.1362579>
- Szulecka, J. (2019). Towards Sustainable Wood-Based Energy: Evaluation and Strategies for Mainstreaming Sustainability in the Sector. *Sustainability*, *11*(2), Article 2. <https://doi.org/10.3390/su11020493>

- Søholt, S., Stenbacka, S., & Nørgaard, H. (2018). Conditioned receptiveness: Nordic rural elite perceptions of immigrant contributions to local resilience. *Journal of Rural Studies*, 64, 220–229. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2018.05.004>
- Sørdahl, P. B., Henriksen, E., & Aarsæther, N. (2015). Mot avvikling av trålernes plikter? En gjennomgang av utkjøpsavtaler i nordnorske fiskerikommuner. *Økonomisk Fiskeriforskning: Ledelse, Marked, Økonomi*.
- Taye, M. M. (2023). Understanding of Machine Learning with Deep Learning: Architectures, Workflow, Applications and Future Directions. *Computers*, 12(5), Article 5. <https://doi.org/10.3390/computers12050091>
- Tjørve, E., Tjørve, K., & Owusu, K. (2022). Barriers and challenges to sustainable physical planning for mountain destinations and second-home developments in the mountain region of south-eastern Norway: The reign of governments or developers? *European Spatial Research and Policy*, 29(2), 115–129.
- Tricco, A. C., Lillie, E., Zarin, W., O'Brien, K. K., Colquhoun, H., Levac, D., Moher, D., Peters, M. D. J., Horsley, T., Weeks, L., Hempel, S., Akl, E. A., Chang, C., McGowan, J., Stewart, L., Hartling, L., Aldcroft, A., Wilson, M. G., Garritty, C., ... Straus, S. E. (2018). PRISMA Extension for Scoping Reviews (PRISMA-ScR): Checklist and Explanation. *Annals of Internal Medicine*, 169(7), 467–473. <https://doi.org/10.7326/M18-0850>
- Trippel, M., Grillitsch, M., & Isaksen, A. (2018). Exogenous sources of regional industrial change: Attraction and absorption of non-local knowledge for new path development. *Progress in Human Geography*, 42(5), 687–705. <https://doi.org/10.1177/0309132517700982>
- Trippel, M., Grillitsch, M., Isaksen, A., & Sinozic, T. (2015). Perspectives on Cluster Evolution: Critical Review and Future Research Issues. *European Planning Studies*, 23(10), 2028–2044. <https://doi.org/10.1080/09654313.2014.999450>
- van Pelt, W. J. J., Kohler, J., Liston, G. E., Hagen, J. O., Luks, B., Reijmer, C. H., & Pohjola, V. A. (2016). Multidecadal climate and seasonal snow conditions in Svalbard. *Journal of Geophysical Research: Earth Surface*, 121(11), 2100–2117. <https://doi.org/10.1002/2016JF003999>
- Vormedal, I., & Skjærseth, J. B. (2020). The good, the bad, or the ugly? Corporate strategies, size, and environmental regulation in the fish-farming industry. *Business and Politics*, 22(3), 510–538. <https://doi.org/10.1017/bap.2019.30>
- Weiss, D., Lillefjell, M., & Magnus, E. (2016). Facilitators for the development and implementation of health promoting policy and programs – a scoping review at the local community level. *BMC Public Health*, 16(1), 140. <https://doi.org/10.1186/s12889-016-2811-9>

- Welde, M., & Tveter, E. (2022). The wider local impacts of new roads: A case study of 10 projects. *Transport Policy*, 115, 164–180.
<https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2021.11.012>
- Wollscheid, S., Karlstrøm, H., & Fossum, L. W. (2024). *Kunstig intelligens: Supplement eller erstatning for kunnskapsoppsummeringer?*
<https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/3127737>
- Wæraas, A. (2015). Making a Difference: Strategic Positioning in Municipal Reputation Building. *Local Government Studies*, 41(2), 280–300.
<https://doi.org/10.1080/03003930.2014.930025>
- Aall, C., Holm, T. B., Cauchy, A., Rudolf, F., Harris, K., Jansen, M. K., Gobert, J., Lager, F., Arvis, B., & Bour, M. (2023). Think global—act local: The challenge of producing actionable knowledge on transboundary climate risks at the sub-national level of governance. *Frontiers in Climate*, 5.
<https://doi.org/10.3389/fclim.2023.1170142>
- Aasland, A., & Sørholt, S. (2019). Boforhold og boligtilfredshet blant innvandrere i Distrikts-Norge. *Tidsskrift for Boligforskning*, 2(2), 112–130.
<https://doi.org/10.18261/issn.2535-5988-2019-02-06>

Vedlegg: Klyngealgoritmen

Det er mange former for algoritmisk klassifisering av tekst, og det endelige valget av metode avhenger av hvordan arbeidsflyten og det endelige målet for hvert spesifikke prosjekt ser ut (Taye, 2023). Det første valget er om man skal bruke veiledet eller ikke-veiledet klassifisering. I dette tilfellet hadde vi ikke en ferdig klyngestruktur vi ønsket å plassere publikasjonene innenfor, men ønsket heller å la algoritmen generere klynger basert på formen på data i korpuset. Valget falt derfor på en ikke-veiledet klyngealgoritme.

Videre måtte tre andre variabler testes og bestemmes: 1) hvilken underliggende måte å representere teksten på er best for våre formål? 2) hvilken metode for å tildele tekster klynger gir best resultat? og 3) hva er det mest fornuftige antall klynger?

Tekstrepresentasjon

Den nåværende ledende metoden for å representere tekst for klassifisering er gjennom såkalt vektorinnebygging. Til dette ble to innebyggingsmodeller testet: En BERT-modell som fungerer på setningsnivå (Reimers & Gurevych, 2019)⁶ og OpenAIs modell for vektorinnebygging som ligger til grunn for deres nyeste GPT-modeller.⁷

Basert på stikkprøver ga begge metodene gode resultater, men text-embedding-3-large ble valgt fordi implementering av metoden er enklere å gjennomføre (og derfor etterprøve).

Klyngemetode

Algoritmisk klassifisering baserer seg på å finne passende grenser mellom klynger av tekstbrokker. Det er forskjellige algoritmer for å bestemme hvor disse grensene går, og til dette prosjektet testet vi K-means (Steinley, 2006) og agglomerativ klynging (Müllner, 2013). Etter en manuell gjennomgang landet vi på agglomerativ

---

⁶ Modellen er tilgjengelig for nedlasting fra HuggingFace: [Paraphrase Multilingual MiniLM versjon 2](#)

⁷ Modellen er beskrevet på OpenAIs nettsider: [text-embedding-3-large](#)

klynging, som ga klynger som i større grad samsvarte med vår oppfatning av hvor grensene mellom tematisk innhold gikk. Det var likevel nødvendig med manuell tilpassing av klyngeresultatet.

Antall klynger

Siden vi har brukt en ikke-veiledet klassifiseringsmetode er også antallet klynger en parameter som kan justeres etter behov. Vi testet å dele opp korpuset i 15, 20, 25 og 30 potensielle tematiske klynger, og tok deretter manuelle stikkprøver for å se hvilket klyngetall som ga det beste resultatet. Vi landet på en inndeling i 20 tematiske klynger. Dette sikret at vi ikke fikk for mange klynger som liknet for mye hverandre, samtidig som det reduserte antallet publikasjoner som ble plassert i klynger med publikasjoner de hadde liten likhet med.

Manuell tilpassing

Selv om algoritmen gir et godt resultat uten videre tilpassing vil det likevel være tilfeller hvor et menneske ville mene at en publikasjon bør tildeles en annen klynge. Algoritmen fungerer også slik at alle publikasjoner blir plassert i den nærmeste av de 20 klyngene den har fått beskjed om at den skal dele korpuset i, uavhengig av hvor langt unna teksten faktisk er denne klyngen. Den vil også kunne lage skiller inni en klynge med artikler som hører sammen tematisk, selv om det semantiske innholdet i teksten kan være et stykke fra hverandre. Det er derfor nødvendig å manuelt gå gjennom den endelige klyngeinndelingen, skille ut enkelte publikasjoner som ikke passer naturlig inn i en av klyngene i en "annet"-kategori, og slå sammen enkelte klynger. Når dette steget var gjennomført satt vi igjen med et korpus delt inn i 17 klynger (seksten tematiske, og én "annet"), hvor vi med rimelig sikkerhet kunne si at hver publikasjon hører sammen med de andre.

Tabell- og figuroversikt

Figur 1: Steg i en kartleggingsstudie	10
Tabell 1: Seleksjonskriterier	11
Tabell 2. Søketermer	13
Tabell 3: Forhåndsidentifiserte fagmiljø	14
Figur 2. PRISMA-diagram for søkeprosessen.....	16
Tabell 4: Tematiske klynger i korpuset.....	18
Figur 3: Antall publikasjoner over tid, 2014-2023.....	21
Figur 4: De viktigste publiseringskanalene til forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling etter kanaltype, 2014-2023.	22
Tabell 5: Viktigste finansiører av forskning i korpuset.....	23
Figur 5: Fordeling av finansiører på tema.	24
Tabell 6: Publikasjoner i korpuset referert i Norske offentlige utredninger.....	25
Tabell 7: Publikasjonsandeler per institusjon, 2014-2023.	27
Figur 6: Sampublisering mellom institusjonene i korpuset.....	28
Figur 7: Forfatterandeler publisert med forskjellige land, 2014-2023.....	29
Tabell 8: Fordeling av publikasjoner på tema.....	37
Figur 8: Publisering fordelt på år og tema, 2014-2023.....	38
Figur 9: Fem mest publiserende institusjoner innenfor hvert tema, 2014- 2023.....	39
Tabell 9: Siteringsindeks per klynge, 2020-2022.....	40
Figur 10: Prosentfordeling av siteringer til temaets publikasjoner, 2020- 2022.....	41

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no

Vedlegg 2 – Forskningsorganisasjoner identifisert i NIFU-analysen

Forskningen de ti siste årene, identifisert av NIFU i vedlegg 1, med relevans for distriktsutfordringer og regional utvikling i Norge er preget av stor bredde og dybde, med et mangfold av forskningsmiljøer som bidrar til feltet. I henhold til bibliometrianalysen spenner relevante forskningsorganisasjoner fra store universiteter til spesialiserte institusjoner.

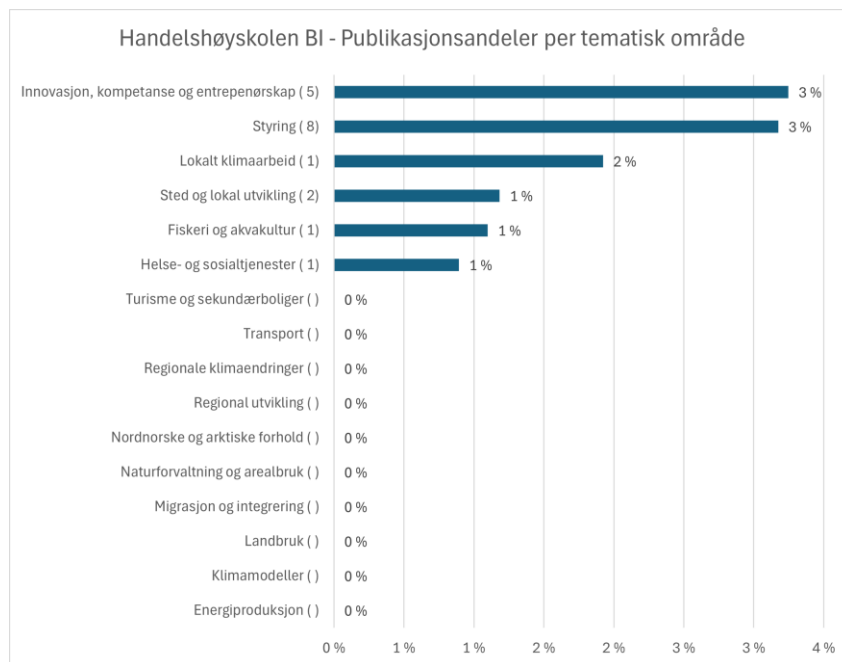
I tråd med oppdragsgivers ønske presenteres dette vedlegget, i alfabetisk rekkefølge, en kort beskrivelse av forskningsorganisasjoner som er identifisert gjennom bibliometrianalysen, med tilhørende tematisk dekning. Beskrivelsen er avgrenset til den forskningen som er identifisert i analysen og gir ikke en uttømmende redegjørelse av organisasjonenes aktivitet.

Handelshøyskolen BI

BI dekker litt under halvparten av forskningsfeltene i kartleggingen fra NIFU av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og spesielt viktig for forskningen innenfor innovasjon, kompetanse og entreprenørskap samt styring. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har noe under 20 ulike forskere fra Handelshøyskolen BI publisert forskning innenfor 6 av 16 tematiske områder dekket av denne kartleggingen.

Styring er et av de tematiske områdene der forskere fra Handelshøyskolen BI har bidratt med flere publikasjoner de siste ti årene. Her er det flere professorer fra Institutt for samfunnsøkonomi, både i Oslo og i Bergen som har vært aktive med forskning på temaer knyttet til politikk, valg, politisk økonomi samt offentlig økonomi. Forskere som har flere publikasjoner på dette området er bl.a. Rune Jørgen Sørensen, Jørgen Juel Andersen, Benny Geys og Jon H Fiva.

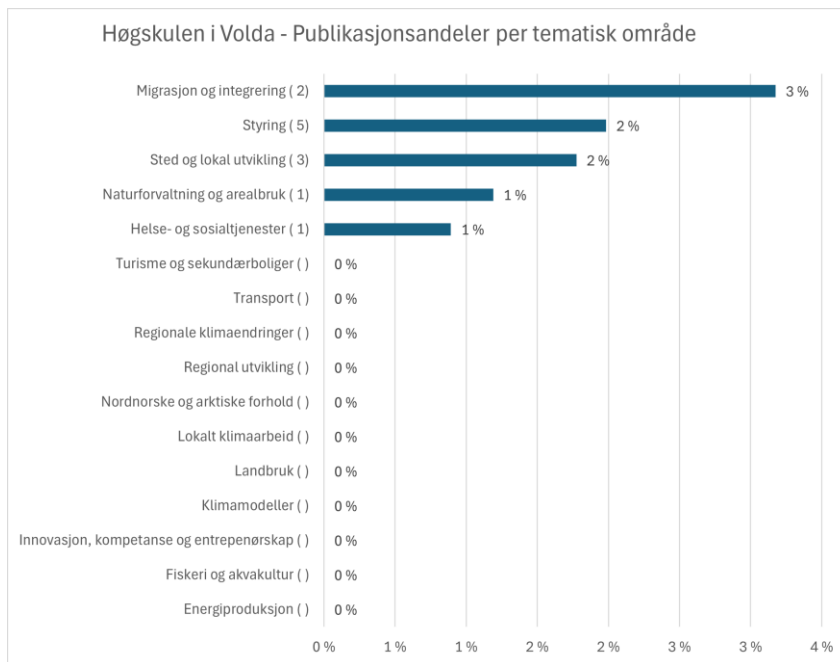
Det andre området som forskere fra Handelshøyskolen BI har bidratt med forskning på, er innovasjon, kompetanse og entreprenørskap. Blant de mest publiserende forskerne finner vi professor Heidi Wiig ved Institutt for strategi og entreprenørskap. Hun har i flere år forsket innen innovasjonsstudier og hennes kjerneforskningskompetanse er knyttet til regional næringsutvikling og studier av innovasjonsdynamikk i spesifikke sektorer. De siste årene har hun hatt spesiell vekt på globale innovasjonsnettverk og strukturelle bestemmelsesfaktorer for slik aktivitet.

Handelshøyskolen BI har mindre aktivitet på distrikts- og regionalforskning i dag enn tidligere, da Porter-eleven Torger Reve hadde sin base på BI. Han har skrevet innovasjonstrilogien (*Et konkurransedyktig Norge, Et verdiskapende Norge og Et kunnskapsbasert Norge*) som bl.a. mye av det faglige grunnlaget for klyngeprogrammene bygger på.

Høgskulen i Volda

Høgskulen i Volda dekker en mindre andel av forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling.

Institusjonen var lenge vårt nasjonalt ledende miljø på kommunal planlegging med brødrene Jørgen og Roar Amdam i spissen for forskningsinnsatsen. Miljøet har vært gjennom et generasjonsskifte og er aktiv igjen.

I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har 7 ulike forskere fra Høgskulen i Volda publisert forskning innenfor 5 av 16 tematiske områder dekket av denne kartleggingen med flest vitenskapelige bidrag knyttet til styring, sted og lokal utvikling samt migrasjon og integrering.

Høgskulen på Vestlandet

Høgskulen på Vestlandet dekker flere av forskningsfeltene i NIFU-kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og spesielt viktig for forskningen innenfor innovasjon, kompetanse og entreprenørskap samt regional utvikling. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har noe under 90 ulike forskere fra Høgskulen på Vestlandet publisert forskning innenfor 12 av 16 tematiske områder dekket av denne kartleggingen.

Som vi ser av figuren under, har HVL en høy vitenskapelig produksjon spesielt på området innovasjon, kompetanse og entreprenørskap. I spissen for denne aktiviteten finner vi professorene Stig-Erik Jakobsen, Rune Njøs og Jens Kristian Fosse. Alle tre har vært sentrale i Mohnsenteret for innovasjon og regional utvikling, som nå er innlemmet i Handelshøgskulen HVL.

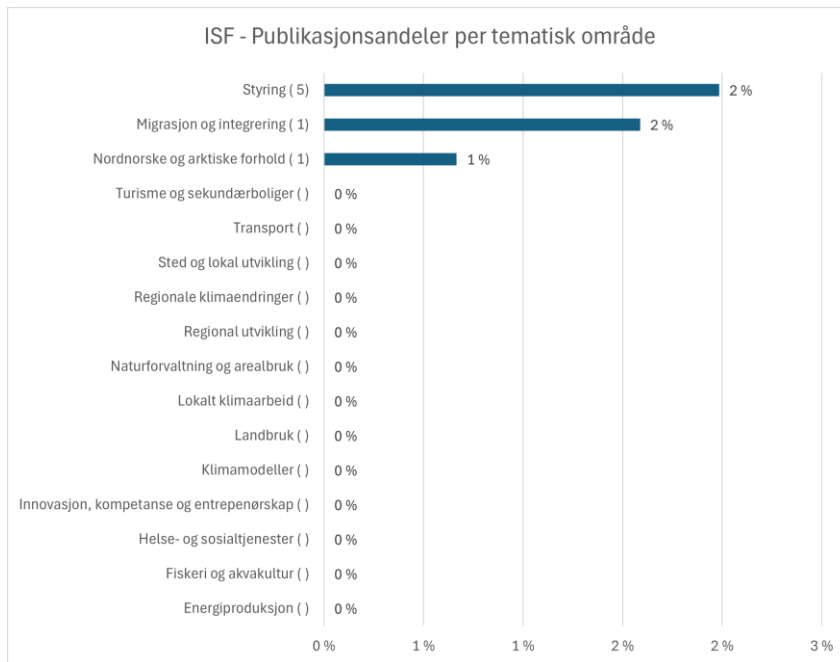
Deres forskning inkluderer temaer som omstilling, næringsutvikling, energiteknologi, innovasjon og samfunn, innovasjonsstudier, regional utvikling og samfunnsplanlegging. I tillegg har gruppen forsket mye på innovasjonsprosesser i nettverk og regionale næringsklynger, regionale innovasjonssystem samt tilrettelegging for innovasjon i privat og offentlig sektor.

HVL bygd opp Vestlandets sterkeste forskningsmiljø rundt Mohnsenteret for innovasjon og regional utvikling. Senteret har bl.a. trukket til seg noen av de dyktigste innovasjons- og regionalforskerne fra UiB, men har også rekruttert sterk internasjonalt. Bl.a. er den verdensledende innovasjons- og regionforskeren Phil Cooke knyttet til UiB. HVL huser også deler av redaksjonen ved det ledende tidsskriftet European Planning Studies.

Institutt for samfunnsforskning

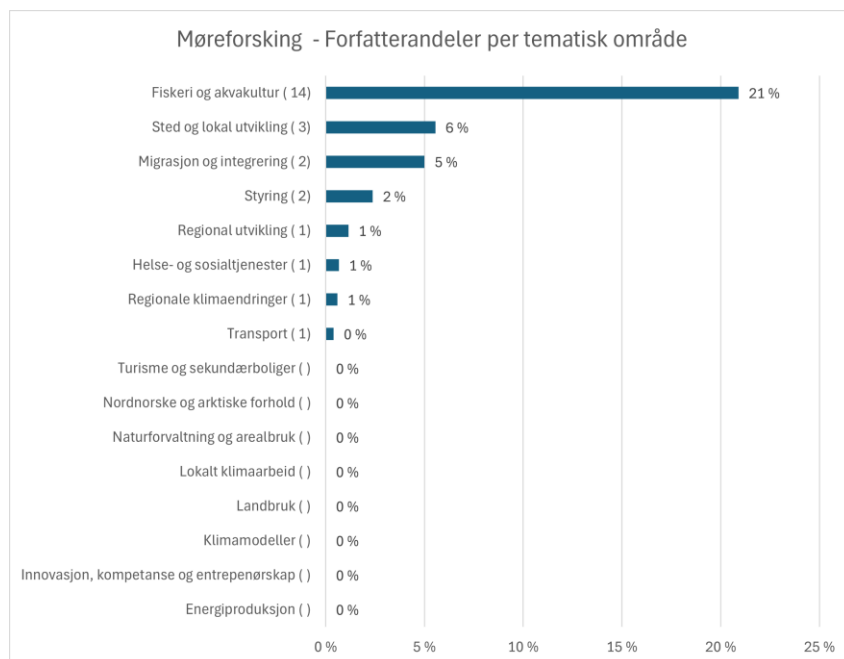
ISF dekker en mindre andel av forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling.

I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har 9 ulike forskere fra ISF publisert forskning innenfor 3 av 16 tematiske områder dekket av denne kartleggingen, hvor de fleste bidragene har vært på temaområdet styring.

Flere av bidragene på dette området omhandler valgforskning samt sosiale forskjeller i det nordiske samfunnet. Også tillit til demokratiske organisasjoner og prosesser har vært gjenstand for forskningen til ISF.

Møreforsking

Møreforsking har dekket halvparten av forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og har vært viktig for forskningen innenfor fiskeri og akvakultur. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har noe under 30 ulike forskere fra Møreforsking publisert forskning innenfor 8 av 16 tematiske områder dekket av denne kartleggingen. Møreforsking har lagt ned store deler av sin distrikts- og regionalforskning. I 2023 besluttet styret å rendyrke den marine forskningsprofilen, med ambisjon om vekst og rekruttering for å etablere en

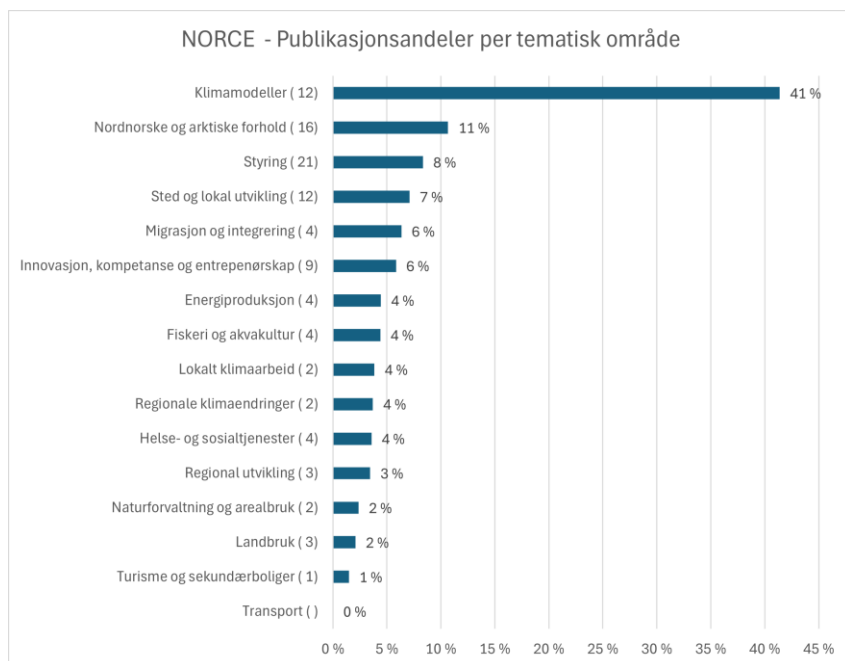
enda bredere prosjektportefølje innen disse allerede godt etablerte forsknings-områdene.

I dag har Møreforsking to forskningsområder. Det første er bærekraftig hav og kyst. Forskingen inkluderer tematiske knyttet til fornybare ressurser, økosystemenes funksjoner og dynamikker, samt forskning på enkeltarter og interaksjoner mellom disse. Forskningsporteføljen inneholder prosjekter relatert til forvaltning, integrert kystsoneforvaltning, utnyttelse av nye biologiske ressurser og utvikling av ny industri.

Det andre forskningsområdet er sjømatforedling, som skal frembringe kunnskap om hvordan produksjonsprosesser påvirker ernæringsmessig, kjemisk og sensorisk kvalitet på sjømat. Mye av denne forskningen foregår i tett samarbeid med regional industri som utnytter disse marine ressursene. Møreforsking har også i flere tiår år jobbet med levende sjømat, spesielt med hvordan kvalitet og dyrevelferd kan opprettholdes under levende lagring og transport av skalldyr.

NORCE

NORCE Norwegian Research Centre AS (NORCE) dekker nær alle forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og spesielt viktig for forskningen innenfor klimamodeller. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har i overkant av 40 ulike forskere fra NORCE publisert forskning innenfor 15 av de 16 tematiske områdene som inngår i denne kartleggingen.

Innenfor temaet klimamodeller har forskere fra NORCE bidratt med mange publikasjoner i perioden 2013-2023. Her er det forskere i gruppen Regionalt klima og klimaservice i Klimadivisjonen som har publisert mest. Gruppen forsker på fysiske prosesser i atmosfæren, på land, i havet og hvordan prosessene påvirker hverandre. De undersøker hvordan klimaet endrer seg og informerer samfunnet om mulige konsekvenser (fysisk klimarisiko). Gruppen består av 18 forskere med arbeidsplass i Bergen og Tromsø.

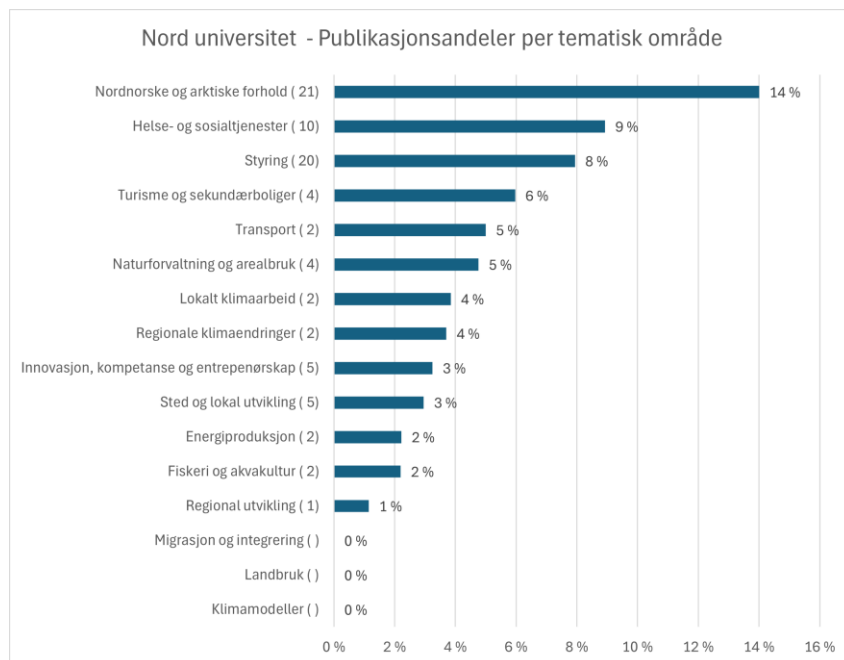
Også gruppen Forecasting Engine har levert flere publikasjoner innenfor klimamodeller. Denne gruppen forsker på årstids- og dekadearvsler og klimaprognoser for en rekke sektorer: jordbruk, fiskeoppdrett, energi, finans, forsikring og skipsfart. Forskningsgruppen består av et tverrfaglig team av meteorologer, klimatologer og samfunnsvitere som spesialiserer seg på klimarisikoanalyse og -håndtering. Ledelsen av SFI-senteret Climate Futures, som forsker på klimarisiko og hvordan denne kan håndteres i næringslivet og offentlig sektor, ligger hos denne gruppen. Gruppen har også ledet EU-prosjektet CONFER, som er et tverrfaglig prosjekt som utvikler nye klimatjenester i samarbeid med ICPAC, det regionale senteret for klimainformasjon i Øst-Afrika.

Også innenfor temaet nordnorske og arktiske forhold har NORCE levert mange forskningsbidrag. Her har Elisabeth Angell fra forskergruppen klima, miljø, bærekraft bidratt med mange publikasjoner, ofte samforfattet med forskere fra UiB og UiT.

NORCE ble i 2017 og er et resultat av en fusjon der flere av de såkalte regionale forskningsinstituttene, som f.eks. Agderforskning, International Research Institute of Stavanger AS (IRIS) og Norut ble innfusjonert.

Nord Universitet

Nord Universitet dekker de fleste av forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distrikts-utfordringer og regional utvikling, og spesielt viktig for forskningen innenfor nordnorske og arktiske forhold, samt helse- og sosialtjenester. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har over 60 ulike forskere fra Nord Universitet publisert forskning innenfor 13 tematiske områder dekker av denne kartleggingen.

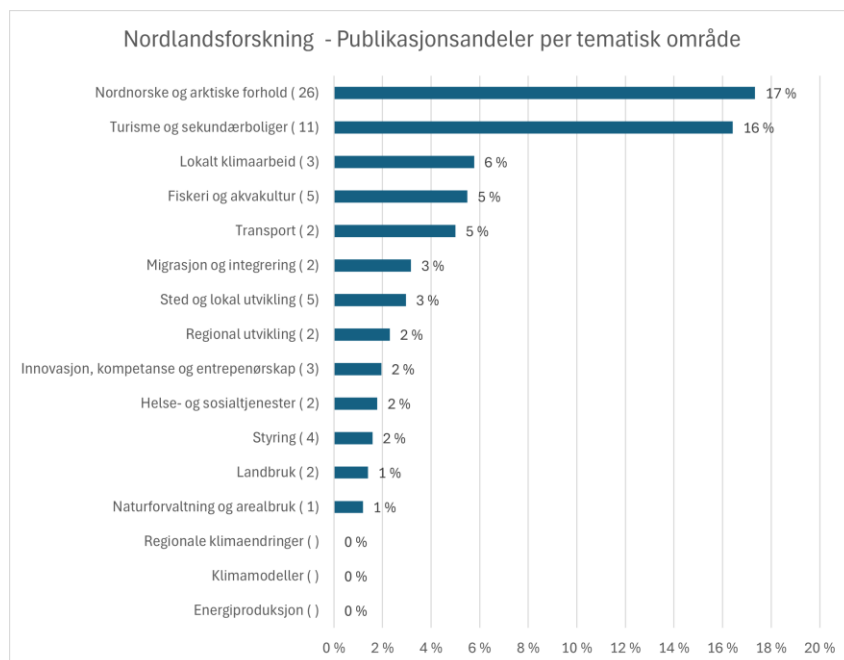

Innenfor temaet nordnorske og arktiske forhold har flere forskere ved Fakultet for samfunnsvitenskap bidratt med mange publikasjoner. Professor Grete Kaare Hovelsrud står sentralt i denne forskningen, sammen med Torbjørn Pedersen. Forskningsfelt inkluderer utenriks- og sikkerhetspolitikk, folkerett og internasjonal politikk, gjerne relatert til Svalbard, nordområdene, Arktis og/eller polarområdene. Dette miljøet har utstrakt sampublisering med Nordlandsforskning og andre miljøer. På området helse- og sosialtjenester har Petter Gullmark (nå UiT) og Tommy

Høyvarde Clausen ved Handelshøgskolen publisert mest.

Nordlandsforskning

Nordlandsforskning dekker de aller fleste forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og spesielt viktig for forskningen innenfor nordnorske og arktiske forhold samt turisme og sekundærboliger. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har noe under 40 ulike forskere fra Nordlandsforskning publisert forskning innenfor 13 av 16 tematiske områder dekket av denne kartleggingen.

Nordlandsforskning har et sterkt miljø innenfor regional næringsutvikling. Med Åge Mariussen i spissen har miljøet markert seg sterkt gjennom deltakelse i flere internasjonale prosjekter på Nordkalotten, samt forskningssamarbeid med EU-forskere på kontinentet.

Instituttet er i dag organisert i fire avdelinger og forskningsområder: Omstilling, bærekraft, velferd og lokalsamfunn.

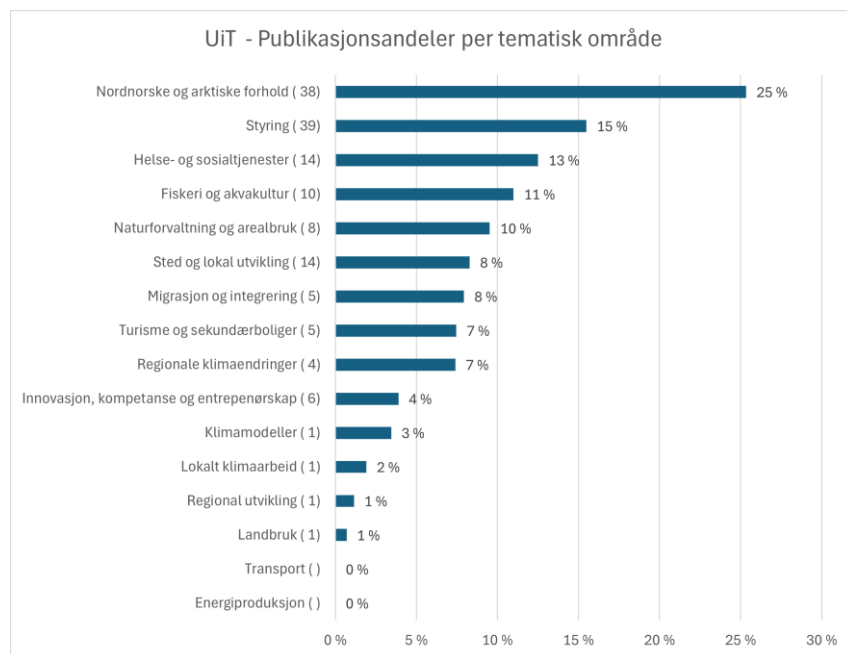
På det tematiske området nordnorske og arktiske forhold finner vi forskere som Camilla Risvoll og Ingrid Bay-Larsen,

som er forskningsleder ved Nordlandsforskning, gruppe for Miljø og samfunn.

Også innenfor turisme og sekundærboliger har forskere fra Nordlandsforskning levert mange bidrag. Julia Olsen, som jobber med nordområdespørsmål særlig i forbindelse med sjøtrafikk, marin forsøpling, klimaendringer, tilpasning, lokalsamfunn og turismeutvikling i Barentsregionen, er en av disse. I tillegg har professor Grete Kaare Hovelsrud ved Nord Universitet, som har en bistilling ved instituttet, bidratt mye til denne forskningen hos Nordlandsforskning.

UiT, Norges arktiske universitet

UiT dekker nesten alle forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling. Forskere her har levert mange bidrag til forskning på nordnorske og arktiske forhold, samt at de har stor produksjon innenfor temaet styring. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har over 100 ulike forskere fra UiT publisert forskning innenfor 14 tematiske områder dekker av denne kartleggingen.

UiT Norges arktiske universitet er den institusjonen i vår kartlegging som har levert nest flest bidrag innenfor alle temaer samlet sett. Dette innebærer at det er en rekke ulike fagmiljøer ved institusjonen som har bidratt med publikasjoner innenfor en rekke ulike områder. I det videre vil vi fokusere på de tematiske områdene der UiT har høyest andel av publikasjonsandeler relativt til de andre institusjonene som er omfattet av kartleggingen.

Særlig innenfor temaet Nordnorske og arktiske forhold har forskere fra UiT bidratt

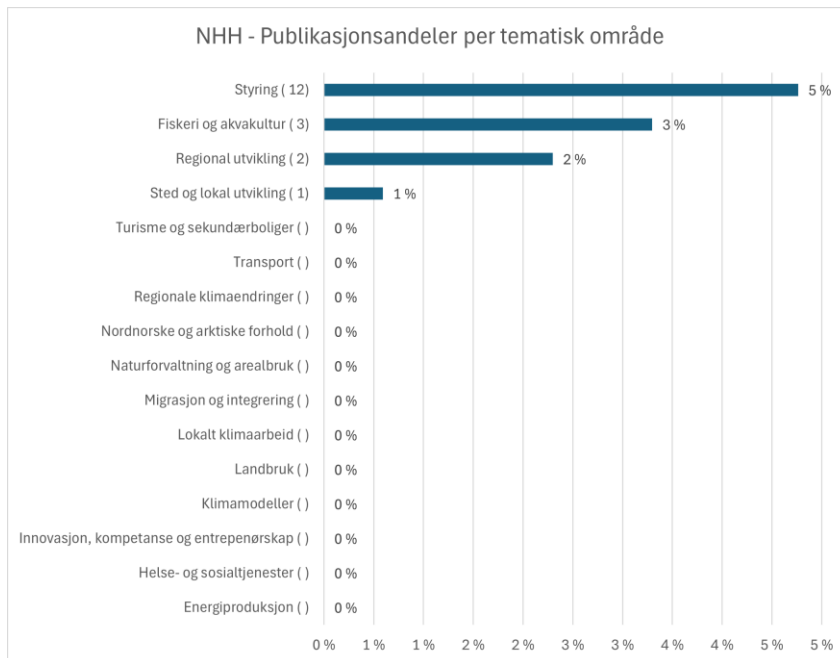
med mange publikasjoner i perioden 2013-2023. Her er det forskere i gruppen Sted, makt og mobilitet som har vært særlig involvert. Gruppen er fokusert på lokal og regional utvikling i relasjon til klimautfordringer og økt mobilitet og består av litt over 20 forskere fra ulike institutter (samfunnsvitenskap, lærerutdanning og pedagogikk, språk og kultur samt Handelshøgskolen ved UiT).

Også innenfor det brede temaområdet styring har forskere fra UiT stått bak mye av den norske publiserte forskningen det siste tiåret. Nils Johan Aarsæther og Hilde Bjørnå (Institutt for samfunnsvitenskap) står bak brorparten av denne vitenskapelige produksjonen.

Den lokalsamfunnsorienterte samfunnsforskningen ved UiT vokste opp rundt Ottar Brox. Hans bok 'Hva skjer i Nord-Norge' (1966) figurerer stadig på lista over de mest innflytelsesrike fagpublikasjoner i Norge gjennom tidene. Nils Aarsæther og Ragnar Nilsen har brakt denne tradisjonen videre.

NHH, Norges Handelshøyskole

NHH dekker en fjerdedel av forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og spesielt viktig for forskningen innenfor styring. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har om lag 10 ulike forskere fra NHH publisert forskning innenfor 4 av 16 tematiske områder dekket av denne kartleggingen.

Victor Norman var den meste kjente forskeren med tilknytning til feltet, senest som leder for Demografiutvalget (NOU 2020:15). NHH huser også et miljø som driver forskning på regional innovasjons-historie, f.eks. H N Hauge. Ola H Grytten leder an i den sammenheng. I vår analyse finner vi at NHH og forskere fra institutt for foretaksøkonomi har levert bidrag inn på området styring. Ofte er denne forskningen utført i av forskere som også har tilknytning til Samfunns- og næringslivsforskning AS (SNF), som har som oppgave å initiere, organisere og utføre eksterntfinansiert forskning.

NMBU, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

NMBU har vært aktive på nesten alle forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og forskere ved dette universitetet har vært spesielt viktige for forskningen innenfor naturforvaltning og arealbruk. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har rundt 110 ulike forskere fra NMBU publisert forskning innenfor 14 tematiske områder som dekkes av denne kartleggingen.

Forskningen på naturforvaltning og arealbruk er i stor grad utført av forskere ved Institutt for by- og regionsplanlegging ved Fakultet for landskap og samfunn, der bl.a. Eirin Hongslo og Knut Bjørn Stokke står bak mange av NMBUs publikasjoner på dette fagområdet.

Også transportforskningen, som NMBU har bidratt med mange publikasjoner til, er det forskere ved Institutt for by- og regionsplanlegging ved Fakultet for landskap og samfunn, bl.a. Petter Næss, som står bak.

Energiproduksjon er et annet område som NMBU har levert relativt mange bidrag til. Her er det forskere ved et annet institutt ved Fakultet for landskap og samfunn, nemlig Institutt for internasjonale miljø- og utviklingsstudier, Noragric, som har publisert flest forfatterandeler.

Vi finner at flere av de ovennevnte forskerne, bl.a. Knut Bjørn Stokke, har vært aktive på flere av de ulike tematiske områdene, som bl.a. fiskeri og akvakultur, nordnorske og arktiske forhold, styring samt turisme og sekundærboliger.

Fleire av forskningsarbeidene utført innen naturforvaltning og landbruk, er utført i regi av CGIAR, som er et globalt partnerskap som forener internasjonale organisasjoner som er engasjert i forskning om matsikkerhet. CGIAR-forskning har som mål å redusere fattigdom på landsbygda, øke

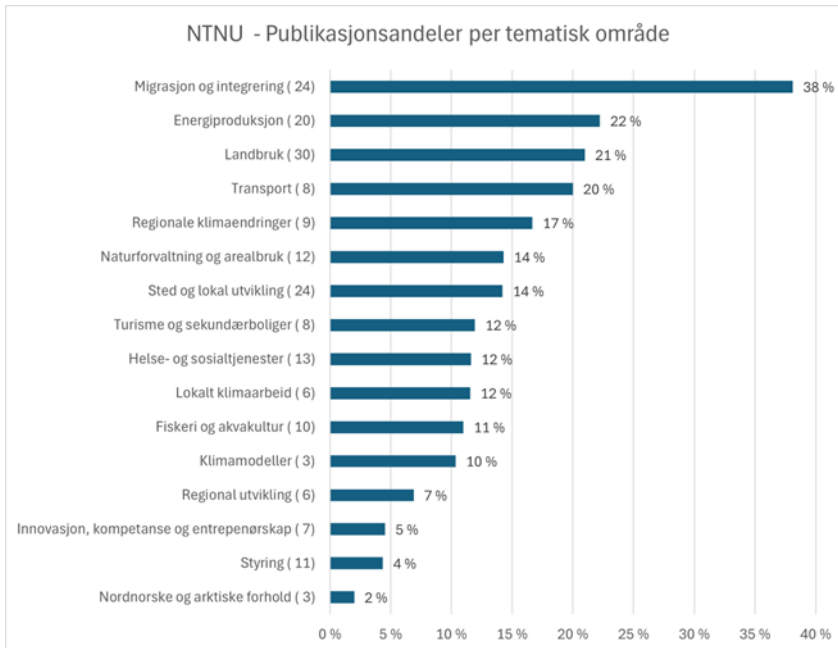
matsikkerheten, forbedre menneskers helse og ernæring, og bærekraftig forvaltning av naturressurser. CGIAR-forskning utføres ved 15 sentre som samarbeider med partnere fra nasjonale og regionale forskningsinstitutter, sivilsamfunnsorganisasjoner, academia, utviklingsorganisasjoner og privat sektor. Disse forskningsstusentrene er lokalisert rundt om i verden.

I tillegg til forskning på naturforvaltning og arealbruk, har NMBU også et sterkt miljø på by- og regionalforskning. Institusjonen var også inntil nylig enerådende på utdanning av jordskifte kandidater med den betydning dette også hadde for forskningsprofilen. NMBU har et institutt for eiendom og jus som er sterkt preget av naboskapet til de andre mer regionforskningsorienterte miljøene.

NTNU, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har over 230 forskere fra NTNU publisert forskning innenfor alle de 16 tematiske områdene som dekkes av kartleggingen. NTNU fremstår som en breddeleverandør av forskning, med bidrag på tvers av alle forskningsfeltene knyttet til distriktsutfordringer og regional utvikling.

Særlig innen temaet migrasjon og integrering har NTNU-forskere vært toneangivende, med mange publikasjoner i perioden 2013–2023. Energiproduksjon er et annet område der forskere har levert betydelige bidrag. Samlet sett er NTNU den institusjonen som har bidratt mest til forskningen på tvers av alle temaer i kartleggingen. Dette reflekterer bidrag fra en rekke ulike fagmiljøer og forskningsgrupper ved universitetet.

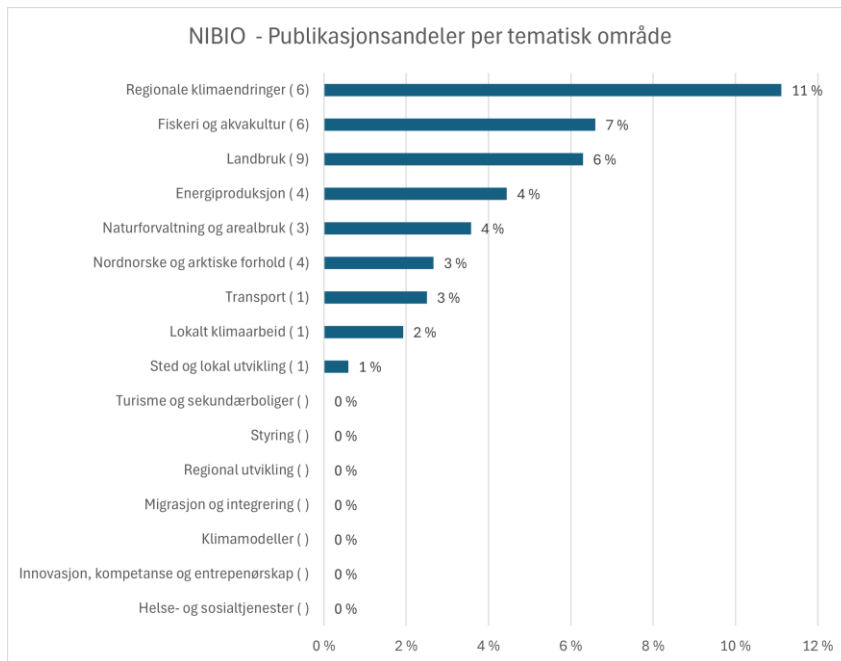
Innenfor temaet energiproduksjon har NTNU også bidratt med mye av den norske forskningen det siste tiåret. Her kommer bidragene fra ulike fagmiljøer, inkludert de store miljøene ved Institutt for industriell økonomi og teknologiledelse (INDØK) og Norwegian Centre for Energy Transition Strategies (NTRANS), som er et senter for miljøvennlig energi (FME) støttet av Forskningsrådet. I tillegg har forskere ved Institutt for vareproduksjon og byggteknikk under Fakultet for ingeniørvitenskap levert viktige bidrag innen energiforskning.

Når det gjelder regionalforskning, har NTNU lange og solide tradisjoner, tidligere gjennom NLH og NTH. I forbindelse med Levekårsundersøkelsen fra 1972 ble Trondheim (NLH) gitt ansvar for å undersøke regionale variasjoner i levekår. Dette la grunnlaget for etableringen av et fagmiljø innen medisinsk geografi, som fortsatt er aktivt i dag. NTNU har også sterke fagmiljøer innen valgforskning og kommunaløkonomi, hvor Jørn Rattsø har vært en nøkkelperson i økonomimiljøet.

NIBIO, Norsk institutt for bioøkonomi

NIBIO dekker halvparten av forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og spesielt viktig for forskningen innenfor regionale klimamodeller. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har noe under 40 ulike forskere fra NIBIO publisert forskning innenfor 9 av 16 tematiske områder dekket av denne kartleggingen.

I denne kartleggingen har instituttet – i tillegg til innenfor regionale klimamodeller - levert bidrag innenfor fiskeri og akvakultur samt landbruk. Med hensyn til regionale klimamodeller har forskere fra NIBIO hatt fokus på bl.a. skogforvaltning, oppdrett, arealbruksendringer, beiting, plantemangfold samt vegetasjonsendringer i sammenheng med klima-enderinger. Her har forskere fra flere områder, bl.a. fra divisjonene for skog og utmark samt matproduksjon og samfunn bidratt med publikasjoner. Innenfor fiskeri og akvakultur har forskere fra divisjon for matproduksjon og samfunn publisert mye på tangproduksjon.

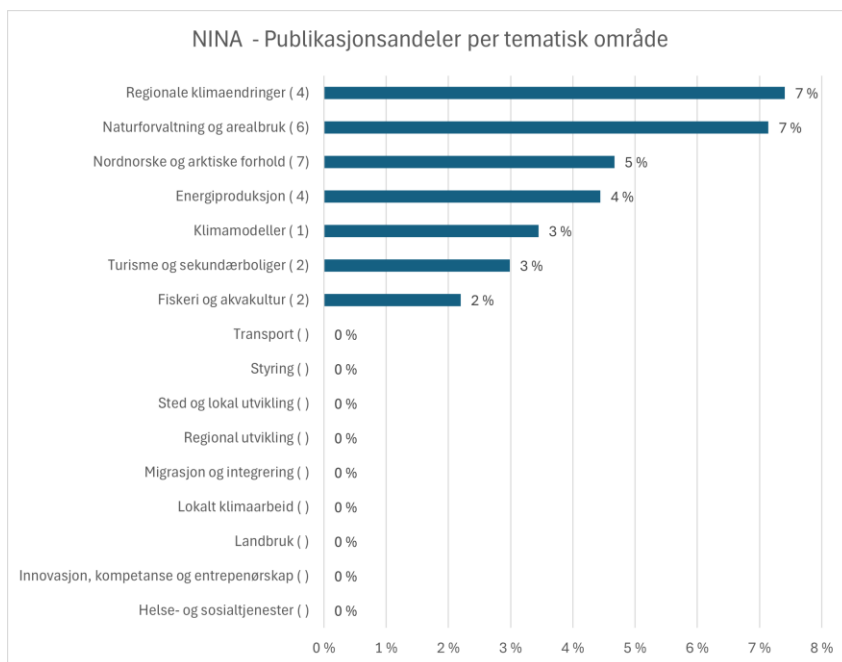

NINA, Norsk institutt for naturforskning

NINA dekker litt under halvparten av forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og spesielt viktig for forskningen innenfor regionale klimaendringer samt naturforvaltning og arealbruk. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har rundt 30 ulike forskere fra NINA publisert forskning innenfor 7 av 16 tematiske områder dekket av denne kartleggingen.

Med hensyn til forskning på nordnorske og arktiske forhold ser vi at forskere ved NINA Tromsø, som er medlem av FRAM - Nordområdesenter for klima- og miljøforskning, har bidratt. Senteret driver tverrfaglig forskning og formidling innen naturvitenskap, samfunnsvitenskap og teknologi. Forskningssamarbeidet består av 21 institusjoner. Også forskere ved NINA Lillehammer, en bredt sammensatt gruppe av samfunnsvitere og ferskvannsøkologer, har levert flere publikasjoner. Temaer som er dekket av denne forskningen inkluderer blant annet arktiske klimaendringer, økosystembasert forvaltning, biokulturell bevaring samt urfolk- og lokalkunnskap.

Også innen naturforvaltning og arealbruk har forskere fra NINA vært aktive. Flere forskere fra NINA Lillehammer og NINA Tromsø har levert publikasjoner på dette området. NINAs forskning på dette området har bl.a. fokusert på bevaring av biologisk mangfold, landbruksmiljøtiltak, landskapsvern og naturbasert turisme.

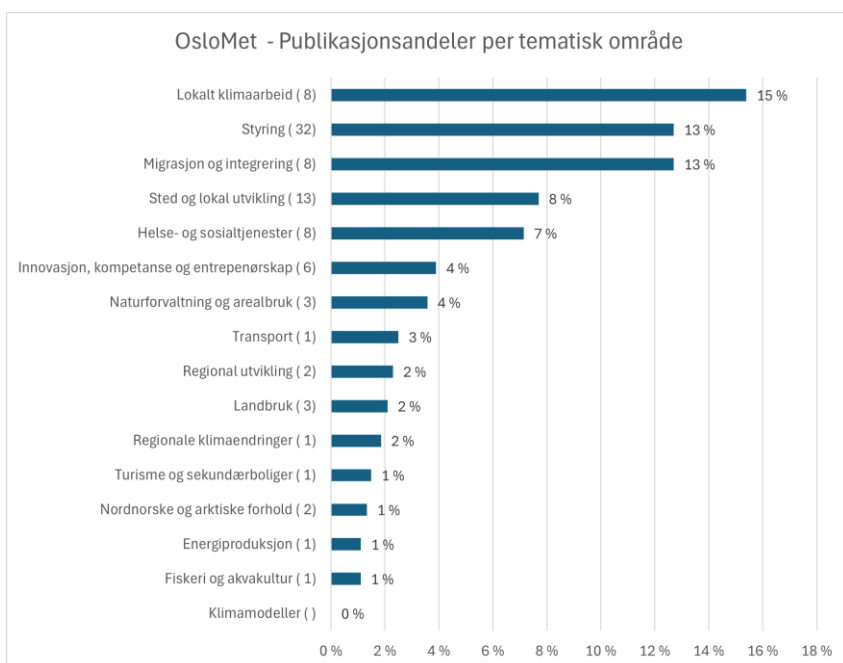

OsloMet - storbyuniversitetet

OsloMet dekker nær sagt alle forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og spesielt viktig for forskningen innenfor lokalt klimaarbeid. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har i overkant av 60 ulike forskere fra OsloMet publisert forskning innenfor 15 av de 16 tematiske områdene som inngår i denne kartleggingen.

OsloMet sin innsats innen forskning på distrikts-utfordringer og regional utvikling er særlig preget av Norsk Institutt for by- og regionforskning er en del av organisasjonen. Her er det et sterkt regionalforsknings-miljø anført av Knut Onsager og et tilsvarende sterkt miljø for by- og regionplanlegging med Gro Sandkjær Hanssen i spissen. Dette er et miljø som leverer mye inn til offentlig politikk, og hvor flere av de ansatte også brukes mye i offentlig utvalgsarbeid. Denne gruppen har levert mange publikasjoner på temaene lokalt klimaarbeid og styring.

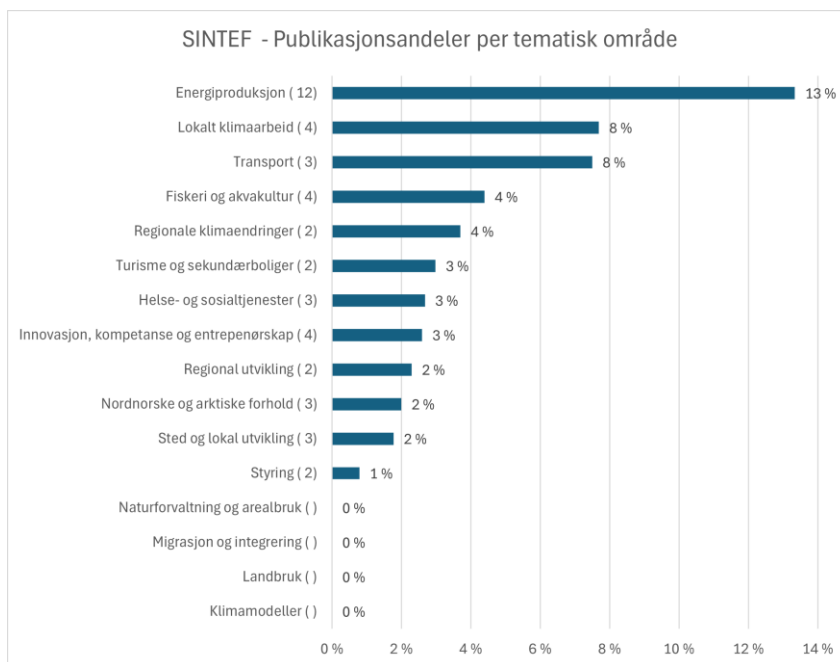
Forskere fra OsloMet har også vært aktive innen styring samt migrasjon og integrering. Innen migrasjon- og integrasjonsforskning strekker By- og regionforskningsinstituttet NIBRs fokus seg over et bredt spekter av temaer, med en spesiell vekt på offentlig politikk og administrasjon, bosetting, kvalifisering og velferdstjenester for innvandrere.

SINTEF

SINTEF dekker mange av forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og spesielt viktig for forskningen innenfor energiproduksjon, etterfulgt av klima og transport. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har over 60 ulike forskere fra SINTEF i Innlandet publisert forskning innenfor 12 av 16 tematiske områder dekket av denne kartleggingen.

Som profilen til SINTEF viser, er det ikke innenfor de mer tradisjonelle distrikts- og regionalforskningstemaene forskerne fra dette konsernet har bidratt mest, men innenfor energiproduksjon. Her finner vi forskere fra både SINTEF Energi AS, SINTEF Digital og SINTEF Ocean AS. Aktuelle forskningstemaer er bl.a. Modellering av termiske systemer, termisk energilagring og utnyttelse av solvarme. Andre viktige temaer er fornybar energi og energiomstilling, bl.a. gjennom havvind i Norge og internasjonalt.

Stiftelsen Ruralis - Institutt for rural- og regionalforskning

I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har mer enn 20 ulike forskere fra Ruralis publisert forskning innenfor 10 tematiske områder dekket av denne kartleggingen. Landbruksforskning skiller seg ut som det klart største forskningsområdet til Ruralis. Instituttet har per i dag tre fagområder.

Klima og ressursforvaltning, som tar for seg temaer som bruk av utmark, klimahåndtering – og tiltak samt politikk og forvaltning.

Lokal- og distriktsutvikling som går i dybden på kjønn, ulikhet og integrering, kommunal- og regional utvikling samt lokalsamfunn. Næringsutvikling og bioøkonomi som forsker på temaer innenfor næringsutvikling samt politikk for distriktsnæringer.

Alle disse tematikkene er godt dekket i instituttets vitenskapelige produksjon med bidrag fra en lang rekke forskere.

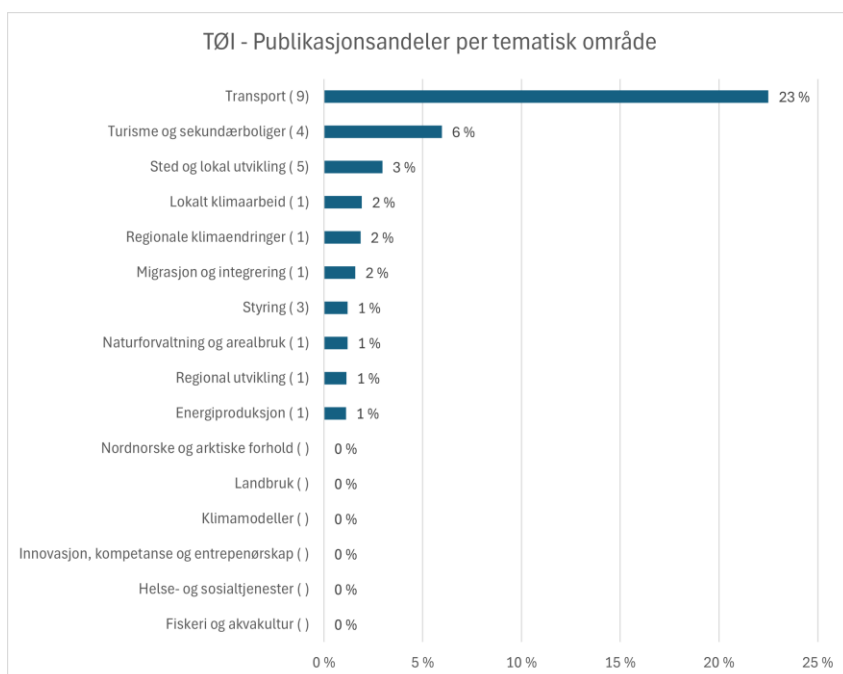
TØI, Transportøkonomisk institutt

I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har om lag 25 ulike forskere fra TØI publisert forskning innenfor 10 av 16 tematiske områder dekket av denne kartleggingen. TØI er den institusjonen som har levert flest bidrag innenfor temaet Transport.

Forskningsaktiviteten ved TØI er organisert i fire avdelinger, avdeling for teknologianalyse og innovasjon, avdeling for økonomiske analyser, avdeling for sikkerhet og atferd samt avdeling for mobilitet. Sistnevnte avdeling bidrar med kunnskap om etterspørsel, organisering og finansiering av persontransport og sammenhengen mellom transportforhold og regional utvikling. Reiseliv og samferdselsstatistikk står også sentralt. Analysen viser at forskere fra alle de fire avdelingene har bidratt til publikasjonene fra TØI, med relativt like andeler.

Med tanke på samarbeid med andre institusjoner, ser vi at forskere fra TØI har utstrakt sampublisering med forskere fra NMBU, mens vi finner relasjoner til forskere ved bl.a. UiO, UiS og OsloMet også.

TØI har en viktig rolle i modellarbeid på kvantitativ side for å levere inn til NTP og annen transportplanlegging.

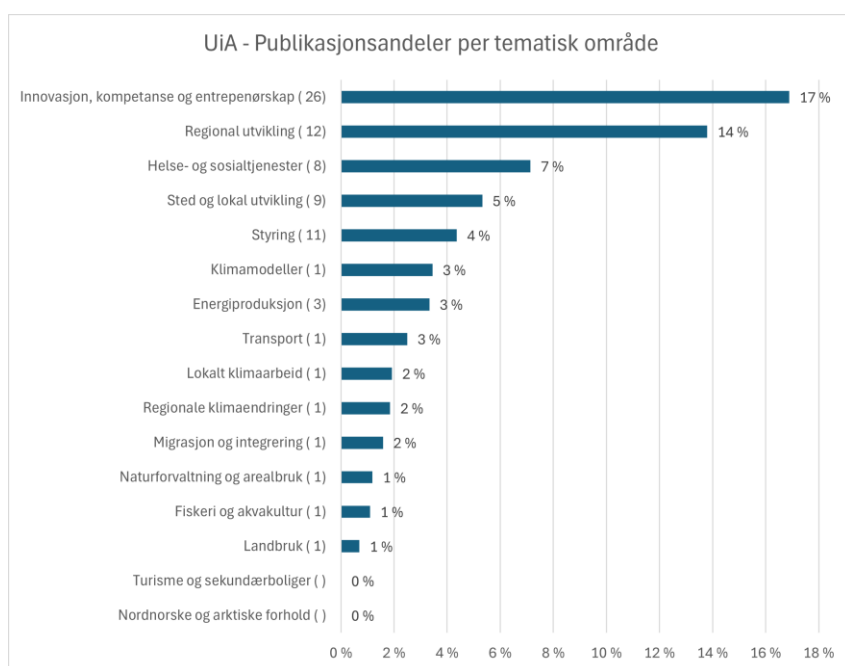

UiA, Universitetet i Agder

UiA dekker de aller fleste forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og spesielt viktig for forskningen innenfor innovasjon, kompetanse og entreprenørskap samt regional utvikling. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har over 40 ulike forskere fra UiS publisert forskning innenfor 14 tematiske områder dekker av denne kartleggingen.

UiA har to ulike forskningsmiljøer som utmerker seg innenfor regionalforskningsfeltet. Det ene er sentrert rundt forskning på regionale innovasjonssystemer og lokalisert til Handelshøy-skolen. Dette er et miljø som også er i sterkt inngrep med klyngeutviklingen i det regionale næringslivet. Den internasjonalt anerkjente professoren, Arne Isaksen, var inntil sin død tidligere år en forgrunnsfigur i dette miljøet. Andre produktive forfattere i dette miljøet er Jon P. Knudsen.

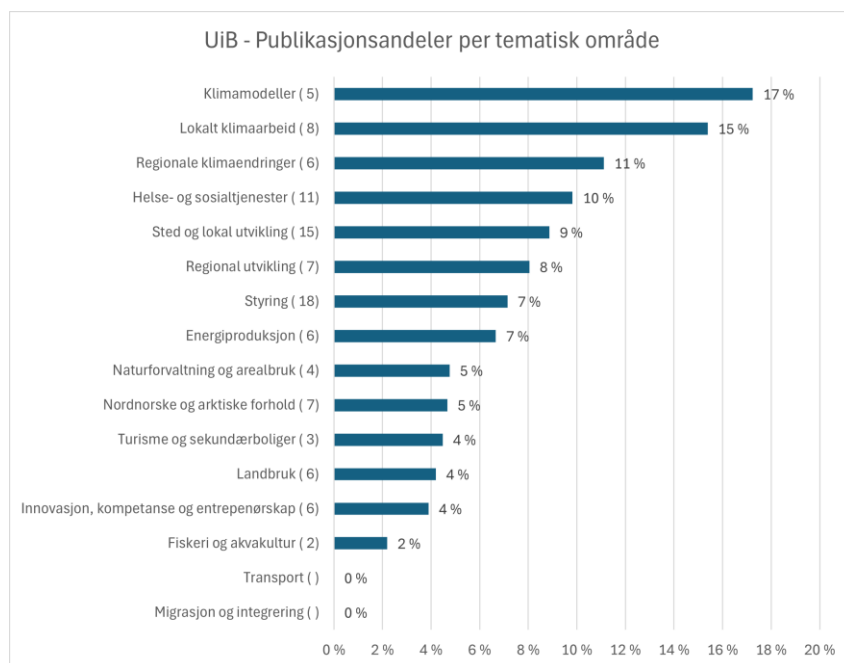
Det andre forskningsmiljøet er innenfor regional og lokale planlegging og har særlig levert forskning på stedsutvikling og plandiskurser.

UiB, Universitetet i Bergen

UiB dekker nesten alle forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og spesielt viktig for klimaforskningen i bred forstand. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har over 120 ulike forskere fra UiB publisert forskning innenfor 14 tematiske områder dekker av denne kartleggingen. Universitetet i Bergen - UiB er den institusjonen i vår kartlegging med fjerde flest bidrag innenfor alle temaer samlet sett. Dette innebærer at det er en rekke ulike fagmiljøer ved institusjonen som har bidratt med publikasjoner innenfor en rekke ulike områder. I det videre vil vi fokusere på de tematiske områdene der UiB har høyest andel av publikasjonsandeler relativt til de andre institusjonene som er omfattet av kartleggingen.

Innenfor temaet klimamodeller har forskere fra UiB bidratt med en høy andel forfatterandeler i perioden 2013-2023. Her er det forskere ved Geofysisk institutt som har publisert mest. Disse publikasjonene er som oftest sampublikasjoner med forskere fra en rekke andre utenlandske institusjoner, mens mange av forskerne også er tilknyttet Bjerknessenteret for klimaforskning. Lokalt klimaarbeid er et annet tematisk område der forskere fra flere fagområder, fakulteter og institutter har bidratt. Mange av disse er aktive i Senter for vitenskapsteori og Senter for klima og energiomstilling (CET).

Det tredje området som bør trekkes frem er regionale klimaendringer. Her er det spesielt forskere fra geografimiljøet samt naturhistorie som har publisert forskningsresultater, som regel i samarbeid med forskere fra andre norske fagmiljøer.

Regionalforskningen ved UiB er mangslungen. Institutt for sammenliknende politikk (SAMPOL) ble i sin tid grunnlagt av Stein Rokkan. Dette miljøet yter stadig mye til norsk regionalforskning. Det samme kan sies om søsterinstituttet, Institutt for politikk og forvaltning –

tidligere Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap (ADMORG) grunnlagt av Knut Dahl Jacobsen. Det geografiske instituttet i Bergen var lenge delt mellom UiB og NHH. Her var Jens Chr. Hansen en markant skikkelse, bl.a. som en av Ottar Brox skarpeste kritikere.

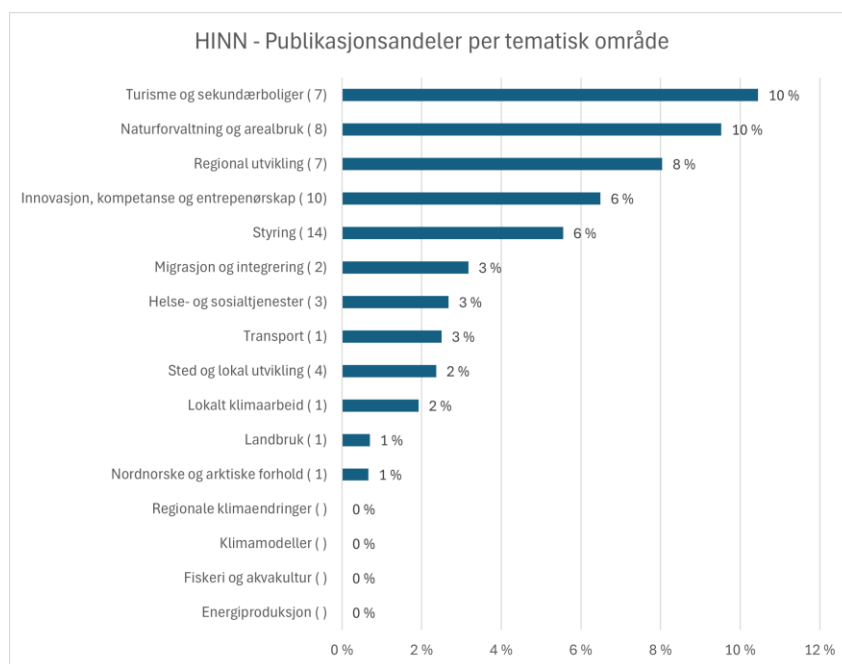
UINN, Universitetet i Innlandet

Den tidligere Høgskolen i Innlandet er en generalist med forskning innenfor mange tema. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har noe under 40 ulike forskere fra Høgskolen i Innlandet publisert forskning innenfor 12 av 16 tematiske områder dekket av denne kartleggingen.

Som profilen til Høgskolen i Innlandet i figuren under viser, er institusjonen en betydelig bidragsyter til forskning på turisme og sekundærboliger (kun NTNU og Nordlandsforskning har flere bidrag). Andre viktige forskningsfelt er naturforvaltning og arealbruk, regional utvikling samt innovasjon, kompetanse og entreprenørskap. Det er flere ulike forskningsmiljøer ved Høgskolen i Innlandet som bidrar med publikasjoner innenfor de ulike temaområdene.

Forskningsgruppen Regional dynamikk og innovasjon konsentrerer seg rundt to hovedtemaer - diskusjon og videreføring av "tradisjonell regionalforskning" og på den andre siden kartlegge forutsetninger for vellykket næringsutvikling med særlig vekt på bedriftenes tilgang til operativ kompetanse. Gruppen ledes av professor Atle Hauge (Lillehammer) og består av 11 personer.

Forskerne i gruppen Krympende samfunn - for planlegging og utviklingsarbeid i samfunn med forventet folketallsnedgang, ledet av professor Ulla Higdem (Lillehammer), retter oppmerksomheten mot utfordringer og muligheter som oppstår i områder med nedgang og sterk aldring i befolkningen. Gruppen teller åtte personer, hvorav to utenfra.

Forskningsgruppen Innovasjon i offentlig sektor har fokus på å forstå og utvikle innovasjonsdynamikken i offentlige tjenester, med vektlegging av hvordan offentlig verdi skapes, samt å bidra til kunnskapen om det offentlige innovasjonssystemet, fra et institusjonelt så vel som et strukturelt perspektiv, både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Gruppen ledes av professor Trude Hella Eide (Lillehammer) og teller 19 personer.

Regionalforskningsmiljøet på Lillehammer med Tor Selstad,

Noralv Veggeland og Håvard Teigen var lenge det ledende regionalforskningsmiljøet i Norge utenfor universitetsbyene. Sistnevnte er særlig kjent for å ha skrevet 'Distriktpoltikkens historie i Norge' (2019). Etterveksten etter denne generasjonen forskere er nå igjen med på å plassere særlig Lillehammer på kartet over betydelige miljøer ved INN i norsk distrikts- og regionforskning. Nevnes må også Kristian Aasbrenn på Rena, kjent som opphavsmann til begrepet uttynningssamfunnet, om lokalsamfunn i demografisk krymping.

UiO, Universitetet i Oslo

Forskere fra UiO har publisert på alle forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling. Som en av syv institusjoner, har UiO publisert forskningsresultater innenfor klimamodeller og levert relativt mange bidrag til forskningen på helse- og sosialutfordringer. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har over 100 ulike forskere fra UiO publisert forskning innenfor 16 tematiske områder dekker av denne kartleggingen.

Universitetet i Oslo - UiO er den institusjonen i vår kartlegging som har levert tredje flest bidrag innenfor alle temaer samlet sett. Dette innebærer at det er en rekke ulike fagmiljøer ved institusjonen som har bidratt med publikasjoner innenfor en rekke ulike områder. I det videre vil vi fokusere på de tematiske områdene der UiO har høyest andel av publikasjonsandeler relativt til de andre institusjonene som er omfattet av kartleggingen.

Særlig innenfor temaet klimamodeller har forskere fra UiO bidratt med mange publikasjoner i perioden 2013-2023. Her er det forskere ved institutt for geofag som har publisert mest, ofte i samarbeid med forskere fra Meteorologisk Institutt og utenlandske universiteter.

Innen helse- og sosialtjenester er det også gjennomført og publisert mye forskning av forskere fra UiO. Flere av disse er ansatt ved institutt for helse og samfunn.

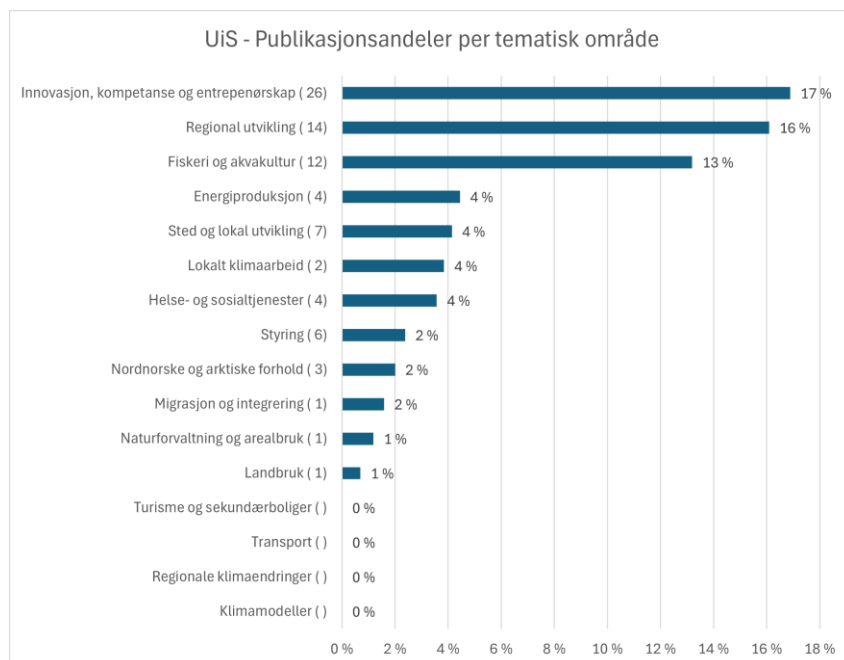
Regionale klimaendringer er et annet tematisk område der

forskere ved UiO har relativt høye andeler forfatterandeler. Her er det forskere fra Naturhistorisk museum og institutt for biovitenskap som har stått for den vitenskapelige produksjonen.

Universitetet i Oslo var et tidlig arnested for geografisk forskning og undervisning i Norge. Dette miljøet ble etter hvert delt i naturgeografiske, samfunnsgeografiske og miljørettede miljøer tilknyttet ulike fakulteter. Det samfunnsgeografiske forskningsmiljøet ble tidlig rettet inn mot byforskning, nærmere bestemt storbyforskning, representert ved navn som Tor Fr. Rasmussen og Terje Wessel. Mye av denne forskningen var sterkt påvirket av svensk regionalforskning, og ikke minst arven etter Torsten Hägerstrand ved Lunds Universitet.

UiS, Universitetet i Stavanger

UiS dekker mange av forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og spesielt viktig for forskningen innenfor innovasjon, kompetanse og entreprenørskap samt regional utvikling. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har over 60 ulike forskere fra UiS publisert forskning innenfor 12 tematiske områder dekket av denne kartleggingen.

Universitetet i Stavanger – UiS har en rekke ulike fagmiljøer ved institusjonen som har bidratt med publikasjoner innenfor 12 av de 16 tematiske områdene dekket av denne kartleggingen.

Institusjonen har et særlig sterkt miljø innenfor forskning på regionale innovasjonssystemer. Senter for innovasjons-forskning driver forskning på innovasjonspolitik og -praksis. Det samler forskere fra ulike fakulteter ved Universitetet i Stavanger og NORCE som forsker på innovasjon. Senteret består av over 40 personer og ledes av Rune Dahl Fitjar.

Senteret utfører tverrfaglig forskning på feltene innovasjonsstudier, økonomi, ledelse, geografi, regionale studier og entreprenørskap, og undersøker innovasjon i offentlige og private organisasjoner, samt innovasjonspolitik.

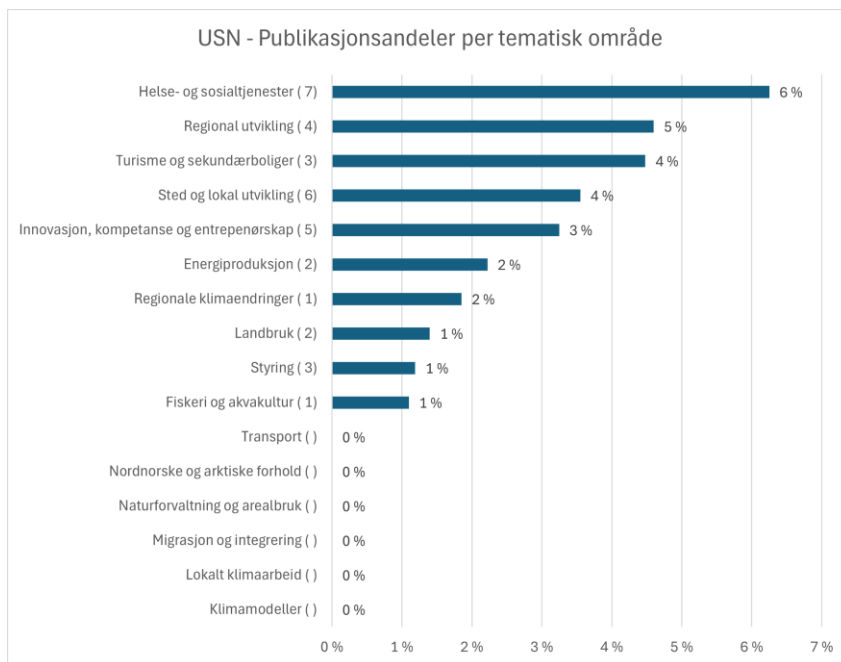
Forskere som har bidratt mye til UiS sin publisering innenfor innovasjon, kompetanse og entreprenørskap samt regional utvikling inkluderer Rune Dahl Fitjar, Ragnar Tveterås og Silje Haus. Reve ved Handelshøgskolen UiS, der sistnevnte er avdelingsleder for avdeling for innovasjon, ledelse og markedsføring

Kjente forskere som John Robert Besant og Ron Boschma har bistillinger og bidrar aktivt til senterets forsknings- og publiserings-aktivitet. En av seniorenene i miljøet er Bjørn Terje Asheim, som bl.a. tidligere har ledet det verdensledende CERCLE-miljøet i Lund.

USN, Universitetet i Sørøst-Norge

USN dekker litt over halvparten av forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har mer enn 30 ulike forskere fra USN publisert forskning innenfor 10 av 16 tematiske områder dekket av denne kartleggingen.

Det er spesielt innenfor området helse- og sosialtjenester at forskere fra USN har bidratt med vitenskapelig publisering. Her er det forskere fra Institutt for helse-, sosial- og velferdsfag som har publisert forskning.

Vestlandsforskning

Vestlandsforskning har vært involvert i tre fjerdedeler av forskningsfeltene i kartleggingen av forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, og spesielt viktig for forskningen innenfor turisme og sekundærboliger samt lokale klimaforhold. I løpet av den kartlagte 10-årsperioden har rundt 10-15 ulike forskere fra Vestlandsforskning publisert forskning innenfor 11 av 16 tematiske områder dekket av denne kartleggingen.

Vestlandsforskning utfører forskning på tre fagområder. Det første er klima og miljø, der det fokuseres på utslippsreduksjon, klimatilpasning, planlegging og bærekraftig utvikling, industriell økologi og naturressursforvaltning. Et annet forskningsområde er reiseliv, som tar for seg opplevelsesturisme, digitalisering og bærekraftig reiseliv. Det siste området er teknologi og samfunn, hvor big data og nye teknologier, regional utvikling og digitalisering samt kjønn, mangfold og teknologi er viktige forskningstema.

Innenfor det tematiske området turisme og sekundærboliger har forskningsbidragene fra Vestlandsforskning primært vært knyttet til bærekraftig turisme.

